Pro gradu -tutkielma
Maantiede
Kulttuurimaantiede

SUOMENLINNAN MERILINNOITUKSEN KÄVIJÖIDEN RAHANKÄYTÖN PAIKALLISTALOUDELLISET VAIKUTUKSET VUONNA 2014

Laura Heikkilä

2014

Ohjaaja(t): Markku Löytönen

HELSINGIN YLIOPISTO
GEOTIETEIDEN JA MAANTIETEEN LAITOS
MAANTIETEEN OSASTO

PL 64 (Gustaf Hällströmin katu 2)
00014 Helsingin yliopisto

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET – UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty/Section	Laitos – Institution – Department
Matemaattis-luonnontieteellinen	Geotieteiden ja maantieteen laitos

Tekijä – Författare – Author
Laura Heikkilä

Työn nimi – Arbetets titel – Title
Suomenlinnan kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi

Oppiaine – Läroämne – Subject
Kulttuurimaantiede

Työn laji – Arbetets art – Level	Aika – Datum – Month and year	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
Pro Gradu -tutkielma	Marraskuu 2014	86 s. + liitteet

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Matkailuelinkeino on merkittävä osa paikallistaloutta, sillä se vaikuttaa positiivisesti niin alueelliseen kehitykseen kuin tulo- ja työllisyysvaikutuksiin. Suomenlinnan merilinnoitus on pääkaupunkiseudulla sijaitseva Unescon kulttuuriperintökohde, jonka ensisijainen tavoite on kulttuuriarvojen ja rakennusperinnön ylläpito, suojeleminen ja kehittäminen. Kohteen matkailutoiminta tavoittelee kestävän matkailun periaatteiden mukaista ympärivuotista ja elinvoimaista palvelutarjontaa. Paikallistaloudellisen vaikutuksen esittäminen on tärkeää maailmanperintökohteen kehittämisen kannalta, vaikka linnoituksen tavoite ei ole taloudellisen voiton tai kävijämäärän absoluuttisen määrän kasvattaminen. Suomenlinnan hoitokunnan toimenpidesuunnitelmassa paikallistaloudellisten vaikutuksien arvio on osa tulevaisuuden toiminnan suunnittelua sekä talous- ja yhteistyöneuvotteluiden perustaa.

Tämä tutkimus arvioi Suomenlinnan kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisia vaikutuksia sen lähialueella Helsingissä perustuen Metsähallituksen Luontopalveluiden ja Metsäntutkimuslaitoksen yhteistyössä luomaan PAAVO-laskentamalliin. Kyseistä laskentamallia käytettiin tässä tutkimuksessa ensimmäistä kertaa muualla kuin Metsähallituksen hallinnoimissa kansallispuistossa, joiden taloudellisten vaikutuksien arviointiin malli on alun perin suunniteltu yhdysvaltalaisen Michigan State Universityn Money Generation Model 2 - mallin (MGM2) pohjalta. PAAVO-laskentamalli arvioi paikallistaloudellisia vaikutuksia kohteen kävijämäärän, keskimääräisen kävijäkulutuksen ja alueellisten muuttujien avulla. Laskentamalli laskee kohteen suoran käyttöarvon, ei kokonaisarvoa.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisella menetelmällä. Tutkimusaineisto kerättiin touko-elokuun 2014 aikana PAAVO-laskentamallin vaatimusten mukaisesti. Tutkimustuloksia analysoitiin Metsähallituksen ASTA-kävijätietokantajärjestelmän avulla.

Linnoituksen vuosittainen minimitulovaikutus on 35 miljoonaa euroa ja minimityöllisyysvaikutus 307 henkilötyövuotta, kun tuloksia tarkastellaan niiden kävijöiden osalta, joille kohde oli tärkein heidän matkallaan. Vaikutusanalyysissä otetaan huomioon myös niiden kävijöiden vaikutus, joille kohde oli yksi monista matkakohteista, sillä näistä kävijöistä yli puolet olivat ulkomaalaisia. Kaiken kaikkiaan valtion sijoittamista kustannuksista Suomenlinnan kävijöiden rahankäyttö tuottaa alueelle takaisin noin 5-25 euroa jokaista kulutettua euroa kohden.

Suomenlinnan välittömien ja välillisten tulovaikutuksien vertailu osoittaa kohteen paikallistalouden olevan elinkeinoltaan aktiivinen. Suuri osa työllisyysvaikutuksista kohdistuu välittömästi paikallisalueelle. Suomenlinnan kävijät kuluttavat suurimman osan rahasta majoitus-, kahvila- ja ravintolapalveluihin, paikallisliikenteeseen sekä ohjelma- ja virkistyspalveluihin. Ulkomaalaiset matkailijat tuottavat suurimman tulo- ja työllisyysvaikutuksen.

PAAVO-laskentamallin nähtiin soveltuvan Suomenlinnan merilinnoituksen paikallistaloudellisten vaikutusten arviointiin, vaikka tuloksia tulikin tarkastella hieman eri näkökulmista kuin muissa tutkimuskohteissa, joissa PAAVO-laskentamallia on sovellettu. Aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu kyseisessä kohteessa, mutta nyt Suomenlinnan hoitokunnalla on työvälineet paikallistaloudellisten vaikutusten jatkoseurantaan tulevaisuudessa.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords
Matkailu, matkailija, paikallistaloudellinen vaikutus, suora käyttöarvo, kestävä matkailu

Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited
Kumpulan tiedekirjasto

Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET – UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty/Section	Laitos – Institution – Department
Faculty of Science	Department of Geosciences and Geography

Tekijä – Författare – Author
Laura Heikkilä

Työn nimi – Arbetets titel – Title
Local economic impacts of visitor spending in Suomenlinna sea fortress

Oppiaine – Läroämne – Subject
Human geography

Työn laji – Arbetets art – Level	Aika – Datum – Month and year	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
Master's Thesis	November 2014	86 pp. + appendixes

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Tourism industry plays a significant role in the local economy since it affects positively in both development and economic impacts such as income and employment. Suomenlinna sea fortress is a Unesco culture heritage site situated in Helsinki. The main goal of the Governing Body of Suomenlinna is to maintain, project and develop the cultural values as well as the historical construction values. Tourism operations in Suomenlinna focus on all-year-round viable services where the context of the sustainable tourism principles is used as a baseline. Even though Suomenlinna sea fortress does not aim at gaining economical revenue or augmenting the absolute number of visitors, it is considered important to present the local economic significance and as a result develop the World Heritage Site. Evaluation of local economic impacts have been entailed to the action plan of the Governing Body of Suomenlinna to have potential proactive argumentation in future development, economical and co-operational negotiation.

The key objective of this research is to evaluate the local economic impacts of visitor spending in Suomenlinna in its nearby region Helsinki. The research is based on PAAVO-application method developed by Metsähallitus Nature Services and Finnish Forest Research Institute. The application is used for the first time outside the national parks of Metsähallitus. PAAVO-application is based on Michigan State University Money Generation Model 2 – application (MGM2) that takes in account visitor amount, average visitor spending and local economic variables. The result shows the direct use value, not the total value of the research area.

This study was carried out as quantitative method based on random sampling of the visitors to Suomenlinna between May-August 2014. The material was collected in accordance with the requirements of the PAAVO-application. The results were analyzed with ASTA -visitor information system administered by Metsähallitus.

The minimum local economic impact of visitor spending in Suomenlinna is 35 million euros whereas the minimum employment impact is 307 person per year. As for a significant amount of foreign visitors Suomenlinna counted as one of many sights visited, the research analysis also takes in account the impacts that these visitors left to the local economy. In total, the money invested in Suomenlinna from the State budget returns to the area about 5 to 25 times as a result of the visitor spending.

Comparison of direct and indirect impacts indicates that the local economy of Suomenlinna is viable and active. The spending by the visitors to Suomenlinna generates a considerable proportion of the direct employment impact on the local economy. Visitors of Suomenlinna spend mostly in accommodation, cafes and restaurants, local traffic and recreational services. The money spent by the foreign visitors accounts as the biggest income and employment effect.

PAAVO-application was seen as an appropriate method for estimating the local economic impacts of Suomenlinna sea fortress, even though the results were analyzed in a slightly different manner that in other research areas where PAAVO-application has been used. The exact subject hasn't been researched before in this particular fortress, but the Governing Body of Suomenlinna has now tools for making a follow-up research in the future.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords
Tourism, visitor, local economic impact, direct use value, sustainable tourism

Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited
University of Helsinki, Kumpula Campus Library

Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information

KIITOS!

Haluan kiittää kaikkia niitä ihmisiä, jotka tukivat ja kannustivat minua tämän tutkielman tekemisessä. Rohkaisusta valita Suomenlinnan paikallistaloudellisten vaikutuksien selvittäminen tutkielmani aiheeksi ja jatkuvasta uskosta jopa selvitä aiheesta haluan kiittää Suomenlinnan hoitokunnan maailmanperintöpalvelut-yksikön kehittämispäällikköä Petteri Takkulaa ja kehittämiskoordinaattoria Milla Öystilää. Lisäksi haluan kiittää asiantuntevasta tuesta Suomenlinnan hoitokunnan restaurointiyksikön restaurointijohtajaa Heikki Lahdenmäkeä sekä hallinto- ja lakipalvelut – yksikön taloussuunnittelijaa Nina Roikosta. Kiitos kuuluu myös Suomenlinnan hoitokunnan maailmanperintöpalvelut-yksikön matkailuneuvojalle Laura Jorvalalle lomakkeiden keruusta heinäkuussa ja kulttuurimatkailuneuvojalle Veera Nikkaselle avusta venäjänkielisten lomakkeiden kanssa.

Haluan kiittää Metsähallituksen Liisa Kajalaa, Martti Aarniota ja Eero Vatasta erityisasiantuntijuudestaan tutkimuksen suunnittelussa, tutkimustulosten tallentamisessa ja niiden analysoinnissa.

Lisäksi kiitos kuuluu vanhemmilleni Kirsi ja Eero Heikkilälle kaikesta tuesta ja avusta tutkimusprosessin ajalta.

Laura Heikkilä

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO 1

1.1 Tutkimuksen taustaa 2

1.2 Tutkimusprosessi 3

1.3 Tutkimuksen keskeiset käsitteet 4

2. SUOMENLINNA 6

2.1 Suomenlinnan hoitokunta 6

2.2 Suomenlinnan matkailutoiminta 8

2.3 Suomenlinnan hoitokunnan kävijäseuranta 9

2.4 Helsingin matkailu 10

2.5 Suomenlinna matkailun viitekehyksessä 11

3. MAANTIETEELLINEN TEORIAPOHJA 12

3.1 Maantieteen metodologinen kenttä 12

3.2 Strukturalistinen maantiede 13

3.3 Kriittinen tiedonintressi 14

4. TALOUSTIETEELLINEN TEORIAPOHJA 15

4.1 Aluetaloudellinen tasapainoteoria 15

4.2 Matkailun paikallistaloudellisten vaikutusten muodostuminen 16

4.3 Suorat käyttöarvot ja aluerajaus 18

4.4 Paikallistaloudellisten vaikutusten laajuus 20

5. MATKAILUN TALOUDELLINEN TEORIAPOHJA 21

5.1 Matkailuelinkeino 21

5.2 Matkailutuotteet ja – palvelut 22

5.3 Matkailun kysyntä ja tarjonta 23

5.4 Matkailun alueellinen vaikuttavuus 23

5.5 Kestävä matkailu 25

6. PAIKALLISTALOUDELLISTEN VAIKUTUSTEN SELVITYKSET 26
6.1 Metsähallituksen panos-tuotosmalli 26
6.2 Pohjoismainen malli 28
6.2.1 Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus 30
6.2.2 Museoiden taloudellinen vaikuttavuus 32
6.3 Muita paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioivia malleja 34
7. AINEISTO JA MENETELMÄ 36
7.1 Perusjoukko, otanta, kyselytutkimus 36
7.2 Kvantitatiivinen tutkimus 38
7.3 Validiteetti, reliabiliteetti ja eettinen tarkastelu 38
7.4 Tutkimuksen aineisto 40
7.5 PAAVO-laskentamalli 45
7.5.1 PAAVO-laskentamallin muuttujat 45
7.5.2 PAAVO-laskentamallin haasteet ja ongelmat 46
8. TULOKSET 48
8.1 Havaintojen jakautuminen 48
8.2 Tutkimukseen vastanneiden sukupuoli, ikä ja kotimaa 50
8.3 Käynnin pääasiallinen tarkoitus 52
8.4 Viipymä 53
8.5 Seurueen koostumus 54
8.6 Suomenlinnan merkitys 55
8.7 Rahankäyttö 57
8.7.1 Rahankäytön jakautuminen 57
8.7.2 Kävijäkohtainen rahankäyttö 57
8.7.3 Rahankäyttö menolajeittain 58
8.7.4 Tulo- ja työllisyysvaikutukset kohteen tärkeyden mukaan 61
8.7.5 Tulo- ja työllisyysvaikutukset kävijäryhmittäin 64
8.8. Vapaamuotoiset kommentit 68
9. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET 69
9.1 Tulosten pohdinta 69

9.1.1 Suomenlinnan kävijät 69
9.1.2 Paikallistaloudelliset vaikutukset 72
9.1.3 Kannattavuuslaskelma 76
9.2 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys 78
9.3 Paavo-laskentamallin soveltuvuus maailmanperintökohteeseen 79
9.4 Jatkotutkimukset 81
KIRJALLISUUS 82
LIITTEET 87
Liite 1. Kyselylomakkeet (suomi, englanti, ruotsi, venäjä) 87
Liite 2. Aineistonkeruupaikat 95
Liite 3. Tutkimukseen osallistuneiden kotimaat 96

1. JOHDANTO

Matkailu on keskeinen työllisyyttä sekä hyvinvointia kasvattava elinkeino, joka vaikuttaa huomattavasti alueelliseen kehitykseen tuoden merkittäviä tulo- ja työllisyysvaikutuksia. Suomenlinnassa, yhdessä Helsingin ja koko Suomen vetovoimaisimmista matkailukohteista sekä pääkaupunkiseudun ainoassa Unescon maailmanperintökohteessa, vieraili vuonna 2013 yli 800 000 kävijää.

Tämän tutkimuksen keskeinen tavoite on arvioida Suomenlinnan kävijöiden rahankäytöstä johtuva paikallistaloudellinen tulo- ja työllisyysvaikutus sen lähialueella Helsingissä. Tavoitteena on esittää, miten Suomenlinnan kävijöiden tuoma raha kiertää paikallisessa taloudessa luoden suoria kulttuurisia käyttöarvoja, millaisia tulovaikutuksia kävijöiden kulutuksella on ja miten tämä vaikuttaa paikalliseen työllisyyteen. Tutkimus pyrkii myös arvioimaan Metsähallituksen Luontopalveluiden ja Metsäntutkimuslaitoksen yhteistyössä luoman PAAVO-laskentamallin soveltuvuutta pääkaupunkiseudulla sijaitsevan Unescon maailmanperintökohteen paikallistaloudellisten vaikutuksien arviointiin.

Suomenlinnan kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi on osa maailmanperintökohteen hoitosuunnitelman toimenpidesuunnitelmaa, jonka tutkimuksen toimeksiantaja Suomenlinnan hoitokunta on laatinut. Tästä tutkimuksesta saatavaa tietoa voidaan käyttää osana Suomenlinnan hoitokunnan toiminnan suunnittelua sekä talous- ja yhteistyöneuvotteluita. Tutkimuksella pyritään vaikuttamaan kulttuuriperinnön sekä Suomenlinnan matkailutyön merkityksen ja hyväksymisen vahvistamiseen. Paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi ja paikallisen toimintaympäristön kehittäminen ovat osa kestävän matkailun periaatteita, joihin Suomenlinnan matkailutoiminta pyrkii profiloitumaan.

Suomenlinnan hoitokunta on mukana Euroopan Unionin kolmivuotisessa Interreg-hankkeen At Fort -projektissa, jossa yhtenä kolmesta linnoituskohteiden kehittämisteemasta on paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi. At Fort -

projektin tavoitteena on löytää ratkaisuja erilaisten eurooppalaisten linnoitusten kestävälle uudelleenkäytölle ja taloudelliseen hyödyntämiseen (At Fort 2013). Tätä tutkimusta esiteltiin kesäkuussa 2014 At Fort -projektin tilaisuudessa Unkarissa ja lokakuun 2014 lopulla Suomenlinnassa järjestetyssä päätösseminaarissa.

1.1 Tutkimuksen taustaa

Suomenlinnan hoitokunnassa nähtiin tarpeelliseksi toteuttaa tutkimus kohteen kävijöiden rahankäytön taloudellisista vaikutuksista niin kehittämisyhteistyön kuin rahoituksenkin takaamiseksi. Suomenlinnan merilinnoitus on kulttuuriperintökohde, jonka ensisijaisena tehtävänä on kulttuuriarvojen ja rakennusperinnön suojelu, ylläpito ja kehittäminen. Suomenlinnan tavoite ei ole tuottaa taloudellista voittoa, vaikka linnoituksen ja Helsingin matkailupalveluiden elinvoimaisuus on tärkeää. Tavoitteena ei myöskään ole Suomenlinnan kävijämäärän kokonaisvaltainen kasvattaminen, vaan kävijämäärän kohdistaminen kesäkauden rinnalla myös talvikuukausille. Joka tapauksessa Suomenlinnan toiminnan ja sen kehittämisen kannalta on erityisen tärkeää osoittaa rahoitustahoille, paikalliselle matkailutoiminnalle, asukasyhteisölle ja sidosryhmille kohteen paikallistaloudellinen vaikutus.

Suunnitteluvaiheessa projektiryhmä asetti tutkimukselle nelikentän, jonka avulla tarkasteltiin mahdollisia tutkimusprosessiin ja tuloksiin liittyviä hyötyjä, haittoja, uhkia ja mahdollisuuksia. Tutkimuksen hyötyinä nähtiin Suomenlinnan kulttuuriperinnön, maailmanperintöarvojen ja kohteessa tehdyn työn arvostus sekä kestävän matkailun tavoitteiden edistäminen. Tutkimusta voidaan käyttää ennakoivan argumentoinnin pohjana kohteen resurssien puolesta Suomenlinnan talousarvion, toimintasuunnitelman, budjetin ja tulevaisuuskatsauksien osalta etenkin Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa pidettävissä tulosneuvotteluissa. Lisäksi tutkimusta voidaan hyödyntää Suomenlinnan kehittämisessä ja yhteistyöneuvotteluissa Helsingin kaupungin kanssa. Tutkimus on myös panostus EU-yhteistyöhön sekä tieteelliseen keskusteluun niin taloudellisten vaikutusten kuin maailmanperintöarvon ja kulttuuriperinnön osalta.

Haittoina nähtiin työn vaatimat aika- ja raharesurssit. Taloudellisten vaikutusten ollessa suuria, voi uhaksi muodostua se, että Suomenlinna nähdään yleisesti yksipuolisena taloudellista hyötyä tavoittelevana kohteena eikä maailmanperintöarvojen ilmentäjänä. Vaikutuksien ollessa pieniä sidosryhmät ja yhteistyökumppanit eivät välttämättä ole kiinnostuneita panostamaan Suomenlinnassa tehtävään kulttuuri- ja matkailutyöhön. Vastaavasti tulosten ollessa suuria mahdollisuuksina on, että kulttuuriperinnön arvostus kasvaa kansainvälisesti ja sidosryhmät ovat valmiita panostamaan taloudellisesti vaikuttavaan kohteeseen.

Paikallistaloudellisten vaikutusten selvitys perustuu ajatukseen maailmanperintökohteen sijoittumisesta sekä Unescon maailmanperintölistauksen ja sen arvojen vaatimusten että elinvoimaisen matkailutoiminnan vaatimusten alle. Kestävä matkailu nähdään näitä kahta toimintaympäristöä yhdistävänä tekijänä. Suomenlinnan maailmanperintökohteen matkailutoiminnan tuotto ja siitä maailmanperintökohteen toiminnan rahoitukseen, kunnostukseen ja ylläpitoon siirtyvää rahan määrää pyritään selvittämään. Osa matkailutoiminnan tuotosta siirtyy alueelle verotuksen, työllisyyden ja tulojen muodossa.

1.2 Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessi aloitettiin maaliskuussa 2014. Prosessin alussa käytiin keskusteluja Metsähallituksen kanssa PAAVO-laskentamallin käytöstä ja sen mahdollisuuksista maailmanperintökohteessa. PAAVO-laskentamalli on toteutettu yhteistyössä Metsähallituksen Luontopalveluiden ja Metsäntutkimuslaitoksen kanssa. Metsähallitus on saanut Metsäntutkimuslaitokselta luvan laskentasovelluksen ja sen käyttöoikeuden kertaluonteiseen luovuttamiseen tätä tutkimusta varten. Myös muita tutkimusmetodeja kartoitettiin. Tästä on esimerkkinä tapaaminen Heureka-tiedemuseon elämysjohtajan Mikko Myllykosken kanssa koskien tiedemuseon paikallistaloudellisten vaikutusten selvitystä Pohjoismaisella mallilla. Kuva 1 esittää tutkimuksen aikataulutuksen.

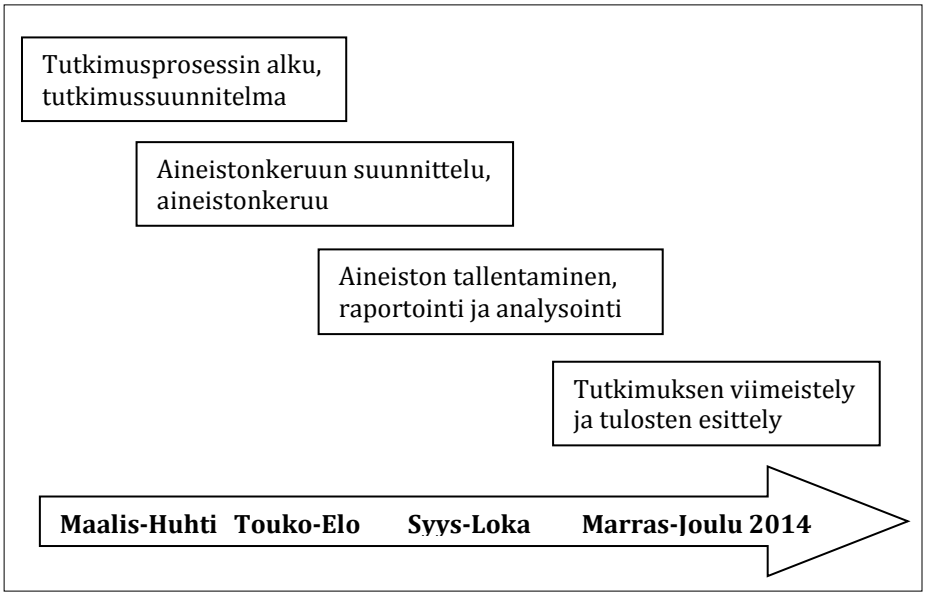

Kuva 1. Tutkimusprosessin aikataulu ja vaiheet.

Kirjallinen tutkimus jakautuu kahteen osaan: teoriaan ja empiriaan. Tutkimuksen teoreettinen osa keskittyy tutkimuksen maantieteelliseen, taloustieteelliseen, matkailun taloudellisten vaikutusten teoriapohjaan sekä ajankohtaisiin paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioiviin tutkimuksiin. Empiirisessä osassa esitellään tutkimuksessa kerättyä aineistoa, käytettyä menetelmää ja saatuja tuloksia. Lopussa tarkastellaan käytetyn menetelmän soveltuvuutta maailmanperintökohteeseen.

1.3 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat matkailu, matkailija, matkailun paikallistaloudellinen vaikutus, suora käyttöarvo ja kestävä matkailu.

Matkailu tarkoittaa toimintaa, jossa ihmiset matkustavat tavanomaisen elinpiirinsä ulkopuolelle ja oleskelevat siellä korkeintaan 12 kuukautta. Matkailun syyt jakautuvat vapaa-aikaan, liikematkaan tai muuhun tarkoitukseen. Tavanomaisella elinpiirillä tarkoitetaan ympäristöä, jossa henkilön koti ja työpaikka sijaitsevat sekä alueita, joissa käydään muista syistä usein. Tavanomainen elinpiiri sisältää kaksi ulottuvuutta; useuden ja etäisyyden. Tämä tarkoittaa sitä, että paikat, joissa käydään usein voivat olla henkilön tavanomaista elinpiiriä, vaikka etäisyys olisikin

pitkä suhteessa vakinaiseen asuntoon. Suomessa tavanomaisen elinympäristön ulkopuolelle suuntautuvaksi matkustamiseksi katsotaan yli 30 kilometrin päähän suuntautunut matkailu. Muu matkustaminen jää matkailutilastojen ulkopuolelle. Matkat vapaa-ajan asunnolle lasketaan osaksi matkailua niiltä osin kuin ne täyttävät ehdot tavanomaisen elinympäristön ulkopuolelle suuntautuvalle matkustamiselle (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006; Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

Matkailijaksi määritellään vähintään yhden yön maksullisessa tai maksuttomassa majoituspalvelussa yöpyvä henkilö. Matkailija-käsite jakautuu tarkemmin matkakohteesta, viipymästä, matkan tarkoituksesta, majoituksesta ja kotipaikasta riippuen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

Kansainväliseksi matkailijaksi määritellään matkailija, joka yöpyy vähintään yhden yön kohdemaassa. Päiväkävijäksi määritellään henkilö, joka ei yövy kohteessa ja viipyy saman vuorokauden aikana vain alle 24 tuntia kohdemaassa. Ulkomainen matkailija on henkilö, joka asuu pysyvästi ulkomailla ja matkustaa Suomessa. Näitä ovat niin päiväkävijät kuin yöpyvät matkustajat. Kotimainen matkailija puolestaan yöpyy vähintään yhden yön kohdepaikassa asuinmaassaan. Risteilymatkustajat määritellään päiväkävijöiksi, vaikka he yöpyvätkin laivalla. Heidän lähtöpaikkansa on risteilylaiva, jossa he matkustavat (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006; Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

Tässä tutkimuksessa käytetään matkailija-käsitteen rinnalla myös määritelmää kävijä, sillä käytetty laskentametodi ei käsitä paikallisia kävijöitä matkailijoiksi. Paikallisilla kävijöillä tarkoitetaan Helsingissä asuvia. Käytännön aineistonkeruussa etenkin suomenkielellä käytetty kävijä-käsite todettiin paremmaksi, sillä näin myös paikalliset kävijät kokivat kuuluvansa osaksi tutkimuksen otantaa.

Matkailun paikallistaloudellisilla vaikutuksilla tarkoitetaan kohteessa tapahtuvaa matkailuun liittyvää kävijäkulutusta ja sen aiheuttamaa taloudellista vaikutusta. Matkailun paikallistaloudelliset kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset koostuvat

kävijöiden rahankäytön vuosittaisista välittömistä, välillisistä sekä kerrannaisista tulo- ja työllisyysvaikutuksista (Metla 2009; Huhtala et al. 2010).

Suorilla käyttöarvoilla tarkoitetaan kävijöiden rahankäytöstä johtuvien rahavirtojen muodostamia kulttuurikohteelle ominaisia arvoja, kuten virkistys- ja maisema-arvoja. Paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi ei esitä kohteen kokonaisarvoa (Metla 2009).

Kestävä matkailu määritellään matkailuksi, joka ottaa huomioon elinkeinotoiminnan nykyisen ja tulevan taloudellisen, kulttuurisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen vaikutuksen. Kestävä matkailu kohdistuu kävijöiden, elinkeinon, ympäristön ja paikallisen yhteisön tarpeisiin (UNWTO 2005).

2. SUOMENLINNA

2.1 Suomenlinnan hoitokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriön alainen valtion virasto on perustettu vuonna 1973 hallinnoimaan nykyisin Unescon maailmanperintöluetteloon kuuluvaa merilinnoitusta. Virastoon kuuluu neljä yksikköä; hallinto- ja lakipalvelu-, restaurointi-, ylläpito- ja maailmanperintöpalvelut-yksikkö (Suomenlinna 2014a, 2014c).

Suomenlinnan hoitokunnan kokonaisvaltainen tehtävänkuva on laaja. Se hallinnoi, kehittää ja esittelee Unescon maailmanperintökohdetta. Hoitokunnan tehtäviin kuuluu restaurointi, asuntojen ja toimitilojen vuokraus sekä linnoitusmaisemasta, rakennuksista ja siivouksesta huolehtiminen. Tärkeinä yhteistyökumppaneina merilinnoituksessa toimivat Suomenlinnan vankila, Museovirasto ja Helsingin kaupunki (Suomenlinna 2014a).

Maailmanperintöpalvelut-yksikkö, vastaa kohteen matkailun kehittämisestä sekä koordinoinnista yhteistyössä merilinnoituksen matkailutoimijoiden ja Helsingin kaupungin kanssa. Yksikön tavoitteena on kasvattaa maailmanperintökohteen tunnettuutta ympärivuotisena matkailukohteena sekä kokous- ja

kongressipaikkana. Lähtökohta matkailun kehittämisessä on kohteen suojelu, sen arvojen säilyttäminen ja paikallisten yritysten ympärivuotinen toiminnan tukeminen (Suomenlinna 2014b).

Suomenlinnan hoitokunnan toiminta rahoitetaan valtion budjettivaroista ja viraston oman toiminnan tuotoista, jotka kattavat noin 60 % menokuluista. Hoitokunnan omat tulot muodostuvat asuntojen vuokratuloista ja maksullisen palvelutoiminnan, kuten maisemanhoidon sekä vuokrattavien kokous- ja juhlatilojen tuotoista. Suomenlinnan hoitokunnan menot jakautuvat henkilöstömenojen (33 %), ostopalveluiden (31 %), kiinteistömenojen (21 %), muiden menojen sekä rakentamisen ja tarvikkeiden kesken. Suomenlinnan hoitokunnan henkilötyövuosia vuonna 2013 oli 87 (Suomenlinnan hoitokunta 2010; Suomenlinna 2014d).

Suomenlinnan hoitokunnan budjetti vuodelle 2013 oli 11,95 miljoonaa euroa. Omat tulot olivat 5,4 miljoonaa euroa ja valtion budjettivarojen osuus 5,1 miljoonaa euroa. Oikeusministeriön budjetista rahoitettavien vankityönä tehtyjen hankkeiden osuus oli 1,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2014 budjetti on 13,7 miljoonaa euroa. Oman toiminnan tuottojen arvioitu osuus on 5,8 miljoonaa euroa. Valtion budjettivaroista saadaan 5,7 miljoonaa euroa ja Oikeusministeriön osuus vankilan hankkeisiin on 2,1 miljoonaa euroa (Kuva 2) (Roikonen 2014).

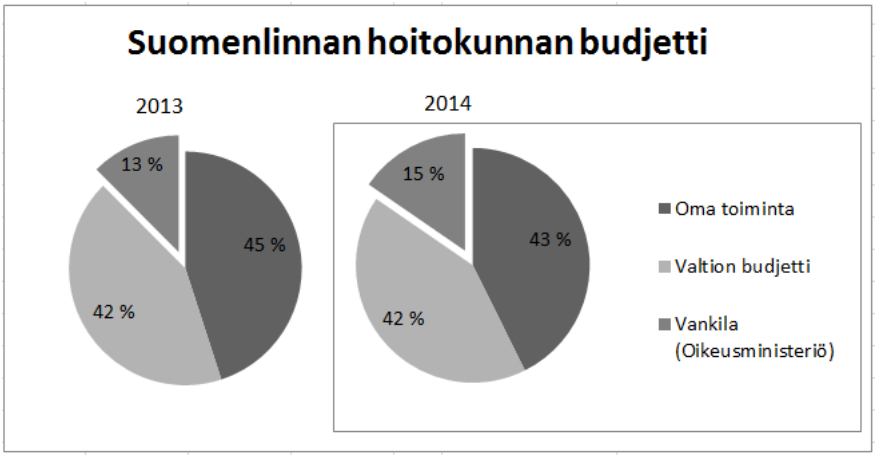

Kuva. 2. Suomenlinnan hoitokunnan budjetti vuonna 2013 ja 2014 (arvio) (Roikonen 2014).

2.2 Suomenlinnan matkailutoiminta

Suomenlinnan merilinnoitus on merkittävä sotilashistoriallinen ja -arkkitehtuurinen kohde, jonka rakentaminen aloitettiin 1748 Ruotsin yhtenä mittavimpana rakennushankkeena. Ruotsalaisella kaudella Sveaborg, kuten linnoitusta tuolloin kutsuttiin, toimi saaristolaivojen tukikohtana. 1700-luvun puolivälissä rakennettu kuivatelakka toimii yhä Suomenlinnassa. Linnoitus antautui venäläisille 1808. Linnoitusta rakennettiin edelleen ja 1800-luvun alussa alueella asui enemmän väkeä kuin Helsingissä. Vuonna 1917 Suomi itsenäistyi ja vuotta myöhemmin myös linnoitus siirtyi Suomelle. Linnoituksen rakennuksista voi havaita kolmen eri kauden rakennustyylit. Nykyään Suomenlinna on yksi Helsingin kaupunginosista ja siellä asuu noin 850 asukasta (Suomenlinna 2014g).

Suomenlinna nimettiin maailmanperintökohteeksi vuonna 1991 merilinnoituksen ainutlaatuisen sotilasarkkitehtuurin ansiosta. Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede ja kulttuurijärjestö UNESCO hyväksyi kansainvälisen yleissopimuksen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi vuonna 1972. Maailmanperintösopimuksella lisätään eri kansakuntien ainutlaatuisen perinnön arvostusta. Tällä hetkellä maailmassa on jo yli 1000 maailmanperintökohdetta. Suomessa on yhteensä seitsemän maailmanperintökohdetta: Suomenlinnan merilinnoitus, Vanha Rauma, Petäjäveden vanha kirkko, Verlan puuhiomo ja pahvitehdas, Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue, Struven ketju sekä Ruotsin kanssa yhteinen Merenkurkun saaristo (Suomenlinna 2014f).

Suomenlinna on yksi Helsingin suosituimmista käyntikohteista. Vuonna 2013 linnoituksessa vieraili 828 000 kävijää, joka on noin 300 000 kävijää enemmän kuin vuonna 1997 (Öystilä 2014). Helsingin kaupungin matkailun (Visit Helsinki 2014a) tilastojen mukaan Suomenlinna sijoittui kävijämäärällään pääkaupungin kolmanneksi suosituimmaksi käyntikohteeksi vuonna 2013 Messukeskuksen ja Linnanmäen huvipuiston jälkeen.

Suomenlinnassa toimii noin 30 eri matkailutoimijaa, joista osa tarjoaa palveluitaan ympärivuotisesti. Suomenlinnan matkailupalveluihin kuuluu ympärivuotiset opastetut kierrokset päivittäin tai tilauksesta, yhdeksän kokous- ja juhlatilaa, viisi ravintolaa, kuusi kahvilaa, kahdeksan myymälää tai kauppaa, kaksi taidegalleriaa, kesäteatteri, kaksi taidekäsityöläisten pajaa, hostelli, vierasvenesatama, ympärivuotisesti kulkeva lautta ja kesäkautena liikennöivä vesibussi. Suomenlinnan palveluntarjoajat kokoavat myös kokous- ja virkistyspaketteja, joihin voi yhdistää esimerkiksi ravintolan, kuntosalipalvelun tai vuokrattavia saunoja (Suomenlinna 2014g).

2.3 Suomenlinnan hoitokunnan kävijäseuranta

Suomenlinnan hoitokunta kerää kuukausittain ja vuosittain tilastolukuja kohteen kävijämääristä Helsingin Seudun Liikenteen lauttamatkustajien, JT-line vesibussiliikenteen sekä omilla veneillä saapuneiden kävijöiden yhteismäärästä. Näistä tilastoluvuista vähennetään asukkaat ja työmatkaliikennettä käyttävät matkustajat (Öystilä 2014).

Kävijätilastointia on tehty edellä mainitun kaavan mukaisesti vuodesta 1997 (Kuva 3). Juhlavuonna 1998, jolloin linnoituksen perustamisesta tuli kuluneeksi 250 vuotta, kävijämäärä nousi huomattavasti. Seuraavat kymmenen vuotta Suomenlinnan kävijämäärä pysyi melko vakaana, kunnes vuonna 2009 luku nousi ensimmäisen kerran yli 700 000 kävijään. Siitä lähtien kävijämäärä on noussut vuosittain lukuun ottamatta vuotta 2012, jolloin kävijämäärässä tapahtui pudotusta (Öystilä 2014).

Kävijätilastoinnin lisäksi Suomenlinnan hoitokunta suorittaa kävijäseurantaa neljän vuoden välein toimeksiantona toteutetulla Suomenlinnan matkailija- ja palvelututkimuksella. Siinä keskitytään etenkin kävijöiden käyttämiin palveluihin, tietouteen kohteesta ja kehittämisehdotuksiin. Suomenlinnan hoitokunta toimii myös lähes vuosittain erilaisten opinnäytetöiden toimeksiantajana kehittäen näin omaa toimintaansa.

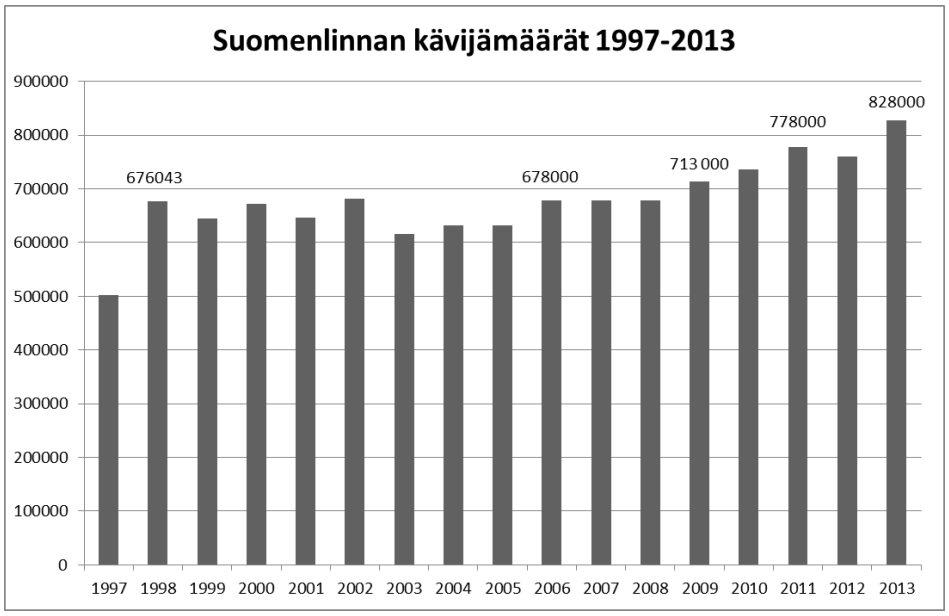

Kuva 3. Suomenlinnan kävijämäärien kehitys (Öystilä 2014).

Suomenlinnan kävijäseurannan heikkoutena voidaan nähdä kävijäprofiilin syvällisemmän kuvauksen puute ulkomaalaisten ja kotimaisten kävijöiden suhteellisesta osuudesta kokonaiskävijämäärästä sekä tieto kävijöiden viipymästä. Lisäsi tilastotietojen arvioidut luvut, kuten omalla veneellä alueelle saapuvat sekä asukkaiden ja työntekijöiden määrä, kaipaavat tarkennusta.

2.4 Helsingin matkailu

Vuonna 2013 Helsingin majoitusliikkeissä yöpyi 3,3 miljoonaa kävijää. Kyseiset yöpymislukemat jäivät kolme prosenttia vuoden 2012 tilastoista kansainvälisen liikematkustuksen suhteellisen vähenemisen myötä. Vuonna 2013 Helsingissä järjestettiin ennätyksellisesti jopa 288 kansainvälistä kongressia, jotka toivat yli 31 000 kongressivierasta kaupunkiin. Vuoden 2013 suurin tapahtuma Helsingissä oli The Tall Ship Races, joka keräsi noin 500 000 kävijää. Helsingin lentoasema vastaanotti 15,3 miljoonaa lentomatkustajaa vuonna 2013. Satamien kautta Helsinkiin saapui puolestaan 11,6 miljoonaa laivamatkustajaa. Vuonna 2013 Helsingissä vieraili 283 risteilyalusta, jotka toivat kaupunkiin noin 420 000 risteilymatkustajaa (Visit Helsinki 2014a).

Vuonna 2013 Helsingin yöpymisistä 47 prosenttia oli kotimaasta ja 53 prosenttia ulkomailta. Matkailijoista 54 prosenttia saapui Helsinkiin lomamatkalla ja 44

prosenttia työmatkalla. Matkailijoista 2 prosenttia saapui muussa tarkoituksessa. Venäläisten matkailijoiden määrä suurimpana kävijäryhmänä väheni hieman (-1,7 %) edellisvuodesta. Vuoden 2014 tilastojen mukaan nousevia matkailijamaita olivat Iso-Britannia, Ruotsi ja Yhdysvallat. Matkailijoiden keskimääräinen viipymä vuonna 2013 oli 1,68 yötä – kotimaiset matkailijat yöpyivät 1,49 yötä ja ulkomaalaiset 1,88 yötä (Visit Helsinki 2014a, 2014b).

2.5 Suomenlinna matkailun viitekehyksessä

Suomenlinnan sijoittumista Suomen ja Helsingin matkailutoiminnalliseen viitekehykseen voidaan tarkastella seuraavasti. Matkailuelinkeinossa esiintyvä alueellisen järjestyksen periaate kuvaa matkailumaan sisällä todennettavien matkailukeskusten, matkailualueiden ja matkailureittien muodostavaa aluesysteemiä (Kuva 4). Kyseinen aluesysteemi toimii vuorovaikutteisesti matkailun perusyksiköiden, kuten kohteiden, nähtävyyksien, tapahtumien ja palveluiden verkostossa. Myös asiakkaiden sijainti, liikenneyhteydet ja yhteiskunnan säätely vaikuttavat aluesysteemiin. Valtakunnallinen pääkeskus sijaitsee useimmiten alueen ytimessä muodostaen merkittävän yhteyden muihin keskuksiin sekä kohteisiin ja nähtävyyksiin (Vuoristo & Vesterinen 2001; Vuoristo 2003;).

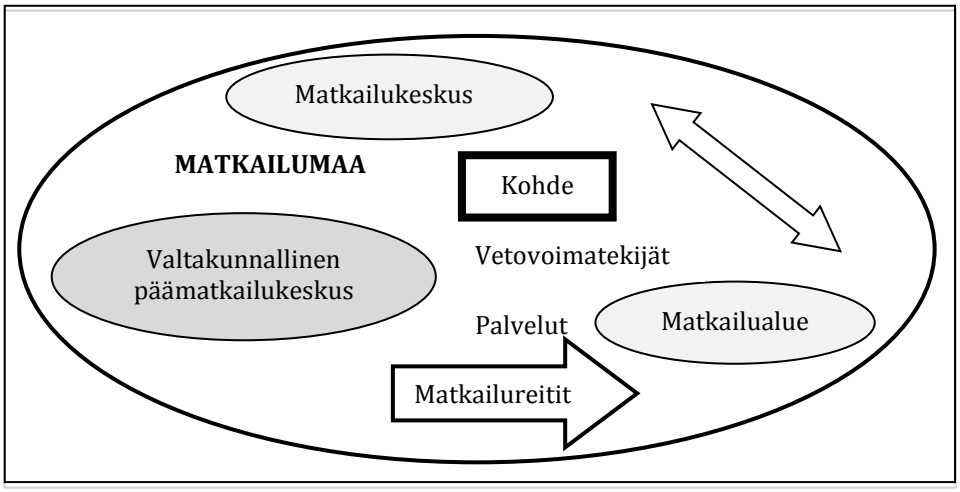

Kuva 4. Matkailun aluesysteemi. Mukailtu Vuoriston & Vesterisen (2001) ja Vuoriston (2003) tekstin pohjalta.

Matkailureitit muodostavat verkostoja, joiden avulla matkailumaan palvelut ja kohteet ovat saavutettavissa. Nämä verkostot luovat erilaisia homogeenisiä ja toiminnallisia matkailualueita erityispiirteineen sekä vetovoimineen. Matkailuyritysten- ja palveluiden muodostama matkailukeskus muodostaa usein matkailualueen ytimen. Pienempiä matkailukeskuksia voidaan kutsua matkailukohteiksi, joissa yksittäiset kohteet muodostavat merkittävän kokonaisuuden matkailualueella. Matkailukeskusten olemassa olon taustalla esiintyy talousmaantieteen keskus-vaikutusalue – teoria, jossa keskus muodostaa kaupan ja palveluiden paikan vaikutusalueen sijaitessa tämän alueen ympärillä (Vuoristo & Vesterinen 2001; Vuoristo 2003).

Helsinki on Suomen matkailumaan valtakunnallinen pääkeskus ja pääkaupunkiseudun matkailukeskus. Suomenlinna voidaan nähdä Helsingin yhtenä matkailualueena tai pienempänä matkailukeskuksena muodostaen merkittävän toiminnallisen kokonaisuuden.

3. MAANTIETEELLINEN TEORIAPOHJA

Tutkimuksen maantieteellinen teoriapohja sisältää maantieteen metodologisen kentän rakentumisen, strukturalistisen metodologisen pääsuuntauksen ja kriittisen tiedonintressin tarkastelemisen.

3.1 Maantieteen metodologinen kenttä

Maantieteen metodologinen kenttä muodostuu tieteenfilosofiasta, tutkimusmenetelmistä sekä maantieteen teorioista ja näiden välisten suhteiden vuorovaikutuksesta. Tieteenfilosofia tarkoittaa tiedettä ja tutkimusta ohjaavia käsityksiä tiedosta, todellisuudesta ja näiden kahden keskinäisestä suhteesta. Tutkimusmenetelmät tarkoittavat puolestaan niitä tekniikoita, joita tutkimuksessa käytetään. Maantieteen teoriat ohjaavat tieteenalaan suuntautuvaa tutkimusta ja esittävät ne tavat, joilla maailmaa voidaan kuvata erilaisten mallien ja käsitteiden kautta. Yleisesti ottaen teoria kertoo, miten maailma rakentuu ja toimii. Havainnoinnilla tarkoitetaan inhimillistä kanssakäymistä maailman kanssa.

Tieteellinen tieto sisältä niin teorian kuin havainnoinninkin (Häkli 1999; Gomez & Jones 2010).

Ontologia määrittää, millainen maailma on, ja mitä se on. Epistemologia kuvaa puolestaan sitä, miten tieto ja ilmiöiden väliset yhteydet ymmärretään, miten tieto saadaan, ja miten maailma tunnetaan. Paradigma tarkoittaa sitä yhteistä näkemystä, miten maailmaa tulisi tutkia ja käsittää, mitkä ovat maantieteellisen analyysin pääkohdat, ja mikä on maantieteen laajempi rooli yhteiskunnassa (Gomez & Jones 2010).

Metodologinen reflektio mahdollistaa tutkimukseen sisältyvien tieteenfilosofisien olettamuksien, tutkimusmenetelmien mahdollisuuksien ja rajallisuuksien sekä teoreettisien mallien ja käsitteiden tarkastelun. Tutkimuksen edetessä on merkittävää rajata ja selittää tutkittavien ilmiöiden syitä sekä seurauksia, mutta myös selittää niihin liittyviä arvoja, asenteita ja näkemyksiä ihmisestä sekä yhteiskunnasta (Häkli 1999).

Metodologinen säännönmukaisuus sisältyy tieteen perusluonteeseen ja tällöin tutkijan on kuljettava tietyn ennalta määritellyn "polun" mukaisesti, jotta tutkimustuloksia voidaan vertailla sekä suhteuttaa aikaisempiin tutkimuksiin. Maantieteen kolme metodologista pääsuuntausta ovat positivistinen, humanistinen ja strukturalistinen maantiede (Häkli 1999).

3.2 Strukturalistinen maantiede

Strukturalistinen maantiede perustuu ajatukseen, että kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa. Osien väliset suhteet antavat lisää merkitystä osien muodostamaan kokonaisuuteen. Yhteiskunta on hyvä esimerkki tällaisesta kokonaisuudesta - ihmisten väliset suhteet täydentävät ja tekevät yhteiskunnan olemuksesta sen, miksi se muodostuu. Yhteiskunnan olemukseen kuuluu osia, kuten, valta, yhteisöllisyys ja moraali. Ihmiskäyttäytymisen taustalla vaikuttavat tietyt rakenteelliset ja sosiaaliset syyt. Strukturalismi selittää ilmiöiden kokonaisuutta rationalismin kautta (Häkli 1999).

Strukturalismiin liittyvää kerroksellisuutta määritellään niin sanotun Frankfurtin koulukunnan kriittisen teorian ja ranskalaisen strukturalismin kehittäjän Claude Lévi-Straussin näkemysten pohjalta. Yhteiskunnan toimintatavat ja maantieteellinen järjestäytyminen voidaan ymmärtää ylärakenteeksi, jota havainnoidaan empiirisesti. Perusrakenteet ovat yhteiskunnallisia prosesseja, jotka luovat ylärakenteen sosiaalisen, kulttuurisen, poliittisen ja maantieteellisen järjestyksen. Perusrakenteita opitaan teoreettisen tutkimuksen kautta. Tiedostamattomat ja hallitsemattomat syvärakenteet vaikuttavat ylärakenteisiin perusrakenteiden kautta esimerkiksi kulttuurierojen muodossa (Häkli 1999).

Strukturalistinen metodologia on vaikuttanut osaltaan paikallisia erityispiirteitä selittävän aluetutkimuksen syntyyn. Aluetutkimus perustuu alueen eriarvoisuuden ja erilaistumisen tarkasteluun sekä siihen, miten talouden rakenteet sekä alueellinen paikallinen erityispiirre vaikuttavat erilaistumiseen. Strukturalismi liittää alueellisen järjestyksen osaksi laajempaa yhteiskunnallista kenttää. Tila nähdään sosiaalisena yhteiskunnan tuotteena, joka välittää sekä sisältää yhteiskunnan rakenteellisia piirteitä. Maisema on jotain mitä voi kokea ja nähdä. Se on osa kaupungin sosiaalista ja fyysistä ominaisuutta, jota talouden rakenteet muokkaavat. Rakenteiden ja tilan välinen suhde perustuu ajatukseen, että yhteiskunnan alueellinen erilaistuminen on sosiaalisten, taloudellisten ja poliittisten rakenteiden seuraus. Politiikan ja talouden paikallisuutta tarkasteleva tutkimus keskittyy globaalin ja paikallisen kehityksen vuorovaikutteisuuteen ja toimijoiden sekä rakenteiden korostamiseen (Häkli 1999.)

3.3 Kriittinen tiedonintressi

Kriittinen eli vapauttava tiedonintressi liittyy yhteiskunnan valtarakenteisiin ja vallan käsitteeseen. Valtasuhteita on mahdollista muuttaa, sillä joka tapauksessa ne ovat ihmisen muovaamia ja ihmisen toiminnan tulosta (Häkli 1999).

Tutkimukset, joiden tavoitteena on lisätä ihmisten tietoisuuteen erilaisista hallinta- ja valtasuhteista, perustuvat kriittiseen tiedonintressiin. Kriittiseen tiedonintressiin suuntautuneet tutkimukset ovat usein metodologiselta

suuntautumiseltaan strukturalistisia, eli tutkimusten tarkoituksena on selvittää yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutusta yksilön toimintaan (Häkli 1999).

4. TALOUSTIETEELLINEN TEORIAPOHJA

Taloustieteellinen teoriapohja esittelee aluetaloudellista tasapainoteoriaa. Lisäksi kappaleessa pohditaan suoria käyttöarvoja ja aluerajauksen merkitystä paikallistaloudellisessa tutkimuksessa sekä paikallistaloudellisten vaikutusten laajuuteen vaikuttavia tekijöitä.

4.1 Aluetaloudellinen tasapainoteoria

Paikallistaloudellisten vaikutuksien tarkastelu nojaa taloustieteen aluetaloudelliseen tasapainoteoriaan ja taloudelliseen vaikutusanalyysiin. McCann (2001) käsittelee taloudellisten vaikutusten teoriaa, jossa kansantalous on tasapainossa silloin, kun kokonaistulo vastaa kokonaiskysyntää. Kokonaiskysyntä sisältää paikallisen yksityiskulutuksen, yksityisen ja julkisen investoinnin sekä nettoviennin eli viennin ja tuonnin erotuksen summan. Kokonaiskysynnän kasvaessa tasapainon muutos aiheuttaa kansantalouden kokonaistulon kasvun. Kokonaistulon kasvu on kuitenkin suurempi kuin alkuperäinen kysynnän kasvu, sillä muutos kertautuu kerrointeorian mukaisesti. Lisätuloja käytetään näin ollen kansantalouden sisällä ja kulutuskysyntä kasvaa entisestään. Kaikkia lisätuloja ei kuitenkaan käytetä, vaan osa siitä johtuu verotukseen, säästöihin ja tuontituotteiden ostoon. Nämä niin kutsutut vuodot pienenevät vähitellen ja samalla kerroinvaikutukset vähenevät (Kuva 5) (Karppinen & Vähäsantanen).

Paikallistaloudellisten vaikutuksien kerrointarkastelu kuvaa ulkopuolelta tulevan tulovaikutuksen aiheuttamaa kokonaistulon välitöntä kasvua ja paikallisten ihmisten tulojen kasvun myötä esiintyviä johdettuja vaikutuksia. Kasvavat tulot vaikuttavat yritysten liikevaihdon mahdolliseen kasvuun ja edelleen lisääntyviin välituotepanoksiin. Kerroinvaikutus on sitä suurempi, mitä enemmän välituotteita hankitaan paikallisesti (Berghäll 2005).

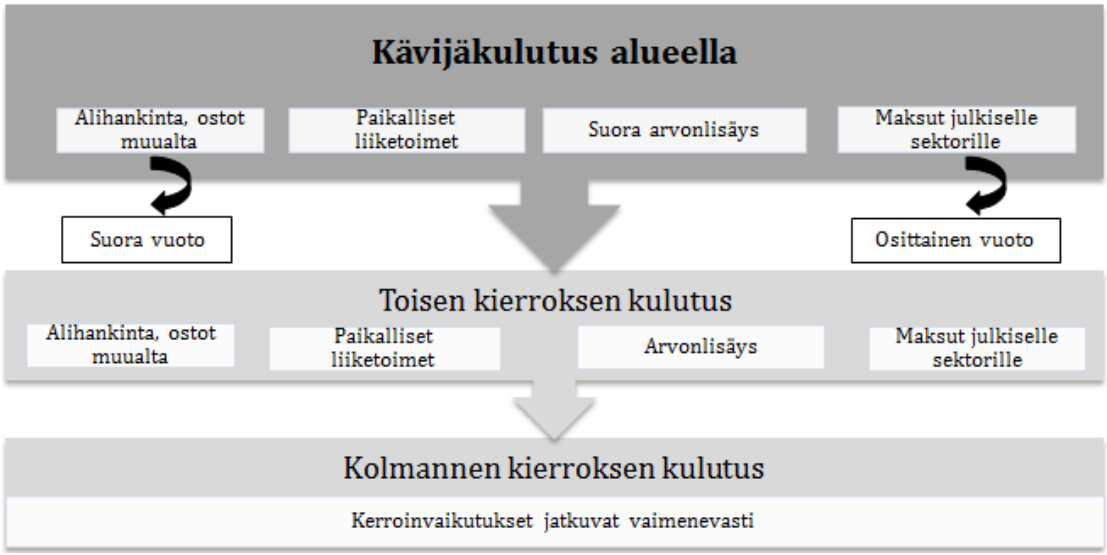

Kuva 5. Kävijäkulutuksen kulutuskierrokset. Mukailtu Karppisen & Vähäsantasen (2011) kuvion 5 pohjalta.

On huomattava, että vaikka matkailupalveluita ja –tuotteita kulutetaan tutkimusalueella, on elinkeinossa kyse viennistä, joka on kävijöiden rahankäytön seurauksena muuttuva kokonaiskysynnän osatekijä. Matkailupalveluiden käyttäjät tulevat usein tutkimusalueen ulkopuolelta eli aikaansaavat alueen ulkopuolista tulonlisäystä (Berghäll 2005; Huhtala 2006).

Paikallistaloudellisten vaikutusten arvioinnissa kokonaistulossa huomioidaan vain käytettävissä olevat tulot eli alueen tulojen määrästä vähennetään tulovero. Koska kulutus on osittain ulkopuolista ja osin alueen tulotasosta riippuvaa, muuttuvat kokonaistulot myös ulkopuolisten tekijöiden muuttuessa (Berghäll 2005).

4.2 Matkailun paikallistaloudellisten vaikutusten muodostuminen

Matkailukohteen paikallistaloudellisilla vaikutuksilla tarkoitetaan kävijöiden kulutuksesta johtuvia vaikutuksia kohteessa ja sen lähialueella. Tähän kulutukseen lasketaan mukaan kohteessa suoritettu kulutus ja matkaan liittyvä rahankäyttö kohteen lähialueella. Taloudelliset vaikutukset näkyvät lähialueen tulotasossa, veroissa ja työllisyydessä (Hall & Lew 2009; Huhtala et al. 2010; Karpinen & Vähäsantanen 2011; Kilpeläinen et al. 2012).

Vaikutukset esiintyvät joko välittöminä, välillisinä tai kerrannaisina vaikutuksina (Kuva 6). Välitön taloudellinen vaikutus esiintyy, kun kävijä käyttää rahaa kohteen paikallisiin, eli siellä tuotettuihin, palveluihin tai tuotteisiin. Kävijöiden rahankäytöstä seuraa näin välittömiä tulo- ja työllisyysvaikutuksia lähialueen yrityksiin liikevaihdon ja työntekijöiden palkkauksen muodossa. Välilliset taloudelliset vaikutukset puolestaan syntyvät kun ensisijaisesti matkailukävijöitä palveleva toimija ostaa palveluitaan tai tuotteitaan toiselta paikalliselta toimijalta. Välilliset vaikutukset esittävät, miten paljon rahankäyttö lisää toimintaa muilla toimialoilla. Välilliset työllisyysvaikutukset syntyvät matkailualan liitännäistoimialojen työllistäessä ihmisiä (Huhtala 2006; Metla 2009; Huhtala et al. 2010).

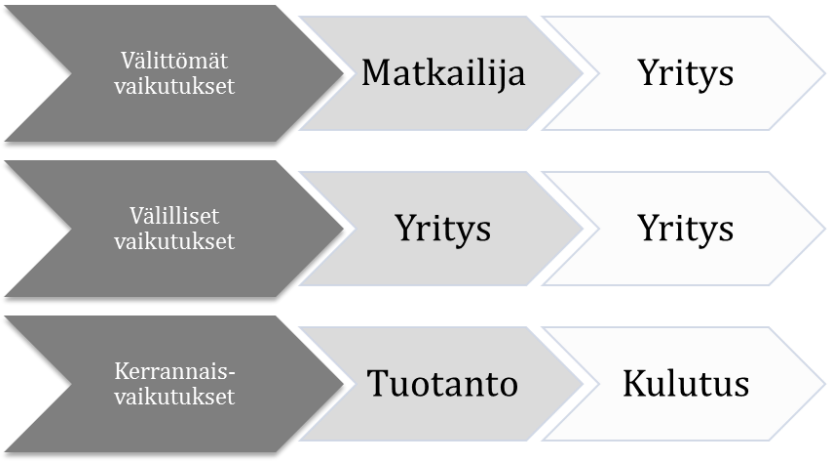

Kuva 6. Matkailun välittömät, välilliset ja kerrannaisvaikutukset. Mukailtu Satokankaan (2013) tekstistä.

Kerrannaisvaikutukset syntyvät, kun matkailuun välittömästi tai välillisesti työllistyvät paikalliset asukkaat kuluttavat rahaa tutkimusalueella. Kerrannaisvaikutusten myötä paikallistaloudelliset vaikutukset välittyvät usein alueen ulkopuolelle. Kerrannaisvaikutuksiin vaikuttaa kulutuksesta seuraava arvonlisäys sekä paikallinen liiketoiminta ja elinkeinorakenne. Alueen omavaraisuus ja talouden monipuolisuus vaikuttavat kerrannaisvaikutuksia määritteleviin muuttujakertoimiin. Näin ollen myös ylialueelliset vuodot ovat suurempia isommilla alueilla (Stynes 1999; Huhtala et al. 2010; Karppinen & Vähäsantanen 2011; Kilpeläinen et al. 2012)

Suora tulovuoto ilmenee, kun paikalliset yritykset tai matkailijat ostavat muilta alueilta tuotteita tai palveluita. Myös julkiselle sektorille suoritetut maksut aiheuttavat jonkin verran vuotoa. Tulovuotojen suuruutta voidaan arvioida sen kautta, kuinka suuri osa matkailijoiden kulutuksesta suuntautuu paikallisiin hyödykkeisiin ja palveluihin. Lisäksi tulovuotojen suuruuteen vaikuttaa, kuinka paljon paikalliset toimijat kuluttavat lisätulostaan paikallisiin hyödykkeisiin ja palveluihin, kuinka paljon paikallisten toimijoiden kulutus kasvattaa paikallista tuloa ja kenelle lisätulo matkailusta suuntautuu (Stynes 1999; Huhtala et al. 2010; Karppinen & Vähäsantanen 2011; Kilpeläinen et al. 2012).

Matkailukohteen taloudellinen menestys ei ole sama asia kuin kohteen paikallistaloudellinen vaikuttavuus. Matkailukohteen tuottavuus ja paikallistaloudellisten vaikutusten taso eivät siis ole suoraan vertailtavissa toisiinsa (Kilpeläinen et al. 2012).

4.3 Suorat käyttöarvot ja aluerajaus

Paikallistaloudellisten vaikutusten arvio ei esitä tutkimuskohteen kokonaisarvoa, vaan mahdollistaa kävijöiden rahankäytöstä johtuvien suorien käyttöarvojen mittauksen kuvan 7 mukaisesti. Metla (2009) määrittelee kokonaisarvon jakautuvan käyttöarvoihin ja ei-käyttöarvoihin. Ei-käyttöarvot jakautuvat edelleen olemassaoloarvoihin ja sukupolville siirtyviin perintöarvoihin. Käyttöarvo puolestaan jaetaan tulevaisuuden optioarvoon, epäsuoraan ja suoraan käyttöarvoon (mm. virkistys- ja maisema-arvo) (Huhtala 2006; Metla 2009; Huhtala et al. 2010).

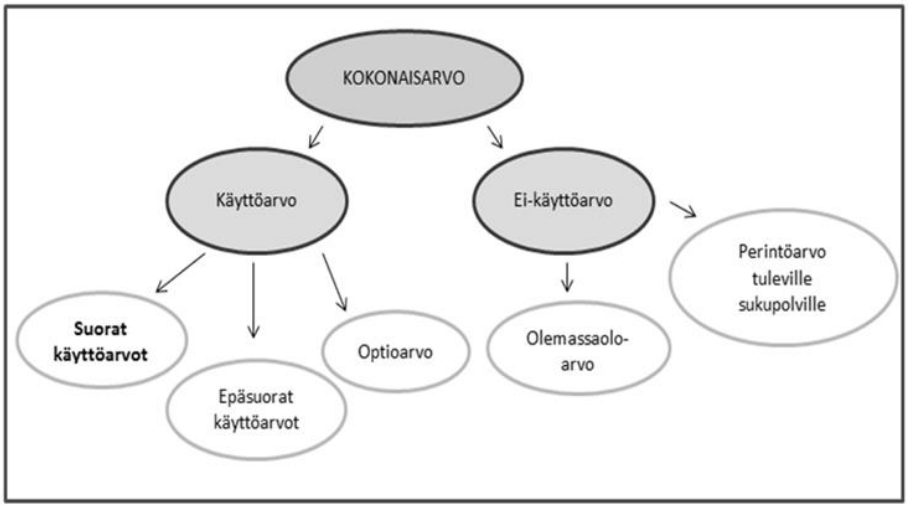

Kuva 7. Kokonaisarvon jakautuminen (Metla 2009).

Koska kaikki tulo- ja työllisyysvaikutukset eivät kohdistu tutkimusalueelle, vaatii paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi tarkan aluerajauksen. Aluerajaus mahdollistaa myös tilastoaineistojen saatavuuden ja vertailtavuuden. Vaikutusalueen rajaus on usein tapauskohtaista, mutta vertailtavuuden vuoksi on rajauksilla hyvä olla yhteinen lähtökohta. Vaikutusalueen tulisi sisältää ne alueet, joilla oleellinen matkailukulutus ja oleelliset vaikutukset syntyvät. Lisäksi on hyvä tarkastella myös tukiyritysten, muiden matkailukohteiden sijaintia sekä kohteen sijoittumista laajempaan matkailun viitekehykseen. Aluerajausmääritelmä voidaan jakaa ydinalueisiin ja laajan kohdealueeseen. Ydinalue on nimensä mukaisesti se alue, missä oleelliset taloudelliset vaikutukset syntyvät. Laaja kohdealue tarkoittaa aluetta, jossa välilliset vaikutukset sekä työllisyysvaikutukset esiintyvät (Huhtala 2006).

Paikallistaloudellista vaikutusta tutkittaessa on huomattava, että kohteisiin tehdyillä investoinneilla on aina myös potentiaalinen vaihtoehtoinen käyttökohde. Erityisesti vaihtoehtoisesta käyttökohteesta voidaan puhua julkisen rahoituksen kohdalla. Tätä tilannetta kutsutaan rahoituksen syrjäytymisvaikutukseksi. Syrjäytymisvaikutuksen vastakohta on täydentävä vaikutus. Tämä tarkoittaa sitä, että kohteen tai tapahtuman yhteyteen järjestetään jotain muuta oheistarjontaa, joka mahdollisesti tuo lisää kävijöitä alueelle (Kilpeläinen et al. 2012).

4.4 Paikallistaloudellisten vaikutusten laajuus

Maantieteellinen sijainti, taloudellinen ja poliittinen eristyneisyyden aste, yleinen elinkeinon rakenne ja infrastruktuurin taso mahdollistavat tai rajoittavat merkittävästi matkailijoiden määrää, ja näin ollen vaikuttavat paikallistaloudellisten vaikutusten laajuuteen. Omistus- ja rahoitusrakenne vaikuttavat etenkin siihen, miten kerrannaisvaikutukset esiintyvät. Eristyneillä alueilla omavaraisuus on vahvempaa, mikä vaikuttaa kerrannaisvaikutusten kasvuun (Berghäll 2005).

Rahankäytön taustalla vaikuttavat merkittävästi myös kohteen vetovoima, kyky vastaanottaa matkailijoita, palveluiden laatu ja matkailijaprofiilit sekä kävijöiden kulutuskäyttäytyminen. Viipymä, majoituksen muoto ja hankintojen tarve ovat sellaisia tekijöitä, jotka vaihtelevat matkailijaryhmistä riippuen (Berghäll 2005).

Suuret tutkimusalueet mahdollistavat laajemman tuotantorakenteen, joten yritykset voivat myös tehdä välituotehankintojaan alueen sisällä aiheuttamatta suurempia vuotovaikutuksia. Suuret matkailutulot voivat kompensoida vuotojen vaikutusta ja alhaista alueellista kerroinvaikutusta. Toisaalta alueilla, joilla niin matkailutulo kuin vuodot ovat pieniä, voi tulovaikutus muodostua merkittävämmäksi.

On kuitenkin huomattava, että suuri tutkimusalue tarkoittaa myös suurempaa paikallisen väestön osuutta, joiden alueen sisäistä matkailukulutusta ei usein lasketa mukaan matkailutuloon. Alueen ulkopuolelta tuleva ja etenkin ulkomaalaisten kävijöiden rahankulutus paikallisesti vaikuttavat merkittävästi paikallistaloudellisten vaikutusten suuruuteen (Berghäll 2005; Kilpeläinen et al. 2012).

5. MATKAILUN TALOUDELLINEN TEORIAPOHJA

Tässä kappaleessa esitellään matkailuelinkeinoa ja sen rakennetta. Lisäksi kappaleessa pohditaan kestävän matkailun periaatetta sekä siihen liittyvää paikallistaloudellista näkökulmaa.

5.1 Matkailuelinkeino

Matkailuelinkeino on kolmannen sektorin palveluelinkeino, joka tuo ulkopuolista tuloa tukien samalla myös muita alueen elinkeinoaloja. Matkailu käsitetään tästä syystä merkittäväksi osaksi paikallista taloutta. Matkailuelinkeino edellyttää aluetaloudellisen vakaan tilan, toimivan yhdyskuntarakenteen ja monipuolisen talouselämän. Taloudelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset, ympäristölliset ja poliittiset päätökset vaikuttavat matkailun alueelliseen kehitykseen. Matkailuelinkeinon potentiaaliin liittyy myös maantieteellinen sijainti ja lähtöalueiden kohtuullinen saavutettavuus (Vuoristo 2003; Hall & Lew 2009; Kilpeläinen et al. 2012).

Työ- ja elinkeinoministeriön (2014) mukaan matkailuun kulutettiin Suomessa arviolta 13,3 miljardia euroa vuonna 2013. Ulkomaalaisten osuus matkailun kokonaiskulutuksesta oli noin 4,3 miljardia euroa, mikä vastaa 32 prosentin suhteellista osuutta. Vuonna 2012 ulkomaalaisten kulutus oli noin 2,3 miljardia euroa. Vierailullaan yöpyvät ulkomaalaiset käyttivät keskimäärin 300 euroa. Ulkomaalaiset päiväkävijät käyttivät puolestaan keskimäärin 59 euroa. Eniten matkailijoita Suomeen saapui Venäjältä, Virosta ja Ruotsista (Tilastokeskus 2009, 2013).

Suomen matkailun arvonlisäys vuonna 2013 oli arviolta 4,44 miljardia euroa, joka vastaa bruttokansantuotteessa 2,7 prosentin suhteellista osuutta. Matkailun tuottama arvonlisäys on suurempi kuin esimerkiksi elintarviketeollisuuden. Valtion veroista ja veroluonteisista maksuista 5,4 prosenttia tulee matkailualalta. Kansainvälisesti matkailuelinkeino kasvoi vuonna 2009 noin 4 prosenttia ja vuonna 2010 lähes 7 prosenttia (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010; Cuijpers 2012; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014).

Matkailuala on hyvin työvoimavaltaista ja se muodostuu etenkin pienten sekä keskisuurien yritysten paikallistoiminnasta. Matkailuun liittyvät työpaikat ovat usein kausittaisia, osa-aikaisia ja suhteellisen matalapalkkaisia. Työllisyys keskittyy etenkin majoitus- ja ravitsemistoimintaan. Vuosina 1995–2008 Suomen matkailualan työllisten määrä kasvoi 37 prosenttia, joka on huomattavasti enemmän kuin kaikkien toimialojen keskimääräinen työllisyydenkasvu (26 %). Vuonna 2007 matkailutoimiala työllisti 130 500 suomalaista, mikä vastaa 5,2 prosentin osuutta työllisestä työvoimasta. (Hall & Lew 2009; Työ- ja elinkeinoministeriö 2010; Karppinen & Vähäsantanen 2011).

5.2 Matkailutuotteet ja – palvelut

Matkailutoimialaa voidaan tarkastella tuote- ja palveluketjuna sekä tiedon kulkemisena eri toimijoiden välillä. Suurin osan matkailukysynnästä kohdistuu henkilöliikenteeseen sekä ravitsemis- ja majoituspalveluihin (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006; Työ- ja elinkeinoministeriö 2010).

Matkailutuote on määritelty Yhdistyneiden kansakuntien maailman matkailuorganisaation (UNWTO) mukaan sellaiseksi tuotteeksi tai palveluksi, jonka kuluttajista suurin osa eli yli 50 prosenttia on matkailijoita, ja joiden tuotanto olisi vähäistä tai sitä ei olisi ollenkaan ilman matkailuelinkeinoa ja matkailijoiden kulutusta. Matkailutuotteet on luokiteltu matkailulle ominaisiin ja ei-ominaisiin tuotteisiin kansantalouden tilinpidon tuoteluokituksen mukaan (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006; Hall & Lew 2009: Työ- ja elinkeinoministeriö 2010).

Matkailuelinkeinoksi luokitellaan välitöntä matkailutuloa saavat toimialat. Koska monet toimialat ovat kuitenkin jotenkin sidoksissa matkailuelinkeinoon, on matkailutilinpitoon laadittu jaottelu matkailulle tyypillisiin, liitännäisiin ja ei-ominaisiin toimialoihin. Matkailulle tyypilliset toimialat ovat riippuvaisia matkailualasta ja ovat sen toiminnalle välttämättömiä. Liitännäisiä toimialoja ovat mm. muut liikennepalvelut, turvallisuusala, päivittäistavarakauppa, rakennuttaminen, IT-palvelut ja jätehuolto. Lisäksi matkailuelinkeino luo kysyntää

myös viestintä- ja toimistopalveluihin, kuten kirjanpitoon (Hall & Lew 2009: Työ- ja elinkeinoministeriö 2010).

Matkailun osuutta eri toimialoilla kuvataan matkailutuotteiden kysyntätiedoista sekä toimialojen matkailutuotteiden tarjonnasta johdetuin suhdeluvuin. Nämä prosenttiluvut kertovat kuinka paljon tietyn toimialan tuotoksesta on matkailusta johtuvaa, ja kuinka suuri osa on paikallista kysyntään. Matkailun tyypillisiä toimialoja on 12 ja niiden luokittelu perustuu aluetilinpidossa käytettyyn TOL-toimialaluokitteluun (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006).

5.3 Matkailun kysyntä ja tarjonta

Matkailun taloudellisia piirteitä tarkastellaan taloustieteen käsitteiden, kysynnän ja tarjonnan, kautta. Tarjonnalla tarkoitetaan kohteen tarjoamia puitteita, jotka ovat matkailijan käytössä. Tarjontaan keskittynyt matkailutoiminta perustuu kohteen säilyttämiseen ainutlaatuisena ja matkailijoiden mahdollisuuteen tutustua kohteeseen. Kysyntä jakautuu puolestaan matkailijamarkkinoihin, jotka koostuvat eri matkailijasegmenteissä olevista matkailijatyypeistä ja heidän kulutuksestaan. Kysyntään suuntautuva toiminta keskittyy lähinnä kuluttajatietoisuuteen, imagon luomiseen ja innovatiivisiin virkistysmahdollisuuksiin (Hall & Lew 2009).

Matkailukysyntä reagoi voimakkaasti kokonaiskysynnän vaihteluihin, sillä matkailun tulojousto on tyypillisesti korkea. Tämä tarkoittaa sitä, että tulojen muutos saa aikaan matkailukysynnässä samansuuntaisen muutoksen. Toisaalta on esitetty, että matkailu on kriisitilanteiden jälkeen yksi kysynnältään nopeimmin palautuvista elinkeinoista (Karppinen & Vähäsantanen 2011; Cuijpers 2012; Piekkola et al. 2013).

5.4 Matkailun alueellinen vaikuttavuus

Matkailu on alueellinen ilmiö, ja sille on tyypillistä alueelliset vaihtelut. Matkailun vaikutukset ovat sekä tasoittavia että epätasapainoa luovia. Matkailukulutus esiintyy usein kausiluonteisena, mikä vaikuttaa matkailun epätasaiseen esiintymiseen. Jos matkailutuloja ja – työllisyyttä tarkastellaan absoluuttisesti, huomataan matkailun merkittävä vaikutus etenkin ydinalueilla ja suurimmissa

kaupungeissa tai matkailukeskuksissa. Näillä alueilla myös arvonlisäys on keskiarvoa suurempaa (Tilastokeskus 2005; Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006; Karppinen & Vähäsantanen 2011; Piekkola et al. 2013).

Matkailuelinkeino vaikuttaa osaltaan tasoittavasti aluekehitykseen monien matkailukeskusten sijaitessa kasvukeskusten ulkopuolella. Suhteellisesti tarkasteltuna matkailun vaikutus voi olla erityisen tärkeä perifeerisillä alueilla, joissa matkailu on keskeinen toimiala. Uusimaa erottuu Suomen merkittävämmäksi matkailukulutuksen ja – työllisyyden keskittymäksi, mutta asukaslukuun suhteutettuna matkailulla on merkittävä asema Lapissa ja Ahvenanmaalla (Tilastokeskus 2005; Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006; Karppinen & Vähäsantanen 2011).

Matkailun taloudellinen ja talouspoliittinen merkitys paikallisesti on yksi syy alueellisiin kehitystoimenpiteisiin. Matkailun kehittäminen ja taloudellinen aktiivisuus vaikuttavat paikallistalouden moninaistamiseen sekä tasoittamiseen, alueelliseen yrityshoukuttelevuuteen, palvelulaajuuteen ja kulttuurin moninaisuuteen (Hall & Lew 2009). Valtioneuvoston matkailustrategian mukaan matkailun kerrannais-, työllisyys-, ja hyvinvointivaikutusten sekä kasvupotentiaalin takia matkailuelinkeinoa tulisi kehittää. Matkailustrategiassa keskitytään erityisesti kulttuurimatkailun, verkostoitumisen ja kestävän matkailun näkökulmiin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010).

Aluekehityksen rinnalla matkailuelinkeino aikaansaa myös aineetonta hyötyä, kuten parantaa hyvinvointia ja elämänlaatua. Matkakohteet tuottavat elämyksiä kävijöilleen ja kehittävät jatkuvasti sijaintialueen näkyvyyttä sekä imagoa. Matkailu lisää aluetta edistäviä sosiaalisia, kulttuurisia sekä fyysisiä vaikutuksia (Hall & Lew 2009; Kilpeläinen et al. 2012).

Matkailuelinkeino on osa talouden globalisaatiota, paikkojen ja kulttuurien tuotteistamista, joten matkailun negatiivisiin vaikutuksiin lukeutuvat mm. elinkeinosta johtuvat kulut ja kustannukset. Nämä voivat vaikuttaa ratkaisevasti alueen monimuotoisuuden rappeutumiseen esimerkiksi paikallisen väestön

muuttaessa pois alueelta. Tasapainon löytäminen matkailun vaikutusten ja kustannusten sekä paikallisten asukkaiden tarpeiden välillä ovat ajankohtaisia keskustelunaiheita (Stynes 1999; Hall & Lew 2009).

5.5 Kestävä matkailu

Kestävän matkailun periaatteena on edistää paikallisyhteisön hyvinvointia monipuolisesti ja tasapuolisesti kommunikaation sekä yhteistyön kautta. Kestävän paikallistalouden tukeminen on merkittävää, sillä sen avulla voidaan vaikuttaa positiivisesti niin paikallisiin matkailutoimijoihin kuin paikalliseen väestöön. Matkailun kehittäminen yhteistyössä paikallisen elinkeinon kanssa turvaa myös luonnon ja kulttuurin erityispiirteitä (Matkailu 2012).

Matkailun paikallistaloudellisten vaikutusten seuraaminen toimii osana kestävän matkailun mittaamista. Kestävän matkailun prosessi vaatii jatkuvaa seurantaa esimerkiksi matkailun vaikutuksista ja asiakastyytyväisyydestä. Paikallistaloudellisten vaikutusten tutkiminen ja siitä seuraavat arviot tuovat tärkeää tietoa eri elinkeinojen rooleista sekä painoarvoista paikallisessa taloudessa. Vaikutusten tarkastelu on oleellista yritysten ja julkisten organisaatioiden toiminnalle, sillä se nostaa matkailuelinkeinon arvostusta niin liiketoiminnassa kuin julkisen yleisön keskuudessa (Stynes 1999; UNWTO 2005; Matkailu 2012).

Maailmanperintökohteiden kehityksen ja säilymisen kannalta on tärkeää, että rahoitus on taattu ja perusteltu. Unescon kestävän matkailun toimintatavat painottavat rahoituksen merkitystä toiminnan edellyttäjänä. Paikallistaloudellisten vaikutusten arviolla voidaan perustella rahoituksen merkitystä ja matkailutoiminnan tärkeyttä. Arvioiden esittäminen vaikuttaa siis päätöksentekoon ja varojen jakautumiseen, joten niitä pyritään tarkastelemaan niin kansallisella kuin paikkakuntakohtaisella tasolla. (Stynes 1999; Matkailu 2012; Unesco 2014).

6. PAIKALLISTALOUDELLISTEN VAIKUTUSTEN SELVITYKSET

Tässä kappaleessa esitellään Metsähallituksen panos-tuotosmallilla toteutettuja selvityksiä, Haaga-Helian toteuttamaa Uudenmaan tulo- ja työllisyystutkimusta sekä Museoliiton tutkimusta museoiden taloudellisesta vaikuttavuudesta Pohjoismaisella mallilla.

6.1 Metsähallituksen panos-tuotosmalli

Metsähallituksen Luontopalvelut hallinnoi kaikkia Suomen valtion omistamia kansallispuistoja ja muita suojelualueita, joissa vierailee yhteensä 5,4 miljoonaa kävijää vuosittain. Metsähallitus kerää kävijätietoja kaikilta suojelualueiltaan (Grahn & Rosqvist 2010; Metsähallitus 2013b; Kajala 2014)

Metsähallituksen Luontopalveluiden ja Metsäntutkimuslaitoksen yhteistyössä laatima PAAVO-laskentamalli perustuu kansainvälisesti tunnettuun panos-tuotoslaskentamalliin, joka kuvaa tutkimusalueen toimialojen taloutta rahamäärällisesti käytetyin taulukoin. Panos-tuotostaulukot kertovat, miten toimialojen tuotoksia käytetään panoksina toisten toimialojen tuotannossa, ja miten toimialat ovat riippuvaisia toisistaan. Panos-tuotosmallilla voidaan laskea mahdollisesti myös eri toimialojen tuotantorakenteiden kautta, miten paljon tuotosta on palkkatuloa ja verotuloa (Stynes 1999; Huhtala 2006; Matkailu 2014).

PAAVO-lasketamallin perustana on yhdysvaltalaisen Michigan State Universityn Money Generation Model 2 – malli (MGM2), joka on suunniteltu tutkimaan etenkin kansallispuistojen matkailun vaikutuksia. Malli laskee paikallistaloudelliset vaikutukset kohteen kävijämäärän, kävijöiden rahankäytön ja aluetaloutta kuvaavien panos-tuotosmallista johdetuiden kertoimien avulla. MGM2-malli nojaa laskelmassaan aluetyyppeihin perustuviin yleismuuttujiin, joiden on esitetty tuottavan huomattavasti alhaisempia virhekertoimia (5 %) verrattuna yleisiin rahankäytön arviointivirheisiin, jotka voivat olla jopa 20 prosenttia (Stynes 1999; Huhtala 2006).

MGM2-malli ja siitä johdettu PAAVO-laskentamalli esittävät kulutuksesta johtuvan välittömän vaikutuksen myyntiin, tuloihin, työpaikkoihin ja kerrannaisvaikutuksiin. Vaikutusanalyysissä liikevaihdot ja rahankäyttö ilmoitetaan arvonlisäverottomana. Toimialoittaiset henkilötyövuodet ja palkkatulot johdetaan bruttomatkailutulosta. Matkailutulosta vähennetään kohdealueen ulkopuolelle vuotava välituotehankinta. Aluetalouden kiertoon jää näin nettomatkailutulo. Välilliset vaikutukset lasketaan asettamalla välitön matkailutulo panos-tuotosmalliin (Huhtala 2006).

Etuna panos-tuotoslaskentamallissa on, että kerrannaisvaikutuksia ei tarvitse selvittää erikseen, kuten esimerkiksi Pohjoismaisessa mallissa. Lisäksi toimialojen kytköksiä sekä kotitalouksien tulonkäytön myötä syntyviä johdettuja vaikutuksia voidaan tarkastella paikallistaloudellisesti. MGM2-mallin etu on sen vertailtavuus (Huhtala 2006; Matkailu 2014).

PAAVO-laskentamallissa yhtenäinen ja erillinen vertailu kohteiden välillä, seurantamahdollisuus ja kävijäryhmittäinen tarkastelu taataan standardoidulla kävijäseurannalla, tiedonkeruulla ja yhteneväisellä metodilla. Malli pyrkii johtamaan käytännön tietoa kohteessa työskenteleville, mutta myös strategista tietoa ylemmän tason hallinnolle. Malli on aikaisemmin samanlaisissa tutkimuksissa käytettyihin metodeihin verrattuna käytännöllisempi ja helpompi käyttää (Metla 2009; Huhtala et al. 2010; Metsähallitus 2013a).

Metsähallituksen paikallistaloudellisten vaikutusten tutkimukset PAAVO-laskentamalliin perustuen osoittavat, että kansallispuistojen taloudellisten vaikutusten välillä on suuriakin eroja. Suurimmat vaikutukset esiintyvät Pohjois-Suomen kansallispuistoissa, jotka sijaitsevat lähellä suuria matkailukeskuksia. Pallas-Yllästunturin kansallispuiston kokonaistulovaikutus vuonna 2009 oli 11,5 miljoonaa euroa, kokonaistyöllisyysvaikutus 152 henkilötyövuotta, minimitulovaikutus 6,8 miljoonaa euroa ja minimityöllisyysvaikutus 90 henkilötyövuotta. Etelä-Suomessa sijaitsevissa päiväkävijöiden suosimissa kohteissa ja saaristossa vaikutukset ovat lievempiä. Nuuksion kokonaistulovaikutus vuonna 2009 oli 1,6 miljoonaa euroa,

kokonaistyöllisyysvaikutus 13 henkilötyövuotta, minimitulovaikutus 900 000 euroa ja minimityöllisyysvaikutus 7 henkilötyövuotta. Syyt paikallistaloudellisten vaikutuksien vaihtelevuuteen johtuvat pääosin saavutettavuudesta, kiinnostavuudesta, kävijäprofiilista ja lähialueen palveluista, jotka vaikuttavat kävijämääriin (Metsähallitus 2013a).

Valtion sijoittamat rahat suojelualueiden hallinnointiin ja palveluihin palautuvat yhteiskunnalle moninkertaisesti lähinnä paikallisen yritystoiminnan, palkkatulojen ja työpaikkojen muodossa. Suosituimmissa kansallispuistoissa kävijöiden rahankäyttö voi näkyä lähialueella 20 euron suuruisena vaikutuksena jokaista sijoitettua euroa kohden. Myönteiset tulovaikutukset vaativat kuitenkin matkailupalveluita kohteiden läheisyyteen, jotta kävijät voivat ostaa palveluita sekä tuotteita (Grahn & Rosqvist 2010; Metsähallitus 2013a).

Paikallistaloudellisten vaikutusten arvioinnilla vaikutetaan etenkin budjetin perusteluun ja suojelualueiden yleisen hyväksynnän kasvattamiseen. Arviointi on merkittävää etenkin kohteissa, joissa rahoitus tulee enimmäkseen valtion budjetista. Arvioitujen lukujen avulla päättäjille voidaan kuvata kohteisiin käytetyn rahan kiertämistä, valtion tarjoamien palveluiden merkitystä yritystoimintaan ja investointien konkreettisia vaikutuksia. Paikallisella tasolla vaikutuksien esittämisellä voidaan vaikuttaa etenkin markkinoinnin ja uusien liiketoimien tukemisessa. Lisäksi luonnonsuojelu ja liiketoiminta voidaan yhdistää taloudellisten arvioiden kautta (Huhtala et al. 2010; Metsähallitus 2013a).

6.2 Pohjoismainen malli

Jo pitkään aluetaloudellisten vaikutusten tutkimista hallinnut Pohjoismainen malli perustuu matkailijakyselyllä toteutettuun menomenetelmään ja yrityskyselyn muodossa toteutettavaan tulomenetelmään. Malli on kehitetty 1980-luvulla Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan yhteistyössä (Huhtala 2006; Satokangas 2011).

Menomenetelmä tuottaa tiedon matkailijoiden luomista välittömistä matkailutuloista. Yrityskyselyyn perustuvassa tulomenetelmässä selvitetään

puolestaan välitöntä matkailutuloa saavat yritykset toimialaluokitusten pohjalta. Tulomenetelmä selvittää välilliset ja johdetut tulo- työllisyys-, palkkatulo- ja verotulovaikutukset sekä kunnallisen nettotulon. Matkailijakyselyn pohjalta saadut rahamääristä vähennetään arvonlisän osuus, jotta saadaan esitettyä valtiolle suoraan siirtyvä tulo sekä aluetta hyödyntävä arvonlisäveroton tulo. Kuva 8 esittelee Pohjoismaisen mallin laskentakaavoja (Berghäll 2005; Huhtala 2006; Kauppila 2011; Satokangas 2011; Lopez et al. 2014).

Toimipaikkakohtainen matkailutulo = matkailumyynnin osuus % * toimipaikan kokonaisliikevaihto
Toimialoittainen matkailuosuus % = matkailutulojen summa / kokonaisliikevaihto * 100
Toimialan matkailutulo = Toimialan kokonaisliikevaihto * toimialan matkailuosuus %
Matkailutulo toimialojen liikevaihdosta = alueen kokonaismatkailutulo / kokonaisliikevaihto * 100
Matkailutyöllisyys = toimialan välitön matkailutulo * liikevaihto/henkilöstösuhde
Matkailupalkkatulo = toimialan kokonaisvuosiansio * toimialan välitön matkailutyöllisyys
Matkailupalkkaverotulo = alueen palkkatulot * alueen efektiivinen veroaste

Kuva 8. Pohjoismaisen mallin laskukaavat (Satokangas 2011).

Pohjoismaisen mallin etuja ovat sen joustavuus, soveltuvuus erilaisten matkailukohteiden tutkimiseen ja talousvaikutusten selvittäminen eri toimialoilla. Malli mahdollistaa myös luotettavuuden arviointimahdollisuuden tulo- ja menomenetelmällä saatujen tulosten perusteella. Heikkouksia mallissa ovat empiirisen aineiston ylikorostuminen ja sen hankinnan haastavuus, riippuvuus sidosryhmistä ja vertailtavuuden vajaus. Lisäksi toimialaluokitukset ja kokonaisliikevaihtojen saaminen toimialoittain luovat haasteita. Malli ei perehdy välillisten vaikutusten tai johdettujen työllisyysvaikutusten selvittämiseen kovin syvällisesti. Pohjoismainen malli ei myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua eikä tästä syystä ole saavuttanut suosiota kansainvälisesti. Niin sanotulla Koillismaan mallilla on pyritty vastaamaan edellä mainittuihin haasteisiin (Huhtala 2006; Kauppila 2011; Satokangas 2011).

6.2.1 Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus

Haaga-Helian ”Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus” on osa vuoden 2012 lopulla käynnistynyttä TouNet-hanketta (Tourism Development in Co-operation in Southern Finland and Baltic Region), joka on ylimaakunnallinen yhteistyöhön, verkostoitumiseen, liiketoiminnan kehittämiseen ja matkailuinnovaatioihin keskittyvä matkailuhanke. Hanke kehittää alueen matkailua etenkin tunnuslukuja, alueprofiileja, sekä matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksia tutkien (Visit Helsinki 2013; Lopez et al. 2014; TouNet 2014a, 2014b).

Haaga-Helian tulo- ja työllisyystutkimus perustuu Pohjoismaiseen malliin. Tutkimus on rajannut pois matkailun välilliset ja johdetut vaikutukset, sillä niitä ei voitu arvioida tarpeeksi luotettavasti vajaiden tietojen vuoksi. Lopez et al. (2014) toteavat että, matkailutuloa saavien yritysten tuotantoketjut ovat globaaleja ja moniulotteisia, joten välillisiä vaikutuksia on vaikea arvioida. Tilastokeskus ei myöskään ole päivittänyt Uudenmaan alueellisia tulo-meno -taulukkoja, joiden avulla matkailun välillisiä vaikutuksia voitaisiin arvioida. Selvitys rajaa taloudellisten vaikutuksien tutkimisen ainoastaan Uudellemaalle ja sen sisällä tapahtuvan matkailun vaikutuksiin. Työllisyysvaikutukset puolestaan kohdistuvat Uudellemaalle sekä maakunnan ulkopuolelle suuntautuvan matkailun aikaansaamiin vaikutuksiin. Matkailun tulo- ja työllisyysselvityksen haasteeksi koitui Uudenmaan maantieteellinen laajuus ja yritystoiminnan keskittyminen pääkaupunkiseudulle (Lopez et al. 2014).

Tutkimuksen matkailijahaastatteluja tehtiin eniten pääkaupunkiseudulla (59 %). Kotimaisia matkailijoita haastatteluissa oli mukana 68 prosenttia ja ulkomaalaisia 32 prosenttia. Ulkomaalaisista eniten haastatteluihin vastasivat venäläiset, saksalaiset, ruotsalaiset, isobritannialaiset ja yhdysvaltalaiset (Lopez et al. 2014).

Päivämatkailijat olivat tutkimuksen suurin otosryhmä niin koko Uudellamaalla kuin pääkaupunkiseudulla. Uudenmaan matkailijoista hotelleissa yöpyvät matkailijat käyttivät eniten rahaa, keskimäärin 146,10 euroa. Päiväkävijät

käyttivät vuorokaudessa keskimäärin 52,90 euroa ja pääkaupunkiseudulla 59 euroa. Selvästi enemmän rahaa käytettiin pääkaupunkiseudulla etenkin hotelliyöpymisiin ja muihin maksullisiin yöpymisiin (Lopez et al. 2014).

Menomenetelmällä laskettuna matkailijat kuluttavat Uudellamaalla 1,85 miljardia euroa ja tulomenetelmällä laskettuna yritykset vastaanottavat 1,9 miljardia euroa (luvut eivät sisällä ALV:a). Eniten matkailutuloja jäi tutkimusajankohtana pääkaupunkiseudulle noin 1,5 miljardin euron edestä (sisältää ALV:n), joka on 68 prosenttia Uudenmaan kokonaismatkailutulosta. Päiväkävijät kuluttivat koko tutkimusalueella eniten rahaa, 858 miljoonaa euroa. Hotellivieraiden kulutus oli 703 miljoonaa euroa. Pääkaupunkiseudulla hotellivieraiden kulutus oli korkeinta, 648 miljoonaa euroa. Päiväkävijöiden kulutus puolestaan oli 439 miljoonaa euroa (Lopez et al. 2014).

Suurin osa matkailutuloista jäi majoitus- ja ravitsemusalalle (953 miljoonaa euroa) sekä vähittäismyynnin (750 miljoonaa euroa) alalle. Majoitus- ja ravitsemistoiminta kattaa liikevaihdollaan noin 40 prosentin osuuden matkailumyynnistä, kun taas vähittäiskaupan osuus on 5 prosenttia (liikenne 4 %, polttoaineen myynti 8 %, vuokraustoiminta 29 %, virkistyspalvelut 21 %, muut henkilökohtaiset palvelut 55 %) (Lopez et al. 2014).

Suhteellisesti Uudenmaan matkailutulo jakautuu 50 prosentin osuudella majoitus- ja ravitsemistoimintaan, 30 prosenttia kohdistuu vähittäiskauppaan, 8 prosenttia taiteen, viihteen ja virkistyspalveluiden toimintaan, 7 prosenttia liikenteeseen, 4 prosenttia polttoaineen vähittäiskauppaan ja 1 prosentti muihin henkilökohtaisiin menoihin (Kuva 9) (Lopez et al. 2014).

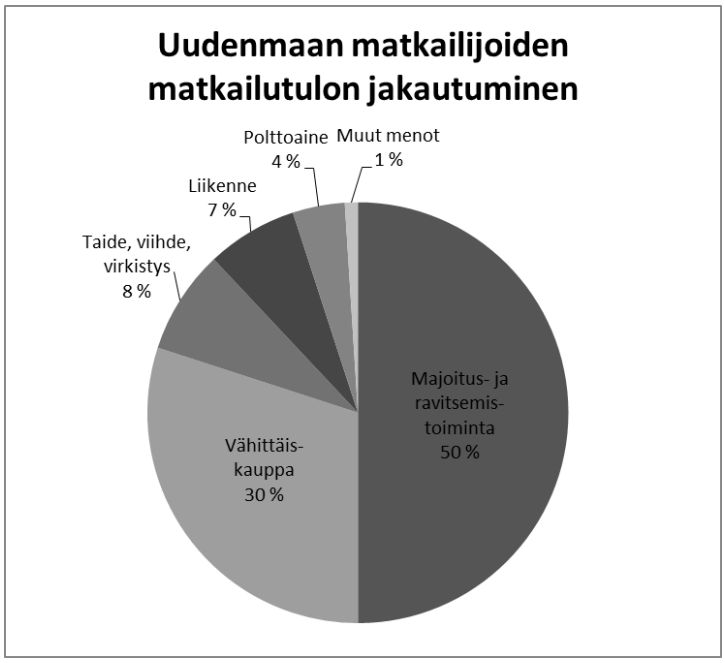

Kuva 9. Matkailutulon jakautuminen eri kulutussegmenteille (Lopez et al. 2014).

Matkailun työllistää Uudellamaalla 12 000 henkilöä matkailutuloa saavilla toimialoilla. Laajemman toimialaluokituksen ja maakunnan ulkopuolelle suuntautuvan työllisyyden mukaan työllisyysvaikutukset olivat noin 21 000 henkilötyövuotta. Matkailun aikaansaama työllisyys jakautuu suurimmaksi osaksi majoitus- ja ravitsemisalaan (44 %) sekä liikenteeseen (36 %). Matkailun aikaansaamaa työllisyyttä on vähittäiskaupan alalla vain 9 prosenttia, vaikka se vastaanottaakin huomattavan määrän matkailutuloa (Lopez et al. 2014).

6.2.2 Museoiden taloudellinen vaikuttavuus

Museoliitto julkaisi vuonna 2013 Pohjoismaisella mallilla suoritetun tutkimuksensa museoiden taloudellisesta vaikuttavuudesta. Museot nähdään merkittäväksi osaksi matkailuelinkeinoa vaikuttaen etenkin kulttuurisiin arvoihin. Museokävijät kuluttavat museon sijaintialueella pääsylipun lisäksi rahaa mm. majoitus- ja ravitsemispalveluihin, liikennepalveluihin ja vähittäiskaupan palveluihin. Myös museoiden oma toiminta tuottaa osan kokonaisvaikutuksesta. Tähän kuuluvat mm. palkat, vuokrat ja muut kulut (Piekkola et al. 2013).

Museoliitto tutkii museokävijöiden kulutusta kahdella eri näkökulmalla; paikallistaloudelliseen minimivaikutukseen ja regressioanalyysiin perustuvan

tarkastelun kautta. Laskentatavat painottavat hieman eri tausta-muuttujia ja antavat siksi toisistaan jokseenkin eroavia tuloksia (Piekkola et al. 2013).

Minimiarvio kertoo varovaisen arvion museokäyntien vaikutuksista museon tärkeyden ja kävijän etäisyyden vaikuttaen arvioon merkittävästi. Mikäli matkapäätöksessä museokäynti oli tärkein syy, lasketaan kävijän käyttämä rahamäärä kokonaan museokäynnin aikaansaamaksi. Muissa vaihtoehdoissa rahamäärää tarkastellaan eri prosenttiosuuksien kautta (75, 50 tai 25 prosenttia museokäynnin aikaansaamaa rahankäyttöä). Luotettavuuden arviointi tässä laskelmassa pohjautuu paljon rahankäytön unohdusongelmaan sekä museon merkityksen oikeaan arvioon, niin vastaajan kuin tutkijoidenkin puolesta. Paikallisten rahankäyttö muualla kuin museossa on poistettu aineistosta ja lisäksi muualle kuin museon sijaintipaikalle suuntautunut kulutus on jätetty pois arviosta. Lopputuloksena arvio esittää museokävijän tuovan vähintään 32,80 euroa kohteen sijaintialueelle (Piekkola et al. 2013).

Regressioanalyysiin pohjautuva arvio perustuu tarkemmin kävijöiden taustatekijöihin, kuten koulutustasoon, tyytyväisyyteen käyntiin, museon tärkeyteen, museon sijaintialueeseen ja matkaseuraan. Menetelmä jakaa vastaajat päiväkävijöihin ja yöpyneisiin kävijöihin, jotta kävijäkohtaista rahankäyttöä voidaan tutkia tarkemmin. Yöpyvät matkailijat tuovat alueelle keskimäärin 73,80 euroa, kun taas päiväkävijät 15,20 euroa. Keskimäärin jokainen kävijä tuo 49,90 euroa kohdealueelle (Piekkola et al. 2013).

Tutkimus toteaa, että museot saavat kerroinvaikutuksineen aikaiseksi noin 340–500 miljoonan euron lisäkysynnän sijaintialueelleen. Vertailulukuna kuntien kokonaispanos museoiden rahoituksessa on noin 75 miljoonaa euroa. Museoiden kansantalouteen liittyvä hyöty muodostuu arvonlisästä, arvonlisän ja välituotekäytön jakautumisesta alueellisesti sekä ulkomaalaisten kulutuksesta kerrannaisvaikutuksineen. Tutkimus esittää, että kävijöiden kulutus kohdistuu merkittävästi itse museon sijasta lähialueen palveluihin. Osa kulutuksesta valuu luonnollisesti ulos paikallisesta taloudesta. Museot tuottavat verotuloina, työllisyyden kasvuna, tulotason nousuna sekä hyvinvoinnin, imagon ja

tunnettuuden parantamisella paikalliselle taloudelle merkittävää vaikutusta (Piekkola et al. 2013).

Museokävijöistä 15 prosenttia koostuu ulkomaalaisista kävijöistä. Museoiden merkitys matkakohteen valinnassa on luultavasti kotimaisten kävijöiden valintaa alhaisempi, mutta puolestaan kulutus kohteissa on kotimaisia kävijöitä suurempi. Piekkola et al. (2013) arvioivat ulkomaalaisten rahankulutuksen muodostavan 15 - 25 prosenttia museoiden taloudellisista vaikutuksista.

6.3 Muita paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioivia malleja

Matkailun taloudellisia vaikutuksia tutkitaan kansainvälisesti vertailukelpoisen matkailun satelliittitilinpidon (Tourism Satelite Account) kautta. Kansainvälisesti merkittävä ja kansainvälisiin normeihin perustuva matkailun satelliittitilinpito on Yhdistyneiden kansakuntien maailman matkailujärjestön UNWTO:n, OECD:n ja Euroopan Unionin hyväksymä tilastointijärjestelmä, joka tuottaa tietoa matkailusta osana kansantaloutta. Matkailutilinpito on kansantalouden tilinpidon yksi täydentävistä ”satelliiteista” (Huhtala et al. 2010; Matkailu 2014).

Kansantalouden tilinpito kuvaa kansantalouden toimintaa alueittain ja kansainvälisesti yhteneväisin menetelmin. Se sisältää tietoa tuotoksesta, välituotekäytöstä, arvonlisästä ja työllisyydestä sekä talouden tuotevirtoja ja rakennetta esittelevistä tarjonta- ja käyttötaulukoista. Näistä taulukoista johtuu myös matkailutilinpidon laskentapohja. Matkailutilinpito antaa tietoa matkailijaryhmien kulutuksesta sekä työllistämisvaikutuksista (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006).

Satelliittikirjanpitoa päivitetään Suomessa melko harvoin eikä se ulotu seutu- tai kuntatasolle. Tilastokeskuksen tuottamaa matkailutilinpitoa ei ole päivitetty vuoden 2007 jälkeen, joten tämä tieto ei ole ajantasaista. Matkailutilinpitoon perustuvia selvityksiä ei voida myöskään hyödyntää alueellisesti (Lopez et al. 2014; Matkailu 2014).

Pohjoismaisen mallin jatkokehitysmalleina laadituissa niin sanotuissa Kainuun ja Koillismaan malleissa vertailtavuutta pyritään parantamaan standardoidun rakenteen avulla. Kainuun mallissa sovelletaan lähinnä tulomenetelmää ja vertailtavuuden vahvistamiseksi yhtenä lähteenä käytetään Tilastokeskuksen aineistoja. Menomenetelmää sovelletaan tässä mallissa lähinnä tapahtumien ja kohteiden arviointiin (Matkailu 2014).

Haaga instituutti – säätiön tutkimus- ja kehittämisyksikkö Haaga-Perho käyttää matkailun aluetaloudellisiin tutkimuksiinsa MTT-mallia, joka perustuu pohjoismaiseen tulo- ja menomenetelmän malliin (Matkailu 2014).

Turun kauppakorkeakoulun mallissa matkailutilastot on yhdistetty taloudellisiin mittareihin. Malli selvittää matkailijoiden kokonaismäärän majoittuvien sekä päiväkävijöiden osalta. Selvitys antaa tiedon välittömästä matkailumenosta, yritysten matkailuliikevaihdosta ja arvonlisäyksestä toimialoittain. Aineistona käytetään mm. Tilastokeskuksen matkailutilastoja (Matkailu 2014).

Itä-Suomen yliopisto on laatinut Matkailun alueelliset tietovarannot – järjestelmän, jonka avulla kerätään tietoa alueiden matkailutoimialan tilasta. Tietovaranto selvittää matkailun aluetalousvaikutusten arvioinnin ongelmia, kuten liikevaihdoltaan pienten yritysten jäämistä tilastojen ulkopuolelle, toimialaluokitusten epäselvyyksiä ja tiedon yleistämistä liian suurelle alueelle. Itä-Suomen yliopisto kerää tietoja yrityslistoilta ja raportoi niistä maakuntakohtaisesti (Matkailu 2014).

Myös verohallinnon maksuvalvonta-aineistojen kautta muodostuvan Nopeat suhdannetiedot – menetelmän kautta voidaan analysoida matkailun aluetalousvaikutuksia. Aineistoa täydennetään Tilastokeskuksen suuryritystiedustelun ja Yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla. Suhdannetiedot sisältävät yritysten liikevaihdon ja henkilöstön määritellyn yritysryhmän mukaisesti (toimiala tai matkailukeskuksen yrityslista). Malli on muihin verrattavissa kevyt, eikä esimerkiksi kysynnän jakautumista paikallisten ja matkailijoiden kesken voida määritellä (Matkailu 2014).

Tilastokeskuksen luoma Majoitustilasto kuvaa majoituspalveluiden tarjontaa ja käyttöä. Tilastokeskus on myös tutkinut Suomessa käyvien ulkomaalaisten matkailua rajahaastattelututkimuksien muodossa yhdessä Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) kanssa. Tutkimusta hyödynnetään Tilastokeskuksen matkustustaseen tulotietojen tuottamisessa, MEK:n matkailun kehittämisen ja markkinoinnin seurannassa sekä suunnittelussa. Tilastokeskus kerää myös yritys- ja toimipaikkarekisteriä, joka kertoo yritysten toimipaikkojen lukumäärästä, henkilöstöstä ja liikevaihdosta. Tätä rekisteriä käytetään usein matkailun paikallistaloudellisten vaikutusten selvityksissä (Matkailu 2014).

7. AINEISTO JA MENETELMÄ

Tämä kappale perustuu tutkimusteoreettisiin käsitteisiin sekä tutkimuksen aineistonkeruun käytännön toimiin. Kappaleessa pohditaan myös kvantitatiivisen tutkimuksen periaatteita sekä tutkimuksen validiteettia, reliabiliteettia sekä eettisyyttä.

7.1 Perusjoukko, otanta, kyselytutkimus

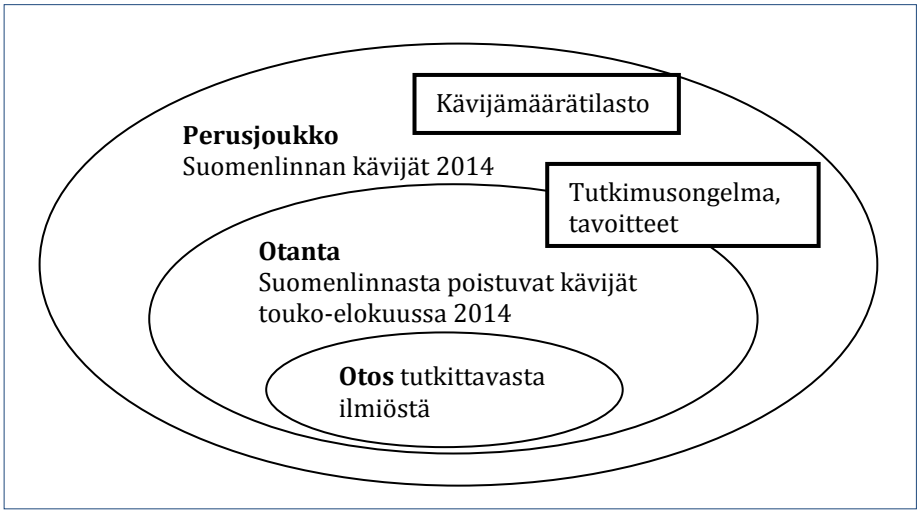

Kuva 10. Tutkimuksen perusjoukko, otanta ja otos.

Perusjoukko on se ihmisryhmä tai yksikköjoukko, joita tutkimuksessa kuvaillaan. Jokaisella perusjoukon yksiköllä on yhtä suuri todennäköisyys olla osana tutkimuksen otantaa. Perusjoukosta on hyvä olla jokin tieto (luettelo, rekisteri,

tilasto), jonka mukaan otantakehikko voidaan muodostaa rajoituksineen (Kuva 10) (Gomez & Jones 2010).

Otanta puolestaan kattaa ne yksilöt, jotka osallistuvat tutkimuksen kyselyyn. Otanta kerätään ennalta määritellystä perusjoukosta, jota se edustaa. Otanta kuvaa siten tietyn ilmiön esittämistä ominaisena tietylle ihmisryhmälle määriteltynä ajanjaksona. Otannan koko vaihtelee tutkimuksen tarpeista ja tavoitteista riippuen, mutta oleellista on, että se kattaa riittävän osan perusjoukosta ja tuottaa näin luotettavia tuloksia (Erkkonen & Sievänen 2001; Gomez & Jones 2010; Tilastokeskus 2014).

Otoksella tarkoitetaan otannasta saatavaa tutkimusjoukkoa, josta tilastollisia analyyseja lopulta tehdään. Edustava otos mahdollistaa luotettavien päätelmien tekemisen, joten on tärkeää, että otos kerätään riippumattomasti esimerkiksi satunnaisotannan keinoin. Otoksen kokoon vaikuttavat tilastolliseen päätöksentekoon, tutkimuksen tekniseen toteutukseen sekä talouteen liittyvät seikat (Erkkonen & Sievänen 2001; Tilastokeskus 2014).

Tutkimusaineiston laajuus riippuu tutkimuksen epistemologiasta eli tutkimusmallista - miten tieto ymmärretään, ja miten se saavutetaan. Aineisto muodostuu joko ekstensiiviseksi tai intensiiviseksi. Etukäteen valituiden tutkimustapauksien muodostama ekstensiivinen aineisto on laaja ja sen selittävyys on heikompi, mutta sen avulla voidaan kuvata usein toistuvia ilmiöitä. Intensiivinen aineisto kuvaa enemmänkin prosessin kulkua ja sitä, miten tietyt ilmiöt muodostuvat (Gomez & Jones 2010).

Kyselytutkimus selvittää erilaisten ilmiöiden esiintymistä, tietyn ihmisryhmän toimintaa tai ilmiöiden välistä vuorovaikutusta. Kyselytutkimus ei suo yhtä paljon kanssakäymistä tutkijan ja tutkittavan välillä kuin eräät muut tutkimusmenetelmät. Kyselylomakkeen rakenne ja tietojenkeruuprosessi vaikuttavat merkittävästi luotettavan tutkimuksen syntyyn. Kyselyvastaukset puretaan aineiston keruun päätteeksi systemaattisella tavalla ja analysoidaan

esimerkiksi erilaisia tietokoneohjelmia ja tilastollisia analyysityökaluja käyttäen (Gomez & Jones 2010).

Jotta tutkimuksen otantamenetelmä voidaan perustella tarkoitukseen sopivaksi ja kyselylomake toimivaksi, on niin lomaketta kuin kyselytilannettakin testattava ennen varsinaista aineistonkeruun aloittamista. Kyselytilanteessa tulee muistaa esittäytyminen sekä tutkimuksen taustan ja käyttötarkoituksen selvittäminen. Aineistonkerääjän on hyvä pitää päiväkirjaa jokaisesta keruupäivästä ja kerättyjen lomakkeiden määrästä. Päiväkirja auttaa tutkimuksen edustavuuden perustelussa ja tulevien tutkimuksien suunnittelussa. Valmiit kyselylomakkeet tulee säilyttää luottamuksellisesti samassa paikassa (Erkkonen & Sievänen 2001).

7.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus perustuu usein satunnaisotokseen tutkittavasta perusjoukosta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on ennalta määritelty tutkimusvaiheet, jotka ohjaavat tutkimuksen etenemistä merkittävästi. Tutkimuksen aineiston todellisuus on erittäin oleellista. Tämä on selkeä ero kvalitatiiviseen tutkimukseen, jossa aineiston tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessin ajalle ja aineiston todellisuudellekin sallitaan enemmän tulkinnan varaa (Gomez & Jones 2010; Tilastokeskus 2014).

Kvantitatiivinen tutkimus koostuu numeerisesta havaintomatriisista, johon aineisto on tiivistetty, ja josta tutkimusanalyysi tuotetaan. Kvantitatiivisen tutkimuksen kyselyn muoto on usein strukturoitu eikä perustu niinkään avoimiin kysymyksiin ja teemoihin, kuten kvalitatiivinen tutkimus. Kvantitatiivisen tutkimuksen objektiivisuus perustuu tutkijan ja haastateltavan etäisyyteen sekä vuorovaikutuksen vähäisyyteen. Tutkimuskohdetta tarkastellaan puolueettomasti ulkopuolisen silmin (Tilastokeskus 2014).

7.3 Validiteetti, reliabiliteetti ja eettinen tarkastelu

Validius ja reliabiliteetti ovat tutkimuksen standardeja. Validius, eli pätevyys, tarkoittaa, mittaako tutkimus sitä, mitä sen on tarkoituskin. Käytännön tutkimustyössä on mietittävä, onko esimerkiksi kyselylomake oikeanlainen ja

saadaanko sillä tarvittavia tietoja tutkittavasta ilmiöstä. Epätasaisesti perusjoukosta poimitun otannan vinoutumat ja kadot vaikuttavat tutkimuksen validiteettiin. Validiteetin vahvistamiseksi käytettyjen menetelmien, tutkimusolosuhteiden ja oleellisimpien käsitteiden esittely sekä määrittely ovat tärkeitä (Hirsjärvi et al. 2009; Gomez & Jones 2010).

Reliabiliteetti, eli luotettavuus, kertoo, miten luotettavasti ja toistettavasti tutkimusmenetelmä mittaa haluttua ilmiötä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, kerätäänkö aineisto kaikissa tapauksissa samalla tavalla. Reliabiliteettia vahvistavat tutkimuksen yhdenmukaisuus, havainnointitarkkuus, jatkuvuus sekä objektiivisuuden ja subjektiivisuuden suhde. Luotettava tutkimus ei perustu sattumanvaraisiin tuloksiin ja se tuottaa toistettunakin alun perin saatuja tuloksia (Hirsjärvi et al. 2009; Gomez & Jones 2010).

Hyvällä tutkimuksella pyritään osallistumaan ja vaikuttamaan tieteelliseen keskusteluun. Läpinäkyvä ja selkeä tutkimusprosessi, luotettava käsittely ja perusteltu lopputulos antavat tutkimukselle oleellisen diskurssin (Gomez & Jones 2010; Tilastokeskus 2014). Aineiston riittävyyttä ja analyysin kattavuutta voidaan arvioida saturaatiopisteen saavuttamisella sekä perustelemalla, että tulkinnat eivät pohjaudu satunnaisiin poimintoihin aineistosta. (Eskola & Suoranta 1998).

Ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa suoritettu tutkimus huomioi aina tutkimusprosessiin liittyvät riskit ja eettisen tarkastelun. Kyselyaineisto on ehdottoman luottamuksellista eikä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden tietoja tule julkistaa yksittäisesti ilman heidän lupaansa. Tutkija on selitettävä aineistoa kerätessään, mitä tutkimus käsittelee, ja mikä on tutkimuksen tavoite ennen tutkimukseen osallistujien suostumusta. Tutkimustuloksien ja koko tutkimusprosessin aiheuttamat vaikutukset niin osallistujille kuin tutkijallekin on tiedostettava (Gomez & Jones 2010).

7.4 Tutkimuksen aineisto

Metsähallituksen Luontopalveluiden ja Metlan yhteistyössä laatima PAAVO-laskentamalli edellytti empiiristä raakatietoa tietyistä rahankäyttöön liittyvistä seikoista, joita ei ollut tutkittu ennen tätä selvitystä Suomenlinnassa. Näitä olivat kävijöiden lähtömaan kartoittaminen, viipymä kohteessa ja sen lähialueella, Suomenlinnan merkitys matkavalinnassa sekä rahankäyttöön liittyvät menolajikohtaiset seikat. Tutkimuksen empiirinen aineistonkeruu suunniteltiin Metsähallituksen asiantuntijoiden avulla PAAVO-laskentamallin vaatimusten edellyttämällä tavalla.

Tutkimuksen otantasuunnitelma aloitettiin tavoiteltavan otantamäärän ja -ajankohdan esittämisellä. Tutkimuksen rahankäyttötietoihin perustuvan aineistonkeruun ajankohdaksi määriteltiin touko-elokuu, jolloin Suomenlinnassa vierailee noin 70 prosenttia vuosittaisista kävijöistä (Kuva 11). Vertailun mahdollistamiseksi otannan kokonaismääräksi määriteltiin neljän vuoden välein suoritettavan Suomenlinnan matkailija- ja palvelututkimuksen vastaavien otantakuukausia määrä eli 700 kyselyä. Tutkimuksen perusjoukoksi määriteltiin kaikki yli 18-vuotiaat Suomenlinnan kävijät pois lukien Suomenlinnassa tutkimusajankohtana asuvat tai siellä työskentelevät.

Joka tutkimuskuukaudelle laskettiin kuukausittaisen kävijämäärän perusteella oma suhteellinen osuutensa tavoitteellisesta kokonaisotannasta, jotta otanta muodostuisi mahdollisimman kattavaksi ja luotettavaksi (Taulukko 1). Kuukausittainen kokonaisotanta jaettiin niin lautan ja vesibussin kuin arki- ja viikonloppupäivien mukaisesti. Lautalla matkustaa 88,5 prosenttia kävijöistä, kun taas vesibussilla saapuu 11,5 prosenttia kävijöistä. Tämän lisäksi otannassa huomioitiin arkipäivien ja viikonloppujen suhteelliset osuudet (67 %, 33 %). Käytännön keruuprosessissa näistä luvuista tehtiin vielä viikkotasoinen suunnitelma otannasta (Taulukko 2).

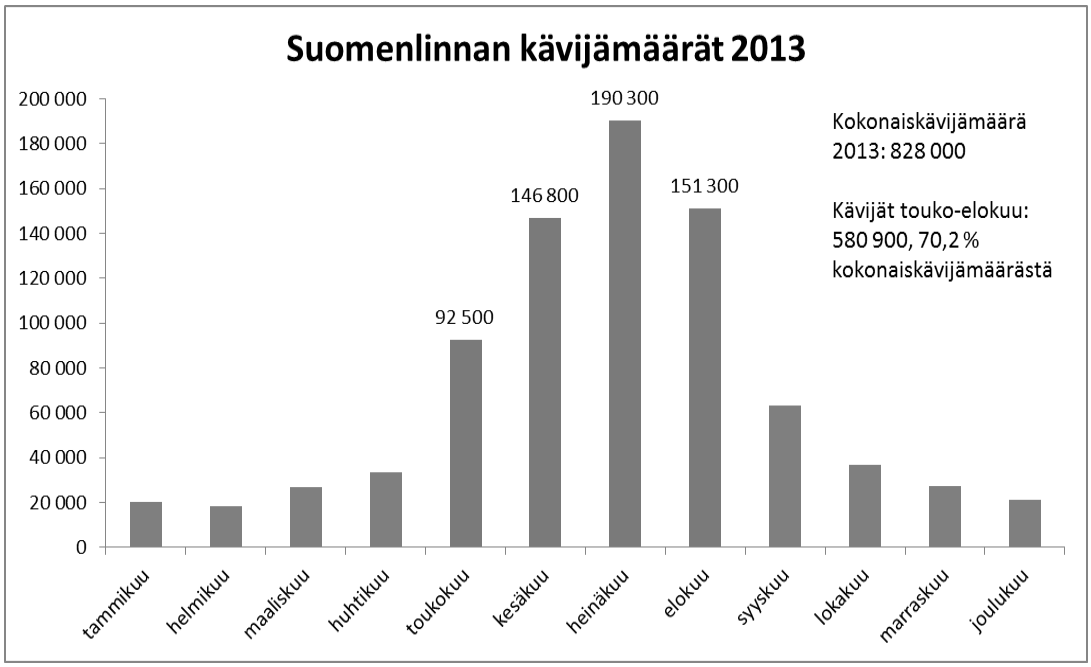

Kuva 11. Suomenlinnan kävijämäärät vuonna 2013 (Öystilä 2014).

Taulukko 1. Tutkimuksen otantasuunnitelma ja tavoiteotanta.

KUUKAUSI	KÄVIJÄMÄÄRÄ	%	VASTAUKSIA	Lautta	Vesibussi	Arki	Vkl
toukokuu	**92 500**	16 %	112	99	13	75	37
kesäkuu	**146 800**	25 %	175	155	20	117	58
heinäkuu	**190 300**	33 %	231	204	27	155	76
elokuu	**151 300**	26 %	182	161	21	122	60
YHTEENSÄ	**580 900**	100,0 %	**700**	**620**	**81**	**469**	**231**
	70 %			**88,5**	**11,5 %**	**67 %**	**33 %**

Taulukko 2. Tutkimuksen viikoittainen otantasuunnitelma.

Toukokuu	ARKI	VIIKONLOPPU	Lautta A	Lautta VKL	Vesibussi A	Vesibussi VKL
Viikko 1	19	10	17	8	2	2
Viikko 2	19	10	17	8	2	2
Viikko 3	19	10	17	8	2	1
Viikko 4	18	7	17	7	1	1
	75	37		99		13
Kesäkuu	ARKI	VIIKONLOPPU	Lautta A	Lautta VKL	Vesibussi A	Vesibussi VKL
Viikko 5	30	14	26	13	4	1
Viikko 6	29	14	26	13	3	2
Viikko 7	29	15	26	13	3	2
Viikko 8	29	15	25	13	3	2
	117	58		155		20
Heinäkuu	ARKI	VIIKONLOPPU	Lautta A	Lautta VKL	Vesibussi A	Vesibussi VKL
Viikko 9	38	20	34	17	5	2
Viikko 10	39	19	34	17	5	2
Viikko 11	39	19	34	17	5	2
Viikko 12	39	18	34	17	4	2
	155	76		204		27
Elokuu	ARKI	VIIKONLOPPU	Lautta A	Lautta VKL	Vesibussi A	Vesibussi VKL
Viikko 13	31	15	28	13	4	2
Viikko 14	31	15	27	13	4	2
Viikko 15	30	15	27	13	3	2
Viikko 16	30	15	27	13	3	1
	122	60		161		21
	469	231		619		81
		700				700

Kyselylomake suunniteltiin yhdessä Metsähallituksen asiantuntijoiden Liisa Kajalan, Eero Vatasen ja Martti Aarnion kanssa (Liite 1). Lomakkeeseen oli tärkeää sisällyttää Metsähallituksen kävijätutkimuslomakkeiden mukaisesti paikallistaloudellisia vaikutuksia kuvaavat kysymykset, jotta tutkimustuloksien voitaisiin katsoa olevan luotettavia. Kyselylomakkeeseen sisällytettiin kysymykset vastaajan perustiedoista lähtöalueineen, matkan tarkoituksesta, Suomenlinnan merkityksestä matkavalinnassa, viipymästä, seurueen muodostumisesta, menolajikohtaisesta rahankäytöstä sekä Suomenlinnan osuudesta matkan kokonaisrahankäytöstä. Kyselyn kaikki kysymykset perustuivat vastaajan sen hetkiseen matkaan Suomenlinnaan ja sen lähialueelle. Lomakkeeseen liitettiin kartta kuvaamaan Suomenlinnaa ja sen lähialuetta eli Helsinkiä. Suomenlinnan kävijäkoostumuksen perusteella lomakkeet käännätettiin suomesta kolmelle eri kielelle (englanti, ruotsi ja venäjä). Lomakkeen toimivuutta testattiin ennen varsinaista aineistonkeruuta.

Aineistonkeruun hoiti Pro gradu – tutkielman tekijä lukuun ottamatta heinäkuun otantaa, jossa Suomenlinnan hoitokunnan matkailuneuvonnan henkilökunta auttoi

kyselyiden keruussa. Tutkimus noudatti satunnaisotannan sääntöä eli kyselyitä tehtiin niin lauttarannassa, lautassa, vesibussin laiturilla kuin vesibussin kyydissäkin valiten kyselyyn osallistuneita satunnaisesti kävijöiden joukosta. Tutkimuksen kyselylomake noudattaa niin sanotun ohjatun kyselyn piirteitä, jossa kävijä itse täyttää lomakkeen ja palauttaa sen aineistonkerääjälle.

Kyselykeruutilanteessa kävijöille kerrottiin, mistä tutkimuksesta on kyse, mikä taho suorittaa kyselyä ja tämän jälkeen heiltä tiedusteltiin suostumusta osallistua tutkimukseen. Kyselyn täyttämiseen menevä aika arvioitiin aineistonkeruun alussa havainnoimalla vastaajia. Kyselylomakkeeseen kirjoitettiin myös lyhyt kirjallinen selostus tutkimuksesta sisältäen mm. tiedon, että annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Lomakkeeseen liitettiin tutkijan yhteystiedot mahdollisia yhteydenottoja varten. Erityistä luottamuksellisuutta kyselylomakkeessa vaativat vastaajan perustiedot (sukupuoli, syntymävuosi, kotimaa) ja hänen rahankäyttönsä kyseisen matkan aikana.

Lauttarantaranta ja vesibussi osoittautuivat hyviksi aineistonkeruupaikoiksi, sillä niissä kävijät pysähtyvät luonnollisesti (Liite 2). Lauttarannassa kyselyiden keruu todettiin tehokkaammaksi kuin lautan kyydissä, sillä lauttojen vuorovälejä saatettiin hyödyntää eikä aineiston keruuaika tuhlaantunut. Lautat kulkivat 15–20 minuutin välein riippuen arki- ja viikonloppuaikataulusta. Kävijöiltä ei kysytty halua osallistua tutkimukseen enää kun lautan lähtöön oli noin 8 minuuttia. Oli tärkeää huomioida, että kävijät haluavat riittävästi aikaa siirtyä lauttaan ja ostaa mahdollisesti lippunsa lauttarannasta. Vesibussista kerätyt kyselyt suoritettiin suurin osa vesibussin kyydissä, sillä vesibussien vuorovälien ollessa 30 minuuttia kävijät eivät saapuneet laiturille kovin paljon ennen lähtöaikaa. Vesibussin matka Kauppatorille kestää 20–30 minuuttia, joten siinä ehti hyvin kerätä kyselyitä. Kaikki kerätty aineisto kerättiin samaan paikkaan ja niihin kirjoitettiin päivämäärä, kellonaika vartin tarkkuudella, keruupaikka ja tieto arki- tai viikonloppukeruusta. Kyselyt säilytettiin luottamuksellisesti tutkijan hallussa.

Aineistonkeruun yhteydessä huomattiin, että lomakkeessa ei ehkä ilmoitettu tarpeeksi selkeästi, että kulutusta tutkitaan myös Suomenlinnan lähialueelta eli

Helsingistä. Tähän seikkaan tuli kiinnittää huomiota selitettäessä kävijöille tutkimuksen tarkoitusta. Aineistonkeruun yhteydessä huomattiin myös, että lomakkeen rahankäyttökategorioiden listauksessa käytetty ”Ravintola- ja vähittäiskauppa” oli väärin kirjoitettu. Sen olisi pitänyt olla ”Ruoka- ja vähittäiskauppa”. Tämä virhe oli vain suomenkielisissä kyselylomakkeissa. Virheen ei nähty vaikuttavan merkittävästi tuloksiin. Tulosten nähtiin joka tapauksessa kertovan luotettavaa tietoa vähittäiskauppaan kulutetusta rahasta.

Aineisto tallennettiin Metsähallituksen ASTA-kävijätietokantaan, johon PAAVO-laskentamalli on sisällytetty. Aineiston tallennus vaati rekisteröitymistä ja tunnuslukujen hakemista Metsähallitukselta. Metsähallituksen asiantuntijat avustivat aineiston tallentamisessa ja lomakkeen syöttämisessä palveluun. Aineiston tallentamiseen kului noin puolitoista viikkoa.

Aineiston ollessa jo tallennettuna tietokantaan huomattiin, että kyselylomakkeesta puuttuu yksi kysymys rahankäyttöön liittyen. Tämä aiheutti sen, että ASTA-kävijätietokannassa tehdyt rahankäyttöraportit eivät näyttäneet tietoja rahankäytöstä. Tilanne ratkaistiin viemällä joka lomakkeeseen tieto, oliko rahaa käytetty Suomenlinnassa ja sen lähialueella. Tämä selvitettiin siitä, oliko vastaaja ilmoittanut menolajikohtaisiin rahankäyttökategorioihin summia. Tämän toimenpiteen voidaan nähdä muuttavan tutkimustuloksia hieman, sillä laskentamalli katsoo vastauksia eri tavalla riippuen siitä, onko vastaaja ilmoittanut, että hän on käyttänyt nolla euroa tutkimusalueella, tai että vastaaja ei ole ilmoittanut mitään rahankäyttöön liittyen. Tämän lisäksi aineistosta poistettiin neljä lomaketta, joiden vastaustiedot olivat vajaita, koska niissä ei ollut vastattu ollenkaan kyselylomakkeen toiselle puolelle.

Analysointivaihe aloitettiin aineiston ollessa tarkastettu. ASTA-kävijätietokanta mahdollisti tutkimustuloksista johdetut Excel-taulukot. Tässä vaiheessa Metsähallituksen asiantuntijat totesivat, että kokonaisvaikutukset ovat huomattavan suuri ja kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisia vaikutuksia kuvaavat todennäköisesti paremmin saadut minimitulo- ja työllisyysvaikutukset.

Tuloksista raportoitiin toimeksiantajalle syyskuun ja lokakuun vaihteessa 2014. Lopullinen tutkimustulosten yhteenveto ja analysointivaihe saatiin valmiiksi toimeksiantajalle lokakuun 2014 loppuun mennessä. Tuolloin Suomenlinna isännöi At Fort- projektin päätösseminaarin, jossa kohteen kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisten vaikutusten selvityksen tuloksia esiteltiin kahden muun pääaiheen rinnalla.

7.5 PAAVO-laskentamalli

PAAVO-laskentamalli on osa Metsähallituksen ASTA-kävijätietokantaa, johon kävijätiedot ja rahankäyttötiedot on tallennettu. ASTA-kävijätietokanta luo perustan vaikutusanalyysille esittäen niin kävijäkohtaisen kuin kategoriakohtaisen kulutuksen (Huhtala et al. 2010).

7.5.1 PAAVO-laskentamallin muuttujat

PAAVO-laskentamalliin syötetään kohteen kävijämäärä, kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö alueella sekä alueellisia muuttujia (Kuva 12). Kun kävijäkohtainen rahankäyttö on selvitetty, kerrotaan välittömät vaikutukset alueellisilla ja toimialoittaisilla muuttujilla (Metla 2009; Huhtala et al. 2010).

Kokonaisvaikutusten suuruuteen vaikuttaa alueittainen luokkajako ja vaikutusaluemääritys. Tämä vaikutusaluemääritys perustuu Metsähallituksen luomaan kolmijakoon (taajama, pääkaupunkiseutu ja matkailukeskus) lähialueen asukastiheyden ja talousalueen erityspiirteiden, kuten välittömien vaikutusten kertoimien ja työllisyyssuhdelukujen mukaan. Nuuksion kansallispuisto on Sipoonkorven kansallispuiston kanssa toinen Metsähallituksen selvityksiin kuuluva pääkaupunkiseudulla sijaitseva kansallispuisto. Nuuksion vaikutusaluekuntia ovat Espoo, Vihti, Kirkkonummi, Helsinki ja Kauniainen (Metla 2009; Kajala 2014).

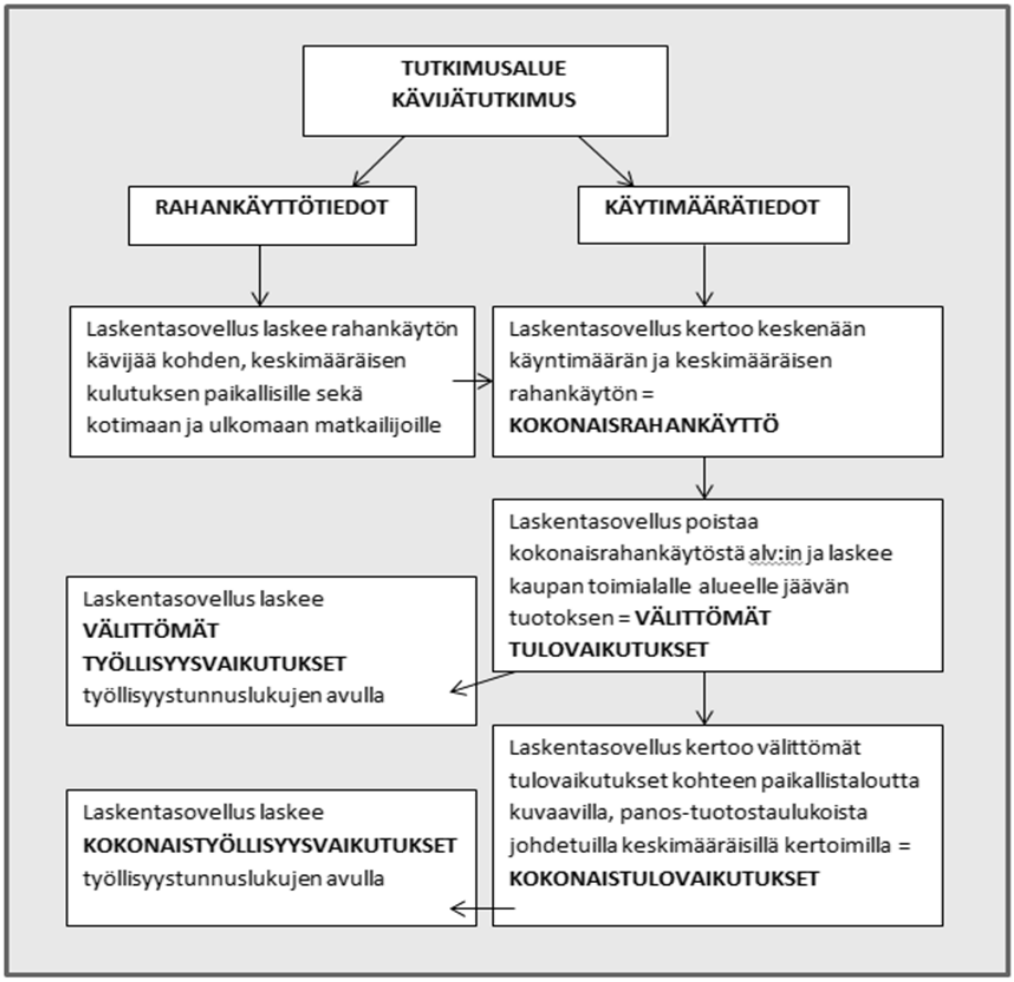

Kuva 12. Paavo-laskentamallin kaava (Metla 2009).

7.5.2 PAAVO-laskentamallin haasteet ja ongelmat

Suurin PAAVO-laskentamallin puute liittyy valtion kulutuksen, investointien ja inflaatiotekijöiden vaikutusten arviointiin. Laskentamalli ei ota huomioon valtion budjettirahoitteisia henkilötyövuosia. Lisäksi metodi on rajallinen tulo- ja työllisyysvaikutusten kohdalla siinä mielessä, että vaikutus veroihin ja arvonlisään jää arvioinnin ulkopuolelle. Laskentamalli olettaa panos-tuotosolosuhteiden olevan muuttumattomia, tarjonnan joustavaa, ja tuotannon kasvun rajoittamatonta. Panos-tuotosmallin kerroinvaikutukset ovat myös staattisia, eli niissä ei näy vaikutusten ajallinen jakautuminen (Huhtala et al. 2010).

Oleellista PAAVO-laskentamallissa on, että kulutus ilmoitetaan kävijäkohtaisena ja käyntikohtaisena eri segmenteissä. Ennen arviota rahankäyttötiedoista poistetaan arvonlisävero ja seurakohtaiset kulut muutetaan kävijäkohtaisiksi. Myös

mahdollisesti monissa eri matkailukohteissa käytetty raha jaetaan kohteittain. On huomioitava, että panos-tuotostaulukoiden muuttujat ottavat huomioon helposti liian suuren vaikutusalueen laskemille aiheuttaen näin myös liian suuria vaikutuslukuja (Huhtala et al. 2010).

Kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisten vaikutusten arvioinnilla ei mitata kohteen kokonaisarvoa, vaan alueen rahavirtojen ja niihin liittyvien työpaikkojen esiintymistä suorassa käyttöarvossa. Paikallistaloudellisten vaikutusten merkittävyyttä voidaan kuitenkin arvioida vertailtaessa saatuja lukuja alueen ylläpitokustannuksiin. Paikallistaloudellisen vaikutusanalyysin tuloksista ei voida erottaa kohdealueen merkitystä verrattuna muihin lähialueen matkailuvetovoimiin. Malli ei ota huomioon taloudellisia ulottuvuuksia sosiaalisiin tai ympäristöllisiin vaikutuksiin (Metla 2009).

Tutkimusalueen rajaus määrittää niin tutkijalle kuin kävijöille, minkä alueen paikallistaloudellisia vaikutuksia tutkitaan. Tutkimusalueen rajaamisessa on huomioitava niiden läheisten matkakohteiden tai – palveluiden sijainti, joihin kävijöiden rahankäyttö saattaa kohdistua merkittävästi. Metsähallitus rajaa tutkimusalueensa kansallispuistojen ja suojelualueiden kohteiden kuntiin sekä merkittävästi niihin liittyviin muihin kuntiin. Vaikutusaluemääritys kertoo puolestaan, miltä alueelta laskentamallin muuttujat määräytyvät. (Huhtala et al. 2010).

Paikallisten ja muiden kävijöiden erotteleminen aineistosta on tarpeellista, mutta haastavaa. Paikallisten asukkaiden kohdealueella kuluttamaa rahaa ei määritellä ulkoiseksi tuloksi. Paikalliset käyttäisivät luultavimmin rahan johonkin muuhun alueella sijaitsevaan kohteeseen tai oman lähialueensa ulkopuolella sijaitsevaan kohteeseen vaikuttaen näin toisen alueen paikalliseen talouteen. PAAVO-laskentamallissa paikalliset kävijät otetaan huomioon, mutta heidän käyttämänsä raha ja siitä johtuvat vaikutukset eritellään muusta kulutuksesta sekä taloudellisista vaikutuksista. Huhtala et al. (2010) toteavat kuitenkin, että paikallisten asukkaiden kulutus on usein suhteellisen vähäistä, eikä aiheuta kovin suuria vaikutuksia tutkimuskohteen talouteen.

Jotta vuotoilmiö huomioidaan laskelmissa oikein, on saatuihin kävijöiden kulutustietoihin tehtävä joitain muutoksia muuttujien suhteen. Myös nollakulutus aiheuttaa haasteitaan. Nollakulutusta esiintyy silloin, kun kävijät eivät ilmoita kyselyssä käyttäneensä yhtään rahaa vierailun aikana. Nollakulutuksen ilmoittavat kävijät ja sellaiset kävijät, jotka eivät ole vastanneet mitään kulutuksestaan, tulee erotella aineistosta (Huhtala et al. 2010).

PAAVO-laskentamalli selvittää, oliko tulo kohteeseen pääsyy matkalle, oliko kohde yksi monista kohteista vai oliko kohteesta etukäteistietoa ollenkaan. Niiden kävijöiden kulutuksesta, joille kohde on tärkein, saadaan lasketuksi kohteen minimivaikutuksen arvio (Huhtala et al. 2010).

8. TULOKSET

8.1 Havaintojen jakautuminen

Suomenlinnan paikallistaloudellisten vaikutusten selvityksessä kyselyjä kerättiin 708 kappaletta. Suurin osa, 60 prosenttia, kyselyyn vastanneista valitsi lomakkeiden kielivaihtoehdoista englanninkielen (Taulukko 3). Suomenkielisiä lomakkeita täytettiin 36 prosenttia. Ruotsinkielisiä ja venäjänkielisiä lomakkeita ei täytetty paljon. Tutkimuksen neljästä havaintopaikasta merkittävin oli Suomenlinnan lauttaranta (Taulukko 4).

Taulukko 3. Kyselylomakkeen kielivaihtoehdot.

Lomakkeen kieli	kpl	%
Englanti	423	60
Ruotsi	12	2
Suomi	254	36
Venäjä	19	3
Yhteensä	**708**	**100**

Taulukko 4. Havaintojen jakautuminen haastattelupaikoittain.

Haastattelupaikat	kpl	%
Suomenlinna lauttaranta	629	89
Suomenlinnan lautta	5	1
Suomenlinnan vesibussilaituri	18	3
Suomenlinnan vesibussi	56	8
Yhteensä	**708**	**100**

Tutkimuksen lopullinen otanta vastaa otantasuunnitelmaa lukuun ottamatta otannan ylittymistä kahdeksalla lomakkeella (Taulukko 5). Myös aineistonkeruu arkipäivien ja viikonlopun suhteen jakautuivat lähes suunnitelman mukaisesti (Taulukko 6). Noin puolet kyselyistä kerättiin ajankohtana 14.00–16.00 (Taulukko 7).

Taulukko 5. Kuukausittainen otanta.

Tutkimuskuukaudet		
	kpl	%
Toukokuu	114	16
Kesäkuu	176	25
Heinäkuu	231	33
Elokuu	187	27
Yhteensä	**708**	**100**

Taulukko 6. Viikonpäivittäinen otanta.

Viikonpäivä		
	kpl	%
Maanantai	102	14
Tiistai	86	12
Keskiviikko	138	19
Torstai	68	10
Perjantai	75	11
Lauantai	69	10
Sunnuntai	170	24
Yhteensä	**708**	**100**

Taulukko 7. Otanta kellonajoittain.

Kellonaika		
	kpl	%
10:00–11:59	3	0
12:00–13:59	185	26
14:00–15:59	371	52
16:00–17:59	110	16
18:00–19:59	39	6
Yhteensä	**708**	**100**

8.2 Tutkimukseen vastanneiden sukupuoli, ikä ja kotimaa

Tutkimukseen osallistuneista kävijöistä miehiä oli 52 % ja naisia 48 % (Taulukko 8). Vastanneiden ikäjakauma jakautui melko tasaisesti eri-ikäisiin kävijöihin. Miesten suurin osuus kohdistui 25–34-vuotiaisiin, kun taas naisten kohdalla jakautuma oli hieman tasaisempi. Kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistui eniten 25–34-vuotiaita (Taulukko 9).

Taulukko 8. Vastanneiden sukupuolijakauma.

Sukupuoli	kpl	%
Mies	369	52
Nainen	338	48
Yhteensä	**707**	**100**

Taulukko 9. Vastanneiden ikäjakauma ja sukupuoli.

Ikäjakauma	Mies		Nainen		Kaikki	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%
18–24	32	9	64	19	96	14
25–34	136	38	87	26	224	32
35–44	57	16	76	22	131	19
45–54	59	16	42	12	102	15
55–64	47	13	51	15	98	14
65-	28	8	17	5	45	6
Yhteensä	**360**	**100**	**338**	**100**	**699**	**100**

Kotimaansa ilmoittaneista 39 prosenttia oli suomalaisia ja 61 prosenttia ulkomaalaisia (Taulukko 10). Suurin osa ulkomaalaisista vastaajista saapui Yhdysvalloista, Saksasta ja Isosta-Britanniasta (Kuva 13). Muiden ulkomaalaisten määrä jakautuu hyvin hajanaisesti useiden lähtömaiden kesken (Liite 3).

Taulukko 10. Luokittelu asuinpaikan mukaan.

Kävijäryhmä	kpl	%
Paikallinen asukas	117	17
Kotimainen matkailija	145	22
Ulkomainen matkailija	407	61
Yhteensä	**669**	**100**

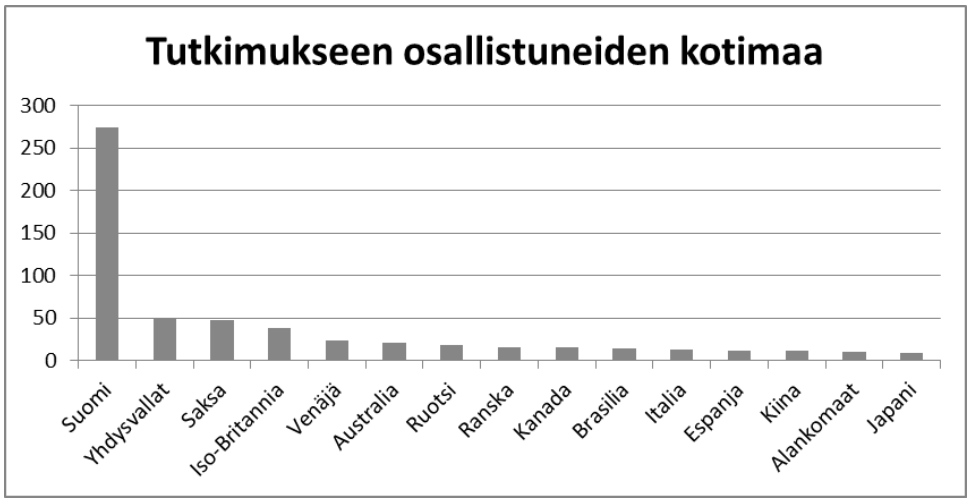

Kuva 13. Vastaajien yleisimmät lähtömaat.

Kotimaisten matkailijoiden osuudesta paikallisten, eli helsinkiläisten, suhteellinen osuus oli 45 prosenttia. Yhteensä pääkaupunkiseudulta tutkimukseen osallistui 61 prosenttia kotimaisista matkailijoista. Taulukko 11 esittää kotimaisten vastaajien kymmenen yleisintä asuinkuntaa.

Taulukko 11. Kotimaisten vastaajien asuinkuntia.

Asuinkunta	kpl	%
Helsinki	117	45
Espoo	24	9
Vantaa	19	7
Kirkkonummi	7	3
Lappeenranta	6	2
Oulu	5	2
Tampere	5	2
Turku	4	2
Hämeenlinna	4	2
Jyväskylä	3	1

8.3 Käynnin pääasiallinen tarkoitus

Kyselyyn vastanneista 73 prosenttia ilmoitti Helsingissä käyntinsä pääasialliseksi tarkoitukseksi lomamatkan, 10 prosenttia työmatkan ja 17 % muun tarkoituksen. (Taulukko 12). Suurin osa vastanneista ilmoitti käyntinsä Suomenlinnassa pääasialliseksi tarkoitukseksi museot ja nähtävyydet. Teatteri, näyttelyt ja juhlatilaisuudet jäivät yhden prosentin osuudelle (Taulukko 13).

Taulukko 12. Vierailu Helsingissä

Käynnin pääasiallinen tarkoitus Helsingissä	kpl	%
Lomamatka	511	73
Työmatka	67	10
Muu	122	17
Yhteensä	**700**	**100**

Taulukko 13. Vierailu Suomenlinnassa.

Käynnin pääasiallinen tarkoitus Suomenlinnassa	kpl	%
Museot/nähtävyydet	407	43
Ulkoilu/piknik	372	39
Teatteri/näyttely	14	1
Kokous/työ/opiskelu	28	3
Juhlatilaisuus	10	1
Ravintola/kahvila	115	12
Yhteensä	**946**	**100**

8.4 Viipymä

Kaikista vastanneista 3 prosenttia ilmoittivat yöpyneensä Suomenlinnassa ja viettäneensä alueella noin kaksi päivää. Käynnin pituus keskimääräisesti vaihteli kolmen tunnin ja kahden päivän välillä (Taulukko 14).

Matkailijoista (ei sisällä paikallisten osuutta) päiväkävijöiden osuus oli 24 prosenttia ja majoittuneiden osuus puolestaan 76 prosenttia. Päiväkävijöiden keskimääräinen viipymä Suomenlinnassa ja sen lähialueella oli noin kuusi tuntia. Yöpyvät matkailijat viipyivät puolestaan keskimäärin viisi ja puoli päivää lähialueella (Taulukko 15).

Taulukko 14. Suomenlinnassa vietetty aika kävijäryhmittäin.

Kävijäryhmä	kpl	Osuus %	Käynnin kesto	
			Keskiarvo	Max
Päiväkävijät (h)	650	97	3,3	12
Miehet	335	52	3,2	12
Naiset	313	48	3,3	12
Yöpyjät (vrk)	19	3	1,9	4
Miehet	11	58	2,0	4
Naiset	8	42	1,8	4
Yhteensä	**669**			

Taulukko 15. Matkailijoiden viipymä lähialueella.

Kävijäryhmä	kpl	Osuus %	Käynnin kesto	
			Keskiarvo	Max
Päiväkävijät (h)	123	24	6,3	12
Miehet	52	42	6,2	12
Naiset	71	58	6,5	12
Yöpyjät (vrk)	382	76	5,5	100
Miehet	216	57	6,3	100
Naiset	164	43	4,5	100
Yhteensä	**505**			

8.5 Seurueen koostumus

Tutkimukseen vastanneista viidesosa vieraili yksin Suomenlinnassa ja Helsingissä, kun taas suurin osa vastanneista (66 %) ilmoitti matkustavansa 2-5 henkilön ryhmässä (Taulukko 16). Yleisin ryhmäkoostumus oli perhe ja sukulaiset (Taulukko 17). Muiksi seuruevaihtoehdoikseen vastaajat ilmoittivat mm. poika- tai tyttöystävänsä, risteilymatkaryhmän, kouluryhmän tai urheilujoukkueen. Alle 18-vuotiaita oli mukana 124 seurueessa ja näissä seurueissa oli keskimäärin 2,8 henkilöä.

Taulukko 16. Seurueen koko.

Seurueen koko	kpl	%
Yksin	138	20
2-5 hengen seurue	465	66
6 tai useamman hengen seurue	103	15
Yhteensä	**706**	**100**

Taulukko 17. Seurueen koostumus.

Seurueen koostuminen	kpl	%
Perhe ja sukulaiset	302	54
Ystävät	170	30
Työ- ja opiskeluryhmä	60	11
Muu, mikä?	27	5
Yhteensä	**559**	**100**

8.6 Suomenlinnan merkitys

Tässä tutkimuksessa Suomenlinna osoittautui tärkeimmäksi 26 prosentille vastaajista. Suurimmalle osalle kävijöistä kohde oli yksi monista matkakohteista (Taulukko 18). Ennalta suunnitelmaton kohde Suomenlinna oli niin ikään 26 prosentille vastaajista. Raaka-aineiston tarkastelu osoittaa, että 55 prosentille tutkimukseen osallistuneista ulkomaalaisista kohde oli yksi monista matkakohteista (Kuva 15).

Kohteen tärkeyttä pyrittiin selvittämään mahdollisimman kattavasti ja siksi kyselyyn liitettiin myös arvio kohteen tärkeydestä asteikolla 0-10. Noin neljäsosa tähän kysymykseen vastanneista ilmoitti Suomenlinnan tärkeydeksi asteikon kahdeksan ja puolelle vastanneista kohteen tärkeys sijoittui asteikolle 8-10 (Taulukko 19).

Taulukko 18. Suomenlinnan merkitys matkavalinnassa tällä käynnillä.

Suomenlinnan merkitys	kpl	%
Matkasi ainoa tai tärkein kohde	180	26
Yksi matkasi suunnitelluista kohteista	329	48
Ennalta suunnittelematon kohde	179	26
Yhteensä	**688**	**100**

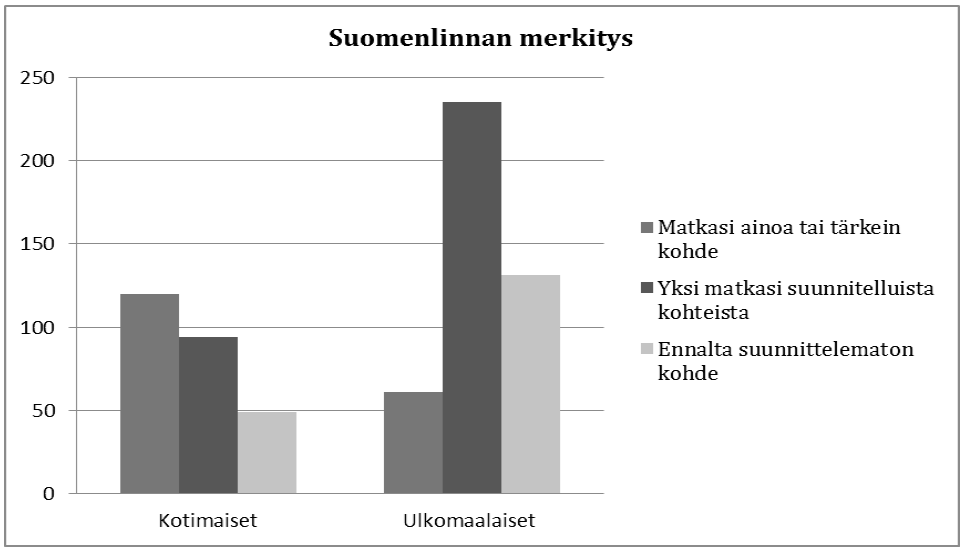

Kuva 14. Suomenlinnan merkitys matkavalinnassa.

Taulukko 19. Suomenlinnan merkitys matkavalinnassa.

Suomenlinnan merkitys matkavalinnassa	kpl	%
0 nolla	6	1
1 yksi	9	1
2 kaksi	6	1
3 kolme	26	4
4 neljä	29	4
5 viisi	72	11
6 kuusi	63	9
7 seitsemän	125	18
8 kahdeksan	156	23
9 yhdeksän	73	11
10 kymmenen	116	17
Yhteensä	**681**	**100**

8.7 Rahankäyttö

8.7.1 Rahankäytön jakautuminen

Paikallistaloudellisten vaikutusten selvittämiseksi kävijöitä pyydettiin arvioimaan kuluja, jotka liittyvät heidän kyseiseen käyntiinsä Suomenlinnassa ja sen lähialueella Helsingissä. Tutkimukseen osallistuneista 93 prosenttia vastasi käyttäneensä rahaa matkallaan (Taulukko 20). Aineistossa oli 12 lomaketta, joihin vastaaja oli ilmoittanut näyttäneensä nolla euroa matkallaan. Puolestaan 36 lomakkeessa vastaajat eivät olleet ilmoittaneet rahankäyttötietoja ollenkaan. Kaikkiin näihin edellä mainittuihin lomakkeisiin merkittiin ASTA-kävijätietokannassa rahankäyttötiedon kohdalle ”ei rahankäyttöä Suomenlinnassa ja sen lähialueella”.

Tutkimukseen vastanneista 57 prosenttia ilmoitti lomakkeessa henkilökohtaiset kulunsa, kun taas 43 prosenttia vastanneista ilmoitti seurueen kulut (Taulukko 21).

Taulukko 20. Rahankäytön jakautuminen.

Rahankäyttö	kpl	%
Kyllä	657	93
Ei	51	7
Yhteensä	**708**	**100**

Taulukko 21. Rahankäytön jakautuminen henkilökohtaisiin kuluihin ja seurueen kuluihin.

Kulut	kpl	%
Henkilökohtaiset kulusi sekä osuutesi seurueen yhteisistä kuluista	398	57
Perheen tai seurueen kokonaiskulut	298	43
Yhteensä	**696**	**100**

8.7.2 Kävijäkohtainen rahankäyttö

Keskimääräinen rahankäyttö kävijää kohden oli tutkimuksen mukaan 224 euroa. Yöpyneet kävijät käyttivät keskimäärin 362 euroa, kun taas päiväkävijöiden

kulutus oli 53 euroa vuorokaudessa. Eniten rahaa kävijää kohden käyttivät majoittuneet ulkomaalaiset matkailijat. Vähiten rahaa käyttivät kotimaiset päiväkävijät ja paikalliset kävijät (Taulukko 22). Yksi paikallisista kävijöistä oli epähuomioissaan ilmoittanut myös majoittumisen kustannukset.

Taulukko 22. Rahankäyttö kävijää kohden.

Kävijäryhmien kulutus	Kaikki	Majoittujat	Päiväkävijät
Kaikki kävijät, n	**707**	**388**	**304**
Keskimääräinen kulutus (€)	224	362	53
Kotimaiset matkailijat, n	**145**	**57**	**88**
Keskimääräinen kulutus (€)	72	128	35
Ulkomaiset matkailijat, n	**433**	**323**	**99**
Keskimääräinen kulutus (€)	334	409	112
Lähialueen asukkaat, n	**117**	**1**	**112**
Keskimääräinen kulutus (€)	17	-*	17

** Havaintojen määrä (n) < 10, jolloin rahankäyttöä ei arvion epäluotettavuuden vuoksi ilmoiteta.*

8.7.3 Rahankäyttö menolajeittain

Suomenlinnan paikallistaloudellinen kokonaistulovaikutus on tutkimuksen mukaan 316,3 miljoonaa euroa ja kokonaistyöllisyysvaikutus 2842 henkilötyövuotta (Taulukko 23). Suurimman tulo- ja työllisyysvaikutuksen muodostaa majoittuminen. Toinen merkittävä menolaji oli kahvila- ja ravintolamenot. Muut menot -menolajin työllisyysvaikutukset nousevat esiin tarkastelussa. Tässä esiteltäviin menolajikohtaisiin kulutusmääriin sisältyy arvonlisävero. Tulovaikutukset ilmoitetaan arvonlisäverottomina.

Taulukko 23. Kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö menolajeittain, tulovaikutus ja työllisyysvaikutus.

Menolaji	Keski-määräinen rahankäyttö (sis. ALV)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	% tulo-vaik.	Työllisyys-vaikutus (htv)
	n = 708			
Huoltamo- ja polttoainekulut	1,49	74 910	0	1
Paikallis-liikennekulut *	13,38	9 969 172	7	60
Ruoka- ja vähittäiskauppa-ostokset	20,79	3 256 952	2	29
Kahvila- ja ravintolamenot	52,47	37 363 368	25	568
Majoittuminen	103,40	77 050 577	51	1 172
Ohjelma- ja virkistyspalvelut **	15,39	11 465 082	8	69
Muut menot	16,81	10 579 027	7	112
Välittömät vaikutukset yhteensä		**149 759 088**	**100**	**2 010**
Välilliset vaikutukset		166 503 636		832
Kokonais-vaikutukset		**316 262 724**		**2 842**

** HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi ja taksi, ** Pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset*

Kävijäryhmäkohtainen menolajitarkastelu on esitetty taulukossa 24 ja 25. Vastanneista suurin osa oli ulkomaalaisia ja he käyttivät myös eniten rahaa eri menolajeihin. Päiväkävijöistä 15 vastaajaa oli ilmoittanut kulujaan majoitukseen, vaikka he eivät olleet ilmoittaneet yöpyvänsä Suomenlinnassa tai sen lähialueella (Taulukko 24).

Taulukko 24. Majoittuneiden ja päiväkävijöiden rahankäyttö.

Menolaji	Majoittujat		Päiväkävijät	
	Keskim. rahankäyttö	n	Keskim. rahankäyttö	n
Huoltamo- ja polttoainekulut	30,41	23	23,50	15
Paikallis-liikennekulut *	25,12	305	7,90	212
Ruoka- ja vähittäiskauppa	49,88	245	18,08	125
Kahvila- ja ravintolamenot	100,28	319	21,68	211
Majoittuminen	314,55	215	340,54	15
Ohjelma- ja virkistyspalvelut **	44,93	207	18,87	77
Muut menot	85,89	128	22,96	30
Yhteensä	**651,08**	**369**	**453,54**	**276**

** HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi ja taksi, ** Pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset.*

Taulukko 25. Ulkomaalaisten ja kotimaisten rahankäyttö.

Menolaji	Ulkomaalaiset kävijät		Kotimaan matkailijat	
	Keskim. rahankäyttö	n	Keskim. rahankäyttö	n
Huoltamo- ja polttoainekulut	33,59	18	23,05	18
Paikallisliikenne-kulut *	24,60	327	8,67	117
Ruoka- ja vähittäiskauppa	48,70	256	22,46	75
Kahvila- ja ravintolamenot	96,05	337	28,65	118
Majoittuminen	356,47	198	71,61	28
Ohjelma- ja virkistyspalvelut **	43,89	225	17,78	47
Muut menot	87,35	122	46,00	23
Yhteensä	**690,65**	**407**	**218,22**	**136**

** HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi ja taksi, ** Pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset.*

8.7.4 Tulo- ja työllisyysvaikutukset kohteen tärkeyden mukaan

Tutkimuksen minimitulo- ja työllisyysvaikutusraporteissa käytetään laskennan pohjana vuoden 2013 Suomenlinnan kokonaiskävijämäärää (828 000) ja kesäkauden (touko-elokuu 580 900) kävijämäärää.

Suomenlinnan paikallistaloudellinen minimitulovaikutus on 34,9 miljoonaa euroa. Kesäkaudella minimitulovaikutus on 24,5 miljoonaa euroa (Taulukko 26 ja 27). Minimityöllisyysvaikutus koko vuodelta on 307 henkilötyövuotta ja kesäkaudella 216 henkilötyövuotta. Työllisyysvaikutuksiltaan majoitus- ja ravitsemisala oli minimivaikutustarkastelussa suurin työllistävä ala (Kuva 15). Huoltamo- ja polttoainekulut eivät muodostaneet tulo- ja työllisyysvaikutuksia suhteellisesti, joten niiden osuutta ei ole esitetty seuraavissa kuvissa.

Taulukko 26. Rahankäyttö ja kohteen tärkeys Suomenlinnan kokonaiskävijämäärällä laskettuna.

Menolaji	Tärkein kohde n = 178		Yksi monista kohteista n = 327		Ennalta suunnittelematon n = 176	
	Tulov. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulov. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulov. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)
Huoltamo- ja polttoainekulut	5 271	0,0	55 934	0,5	15 427	0,1
Paikallis-liikennekulut*	1 789 927	10,7	4 592 366	27,5	3 829 341	22,9
Ruoka- ja vähittäiskauppa	601 796	5,4	1 553 824	13,9	961 171	8,6
Kahvila- ja ravintolamenot	4 910 913	74,7	18 725 930	284,8	13 688 569	208,2
Majoittuminen	7 154 153	108,8	40 644 458	618,2	28 013 193	426,1
Ohjelma- ja virkistys-palvelut**	1 726 171	10,3	6 637 670	39,8	3 429 617	20,5
Muut menot	586 980	6,2	6 198 369	65,6	3 442 328	36,4
Välittömät vaikutukset yhteensä	**16 775 211**	**216**	**78 408 551**	**1 050**	**53 379 645**	**723**
Välilliset vaikutukset	18 223 443	91	87 171 579	436	59 528 380	297
Kokonais-vaikutukset ***	**34 998 654**	**307**	**165 580 130**	**1 486**	**112 908 024**	**1 020**

** HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi ja taksi, ** Pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset. *** Tarkasteltaessa vaikutuksia kävijäsegmenteittäin, kokonaisvaikutukset vaihtelevat verrattuna segmentoimattomaan aineistoon. Tämä johtuu käytettävissä olevien vastausten määrän vaihtelusta.*

Taulukko 27. Rahankäyttö ja kohteen tärkeys Suomenlinnan kesäkauden kävijämäärällä laskettuna.

Menolaji	Tärkein kohde n = 178		Yksi monista kohteista n = 327		Ennalta suunnittelematon n = 176	
	Tulov. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulov. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulov. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)
Huoltamo- ja polttoainekulut	3 698	0	39 484	0,4	10 823	0,1
Paikallis-liikennekulut	1 255 759	7,5	3 195 165	19,1	2 686 551	16,1
Ruoka- ja vähittäiskauppa	422 202	3,8	1 081 022	9,7	674 329	6
Kahvila- ja ravintolamenot	3 445 349	52,4	13 029 299	198,2	9 603 490	146,1
Majoittuminen	5 019 140	76,3	28 262 806	429,9	19 653 217	298,9
Ohjelma- ja virkistys-palvelut**	1 211 030	7,3	4 628 408	27,7	2 406 117	14,4
Muut menot	411 807	4,4	4 312 367	45,6	2 415 034	25,6
Välittömät vaikutukset yhteensä	**11 768 986**	**152**	**54 548 551**	**731**	**37 449 560**	**507**
Välilliset vaikutukset	12 785 022	64	60 640 844	303	41 763 328	209
Kokonais-vaikutukset ***	**24 554 007**	**216**	**115 189 395**	**1 034**	**79 212 888**	**716**

** HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi ja taksi, ** Pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset. *** Tarkasteltaessa vaikutuksia kävijäsegmenteittäin, kokonaisvaikutukset vaihtelevat verrattuna segmentoimattomaan aineistoon. Tämä johtuu käytettävissä olevien vastausten määrän vaihtelusta.*

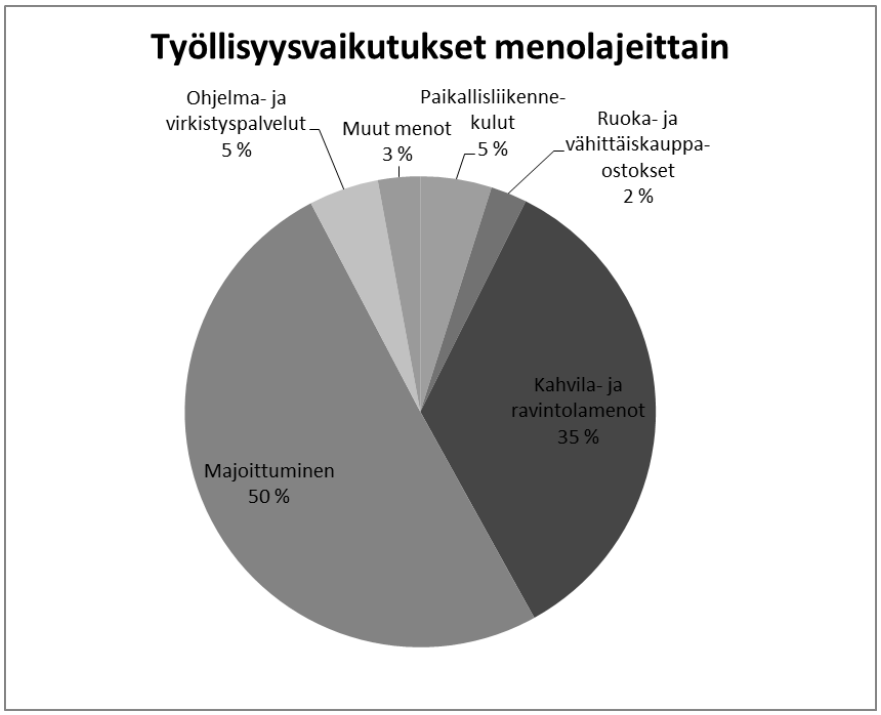

Kuva 15. Menolajien muodostamat työllisyysvaikutukset, kun kohde tärkein koko vuoden kävijämäärällä laskettuna.

8.7.5 Tulo- ja työllisyysvaikutukset kävijäryhmittäin

Kyselyyn vastanneista suurin osa oli ulkomaalaisia (n=430). Tämän ryhmän kokonaistulovaikutus (297,2 milj.) oli myös suurin tarkasteltaessa paikallistaloudellisia vaikutuksia kävijäryhmittäin (Taulukko 28). Eniten ulkomaalaisten matkailijoiden rahankäyttö tuotti tulovaikutuksia majoittumisessa, kahvila- ja ravintolamenoissa sekä ohjelma- ja virkistyspalveluissa (Kuva 16).

Kotimaisten matkailijoiden kokonaistulovaikutus oli 18,6 miljoonaa euroa. Tulovaikutukset kohdistuvat kahviloihin ja ravintoloihin, majoittumiseen ja paikallisliikenteeseen (Kuva 17). Lähialueen asukkaat tuovat tutkimusalueelle alhaisimman kokonaistulovaikutuksen, 3,4 miljoonaa euroa. Eniten lähialueen asukkaat kuluttavat kahviloihin ja ravintoloihin, paikallisliikenteeseen sekä ohjelma- ja virkistyspalveluihin. Suurimmat työllisyysvaikutukset syntyivät ulkomaalaisten majoittumiskuluista sekä kahvila- ja ravintolamenoista.

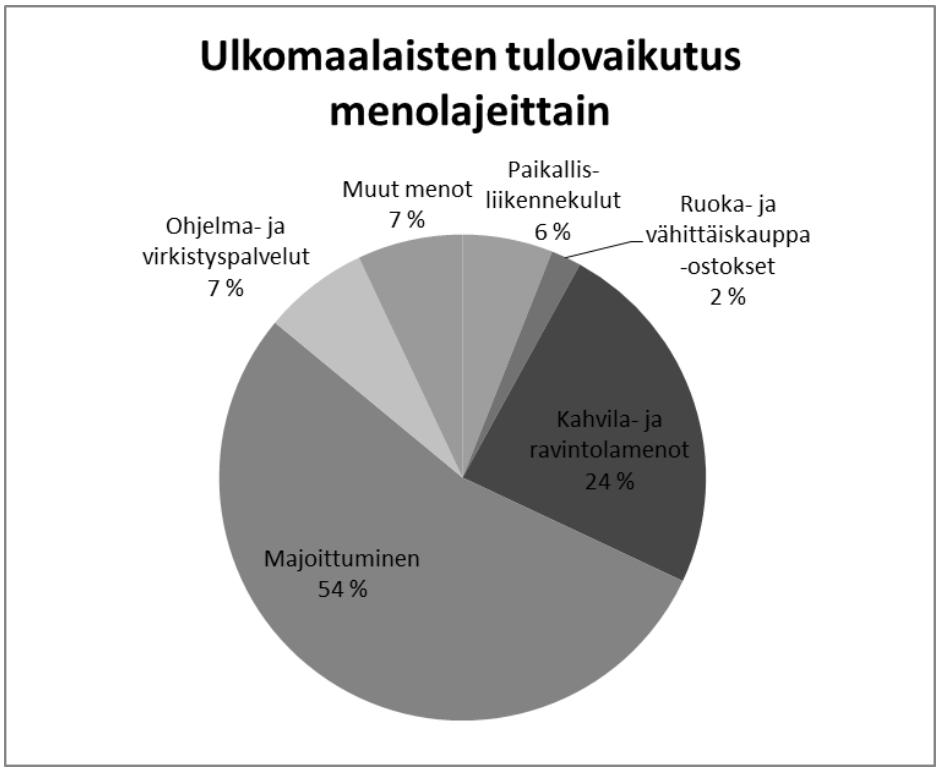

Kuva 16. Ulkomaalaisten vastaajien tulovaikutusten osuudet menolajeittain.

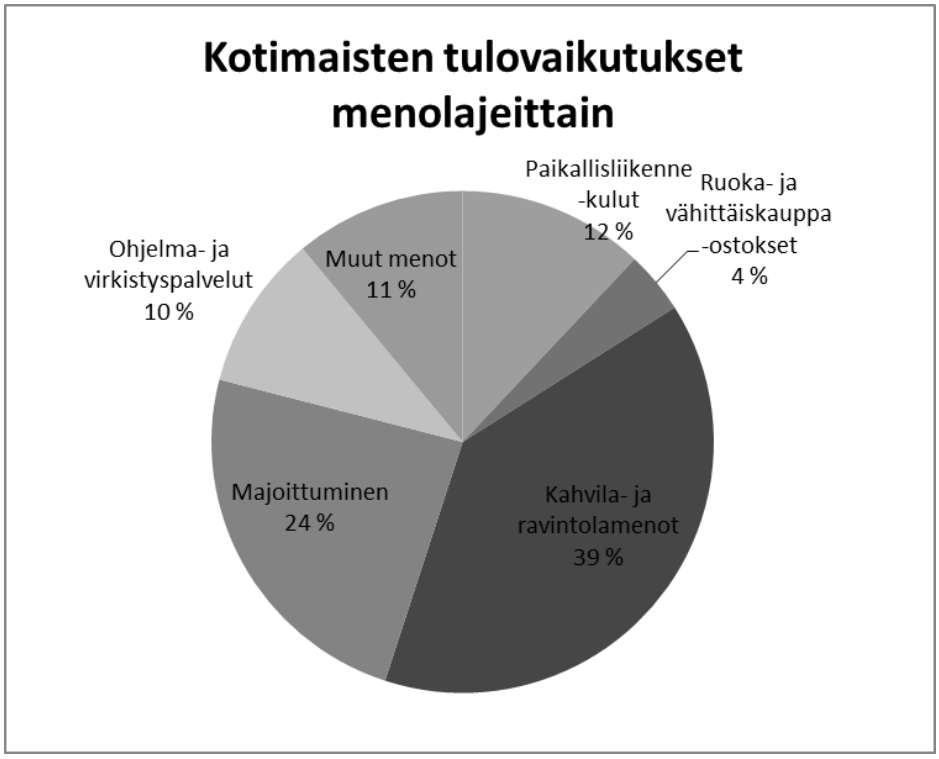

Kuva 17. Kotimaisten vastaajien tulovaikutusten osuudet menolajeittain.

Taulukko 28. Kotimaisten ja ulkomaisten paikallistaloudelliset vaikutukset.

Menolaji	Kotimaan matkailijat n = 143		Ulkomaiset matkailijat n = 430		Lähialueen asukkaat n = 117	
	Tulovaik. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulovaik. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulovaik. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)
Huoltamo- ja polttoainekulut	30 052	0,3	43 797	0,4	724	0,0
Paikallisliikenne *	1 087 068	6,5	8 626 738	51,7	313 549	1,9
Ruoka- ja vähittäiskauppa	379 641	3,4	2 809 971	25,1	95 024	0,8
Kahvila- ja ravintolamenot	3 463 995	52,7	33 162 976	504,4	982 924	15,0
Majoittuminen	2 150 051	32,7	75 679 144	1 151,1	38 868	0,6
Ohjelma- ja virkistyspalvelut **	895 820	5,4	10 587 550	63,4	151 149	0,9
Muut menot	958 030	10,1	9 649 445	102,1	64 965	0,7
Välittömät vaikutukset yhteensä	**8 964 657**	**111**	**140 559 621**	**1 898**	**1 647 204**	**20**
Välilliset vaikutukset	9 668 882	48	156 656 467	783	1 739 937	9
Kokonais-vaikutukset * **	**18 633 539**	**159**	**297 216 088**	**2 681**	**3 387 141**	**29**

** HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi ja taksi, ** Pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset. *** Tarkasteltaessa vaikutuksia kävijäsegmenteittäin, kokonaisvaikutukset vaihtelevat verrattuna segmentoimattomaan aineistoon. Tämä johtuu käytettävissä olevien vastausten määrän vaihtelusta.*

Kyselyyn osallistuneista 385 ilmoitti majoittuvansa matkallaan. Majoittuneiden kokonaistulovaikutus oli 289,5 miljoonaa euroa, kun taas päiväkävijöiden tuottamat kokonaisvaikutukset olivat 30,6 miljoonaa euroa (Taulukko 29). Laskentamalli tuottaa päiväkävijöille huomattavan suuren suhteellisen tulovaikutuksen majoitusmenoista johtuen (Kuva 18). Tämä johtuu jo edellä mainitusta vastauksien puutteellisista viipymätiedoista. Laskentamalli olettaa, että nämä kävijät ovat päiväkävijöitä. Majoittuvien kävijöiden tulovaikutukset painottuvat 53 prosentin osuudella majoituspalveluihin (Kuva 19).

Kuva 18. Päiväkävijöiden tulovaikutusten osuudet menolajeittain.

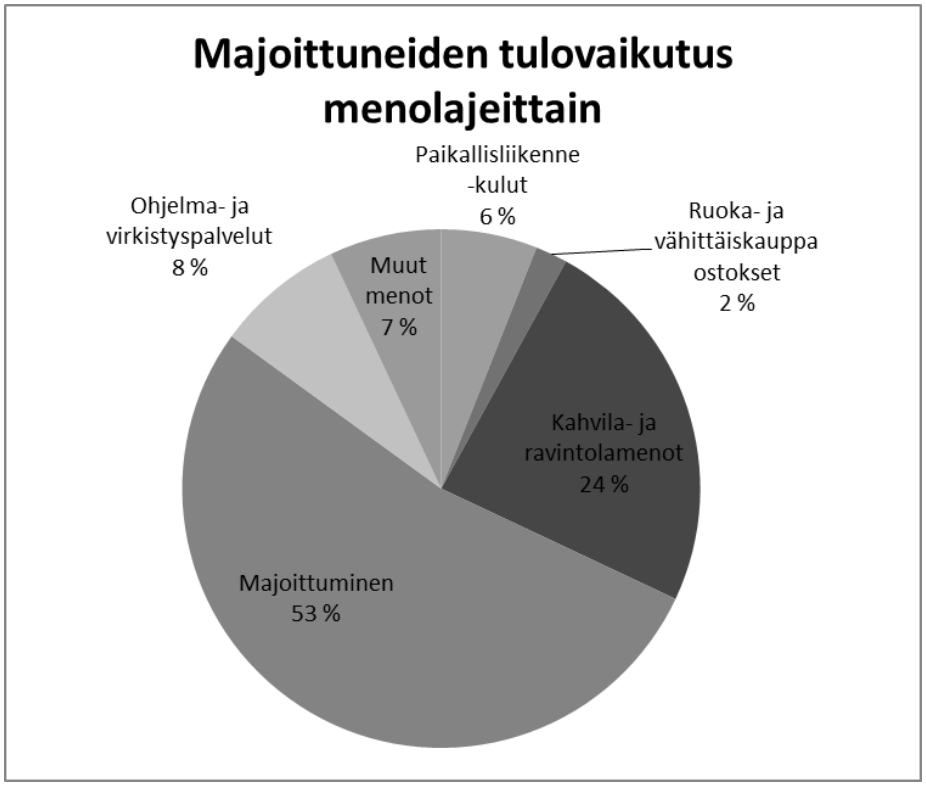

Kuva 19. Majoittuneiden kävijöiden tulovaikutusten osuudet menolajeittain.

Taulukko 29. Päiväkävijöiden ja yöpyjien paikallistaloudelliset vaikutukset.

Menolaji	Päiväkävijät n = 301		Majoittujat n = 385		Yhteensä n = 686	
	Tulovaik. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulovaik. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)	Tulovaik. (€, ilman ALV)	Työl. (htv)
Huoltamo- ja polttoaine	25 644	0,2	50 889	0,5	76 533	0,7
Paikallis-liikenne *	1 803 883	10,8	8 251 620	49,4	10 055 503	60,2
Ruoka- ja vähittäisk.	511 733	4,6	2 766 769	24,7	3 278 501	29,3
Kahvila- ja ravintola	4 707 763	71,6	32 917 245	500,7	37 625 007	572,3
Majoittumi-nen	5 500 786	83,7	72 828 517	1 107,7	78 329 303	1 191,4
Ohjelma- ja virkistys**	1 564 896	9,4	10 016 071	60,0	11 580 967	69,4
Muut menot	626 385	6,6	9 997 355	105,8	10 623 740	112,4
Välittömät vaikutukset yhteensä	**14 741 089**	**187**	**136 828 466**	**1 849**	**151 569 555**	**2 036**
Välilliset vaikutukset	15 906 603	80	152 635 875	763	168 542 477	842
Kokonais-vaikutukset ***	**30 647 692**	**266**	**289 464 340**	**2 611**	**320 112 032**	**2 878**

** HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi ja taksi, ** Pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset. *** Tarkasteltaessa vaikutuksia kävijäsegmenteittäin, kokonaisvaikutukset vaihtelevat verrattuna segmentoimattomaan aineistoon. Tämä johtuu käytettävissä olevien vastausten määrän vaihtelusta.*

8.8. Vapaamuotoiset kommentit

Kyselyyn vastanneista 12,8 % antoi vapaita kommentteja kyselyn lopussa. Itse kyselyyn tai tutkimukseen liittyviä kommentteja oli 91 kommentista vain 3 kappaletta.

"It's not totally clear what the word "importance" implies in 5b."

"Hyvä kysely!"

"Helppo ja tarpeeksi yksinkertainen täyttää."

Vastaajat kommentoivat lähinnä Suomenlinnaa matkakohteena, antoivat kehittämisehdotuksia (11), kehuja (46) sekä valituksia (10) tai muita kommentteja (15) kohteesta ja sen toiminnasta.

> *"Historically interesting"*
> *"Suomenlinna on ehdoton sekä kesällä että talvella."*
> *"Underbar plats! Ta hand om den för framtiden!"*
> *"We would like any student discounts, for example the guided tour is expensive."*
> *"More cafes would be appreciated!"*
> *"Penkkejä ei ole iäkkäille missään!!"*

9. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa pohditaan saatuja tutkimustuloksia ja esitetään niiden pohjalta johtopäätöksiä. Kappale käsittelee myös PAAVO-laskentamallin soveltuvuutta maailmanperintökohteeseen.

9.1 Tulosten pohdinta

Tässä tutkimuksessa on toteutettu yhden metodologisen pääsuuntauksen, strukturalismin periaatteita. Tutkimus on pyrkinyt kokoamaan tutkimusalueen yhteiskunnan osien ja niiden välisten suhteiden kautta paikallistaloudellisia vaikutuksia kuvaavan kokonaisuuden. Kokonaisuutta on pyritty kuvaamaan niin yhteiskunnassa havaittavien prosessien muodostamien teoreettisten viitekehysten kuin yhteiskunnan toimintaa ja maantieteellistä järjestäytymistä kuvaavan empiirisen tutkimuksen keinoin.

9.1.1 Suomenlinnan kävijät

Tutkimuksen otanta jakautui hyvin tasaisesti miesten ja naisten sekä eri ikäryhmien kesken. Otoksen kansallisuuksista tulee esille venäläisten ja ruotsalaisten harva osuus. Etenkin Helsingin matkailijoista suurin osa tulee Venäjältä, joten onkin tarpeellista pohtia, oliko venäläisten kohdalla ongelmana kielikysymys vai tämän kansallisuuden haluttomuus osallistua tutkimukseen –

aineistonkerääjät eivät puhuneet venäjää. Myös aasialaisten määrä otoksessa oli hyvin alhainen. Muiden kansallisuuksien suhteen tutkimuksen kansalaisuusrakenne vastasi Haaga-Helian (2014) tutkimuksen otantaa; suurimmat kansallisuudet olivat venäläisten ja ruotsalaisten lisäksi isobritannialaiset, saksalaiset ja yhdysvaltalaiset. Helsingin matkailutilastojen mukaan näiden kansallisuuksien lisäksi ruotsalaisten määrä on ollut nousussa (Visit Helsinki 2014b).

Otoksen matkailijaprofiilia tutkittaessa tarkemmin herää kysymys Helsinkiin merkittävällä osuudella saapuvista risteilymatkustajista ja heidän osuudestaan aineistosta. Aineistonkeruu yhteydessä tehtyihin havaintoihin perustuen risteilymatkustajat käyttävät melko vähän rahaa paikallisesti muihin matkailijaryhmiin verrattuna.

Tutkimukseen osallistui ulkomaalaisia kävijöitä noin 60 prosenttia ja kotimaisia kävijöitä noin 40 prosenttia. Suomenlinnan hoitokunnan koko vuodelle perustuva arvio ulkomaalaisten ja kotimaisten osuudesta linnoituksessa on 40 % - 60 % (Öystilä 2014). Suomenlinnan kausiluontoisuuden voidaan nähdä vaikuttavan otannan rakenteeseen.

Suomenlinnaan saapuva lauttaliikenne sijoittuu kello 10.00–13.00 väliseen aikaan, kun taas Suomenlinnasta lähtevä lauttaliikenne painottuu kello 13.00–17.00 väliseen aikaan. Iltakävijöiden lähtöajat ajoittuvat kello 20.00–22.00 välille (Kuva 20). Lähes 90 prosenttisesti Suomenlinnan kävijät käyttävät lauttaa. Kyselyn otannasta lähes puolet kerättiin kello 14.00–16.00 välillä ja myöhäisimmät klo 20.00 mennessä. Tätä myöhemmin kohteesta lähteviin iltakävijöihin otanta ei ulottunut. Kävijöiden viipymätilastosta voidaan päätellä, että tutkimuksen osoittama 3-6 tunnin viipymä Suomenlinnassa on luotettava.

Museot ja nähtävyydet (43 %) olivat kävijöiden yleisimpiä aktiviteetteja Suomenlinnassa. Myös ulkoilu ja piknik (39 %) osoittautuivat tärkeiksi aktiviteeteiksi. Tässä kysymyksessä tiedusteltiin kävijöiden tärkeintä motiivia vierailla kohteessa. Museokävijöiden ja ulkoilijoiden rahankäytöllistä merkitystä

voidaan siis arvioida vain hyvin varovaisesti. Iltakävijöiden vähäisyys selittää osittain myös juhlatilaisuuden (1 %) tai teatterin ja näyttelyn (1 %) tärkeimmäksi syyksi ilmoittavien vastaajien alhaisen osuuden otoksesta.

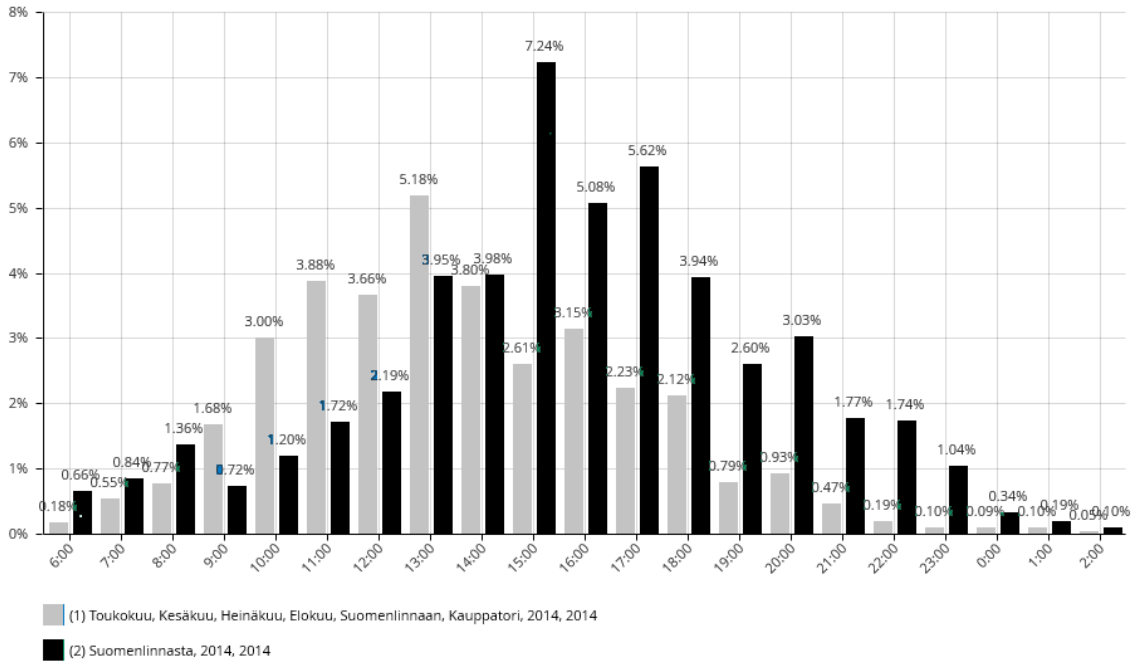

Kuva 20. Suomenlinnaan saapuvat kävijät (harmaa) ja Suomenlinnasta lähtevät kävijät (musta) touko-elokuussa 2014. Tarkastelussa lauttaliikenne Kauppatorilta ja Suomenlinnan lauttarannasta (HSL 2014).

Tutkimus osoittaa, että Suomenlinna oli 44 prosentille kotimaisista kävijöistä tärkein kohde heidän matkallaan, kun taas 55 prosentille ulkomaalaisista matkailijoista kohde oli yksi monista kohteista heidän matkallaan. Kyselyyn vastanneista kotimaisista kävijöistä merkittävä osa oli paikallisia. Tämä tarkastelu osoittaa, että Suomenlinna on yksi Helsingin matkailuviitekehyksen ja - tarjonnan tärkeä vaikuttaja etenkin ulkomaalaisten keskuudessa, mutta esiintyy myös omana kokonaisuutenaan kotimaisille ja paikallisille kävijöille. Paikallistaloudellisten vaikutusten merkitys nousee täten esille myös niiden kävijöiden osalta, joille kohde on yksi monista matkakohteista.

Kohteen tärkeyttä matkapäätöksessä pyrittiin tarkastelemaan myös asteikolla 0-10. Noin joka toisen vastaajan mukaan Suomenlinnan merkitys oli kohtalaisen merkittävä tai merkittävä (8-10). Jää kuitenkin arvioitavaksi, ilmoittivatko

vastaajat Suomenlinnan merkityksen vierailun jälkeisen tarkastelun mukaan (kohde oli tuntematon, mutta sen vaikutus matkalla oli merkittävä tai kohde oli tunnettu, mutta sen merkitys ei ollut suuri) vai objektiivisemmin matkapäätökseen puhtaasti vaikuttavana tekijänä.

9.1.2 Paikallistaloudelliset vaikutukset

Suomenlinnassa ei ole toteutettu vastaavanlaista tutkimusta aikaisemmin, joten tulo- ja työllisyysvaikutuksille ei ole täydellistä vertailukohdetta. Menolajikohtaisia vaikutuksia tarkastellaan suhteessa kokonaisvaikutukseen.

Merilinnoituksen minimitulovaikutusarvio vuonna 2014 on 34,9 miljoonaa euroa. Kesäkausina linnoituksessa vierailee noin 70 prosenttia koko vuoden kävijöistä, jotka vuonna 2014 tuottivat 24,5 miljoonan euron tulovaikutuksen (Taulukko 30).

Suomenlinnan välitön minimitulovaikutus koko vuoden osalta on 16,8 miljoonaa euroa, kun taas välillinen vaikutus on 18,2 miljoonaa euroa. Välillisten vaikutuksien suurempi osuus kuvaa Suomenlinnan lähialueen, eli Helsingin, aktiivista ja elinvoimaista paikallistaloutta. Paikallinen tuotantorakenne mahdollistaa niin ikään paikallisen kulutuksen. Haaga-Helian (2014) tutkimuksen mukaan Uudenmaan matkailijoiden kulutus kohdistuu 68 prosenttisesti pääkaupunkiseudulle. Kulutuksen kohdistaminen paikallisiin tuotteisiin ja palveluihin sekä alihankintojen tekeminen paikallisesti vähentävät alueelta ulosvuotavan tulon määrää.

Koko vuoden välittömät minimityöllisyysvaikutukset olivat 216 henkilötyövuotta, kun taas välilliset minimityöllisyysvaikutukset olivat 91 henkilötyövuotta. Kesäkauden työllistävä vaikutus jakautuu lukemin 152 ja 64 henkilötyövuotta. Suomenlinnan kävijöiden rahankäytöstä johtuu merkittävä osa työllisyysvaikutuksesta suoraan paikalliseen talouteen. Tätä voidaan ainakin osittain selittää matkailualan työllistävimpien toimialojen, hotellien ja ravintoloiden, tiiviillä sijainnilla pääkaupunkiseudulla. Välitön vaikutus merkitsee kysynnän kasvua paikallisissa matkailuyrityksissä.

Taulukko 30. Suomenlinnan kokonais- ja minimitulo- ja työllisyysvaikutusten arvio ja keskimääräinen kävijäkohtainen kulutus.

Suomenlinnan kävijämäärä (2013)	828 000
Kesäkauden kävijämäärä (touko-elo 2013)	580 900
Kokonaistulovaikutus:	316, 3 milj. €
Kokonaistyöllisyysvaikutus:	2 842 htv
Minimitulovaikutus:	34,9 milj. € 24,5 milj. € *
Minimityöllisyysvaikutus:	307 htv 216 htv *
Kotimaisten matkailijoiden kulutus keskimäärin:	72 €
Päiväkävijät	35 €
Majoittuvat	128 €
Ulkomaisten matkailijoiden kulutus keskimäärin:	334 €
Päiväkävijät	112 €
Majoittuvat	409 €
Paikallisten kävijöiden kulutus keskimäärin:	17 €

*Kesäkauden kävijämäärällä laskettuna

Suomenlinnan kohdalla majoitus- ja ravitsemisalan vaikutukset ovat suuria. Tutkimus osoittaa kyseisten menolajien muodostavan yli 70 prosentin osuuden kaikkien menolajien minimitulovaikutuksesta (majoittuminen 43 %, kahvila- ja ravintolamenot 29 %). Majoitus- ja ravitsemistoiminnan yhteinen tulovaikutus Haaga-Helian Uudenmaan tulo- ja työllisyystutkimuksessa (2014) oli noin 50 %. On kuitenkin huomattava, että laskentamalli laskee huomattavan suuren osuuden päiväkävijöiden majoittumisvaikutukselle, koska osa vastaajista oli ilmoittanut epäloogisesti viipymänsä ja rahankäytön määrän.

Huomattava osa paikallisliikenteen tulovaikutuksista kohdistuu Helsingin Seudun Liikenteen (HSL) toimintaan lauttaliikenteen ja muun Helsingissä tapahtuman liikenteen vuoksi. Vesibussiliikenne muodostaa noin 11 prosentin osuuden Suomenlinnaan liikennöitävästä vesiliikenteestä. Liikenne luokitellaan matkailualan liitännäiseksi toimialaksi, mutta tässä tapauksessa vesiliikenne

nähdään paikallisen matkailutoiminnan kannalta ominaisena. Tutkimus osoittaa paikallisliikenteen muodostavan merkittävän vaikutuksen matkailulle tyypillisten toimialojen rinnalla (ravintola, majoitus, ohjelmapalvelut). Sen tulovaikutus oli 11 % kaikista menolajeista.

Ohjelma- ja virkistyspalveluihin panostetaan Suomenlinnassa, koska maailmanperintökohteen isäntäorganisaation tavoitteena on esitellä linnoituksen historiaa sekä kulttuuriperintöä esimerkiksi museoiden ja opastettujen kierrosten muodossa. Ohjelma- ja virkistyspalveluihin liittyvät näyttely- taide- ja kulttuuritapahtumat muodostavat myös oman osansa paikallista matkailutarjontaa. Tosin Suomenlinnalla olisi vielä mahdollisuus kasvattaa täydentävän tulovaikutuksen merkitystä erilaisten tapahtumien muodossa etenkin talvikaudella. Vaikutuksiltaan tämä kategoria tuotti 10 % tulovaikutuksista menolajien kesken.

Työllisyysvaikutuksien tarkastelu tuo esille palvelualavaikutuksen merkityksen niin matkailualan tyypillisillä kuin liitännäisilläkin aloilla. Toimialan palvelualavaikutus nostaa työllisyysvaikutusta, vaikka tulovaikutus olisikin alhainen. Esimerkiksi tämän tutkimuksen vähittäiskaupan tulovaikutus on korkeampi kuin muiden menojen, mutta muiden menojen työllisyysvaikutus puolestaan nousee korkeammalle kuin vähittäiskaupan työllisyysvaikutukset. Vastaavanlaista vertailua voidaan tehdä absoluuttisten menolajikulujen kohdalla tarkasteltaessa esimerkiksi ohjelma- ja virkistyspalveluihin (37,5 euroa sisältää ALV:n) ja paikallisliikenteeseen (18 euroa) käytettyä rahaa verrattuna vähittäiskauppaan käytettyyn rahaan (39 euroa). Kahden edellä mainitun menolajin tulovaikutukset ovat korkeammat, vaikka niihin kulutetaankin vähemmän rahaa.

Vähittäiskaupan osuus tulovaikutuksista tässä tutkimuksessa on muihin tutkimuksiin verrattuna huomattavan pieni (4 %). Esimerkiksi Haaga-Helian Uudenmaan tulo- ja työllisyystutkimuksen (2014) matkailutulo jakautuu 30 prosentin osuudella vähittäiskauppaan. Vähittäiskaupan vähäistä tulovaikutusta voidaan perustella vastaajien unohdustekijällä (Helsingissä kulutettuja

vähittäiskaupan kuluja ei ilmoiteta), Suomenlinna vähittäiskaupan suhteellisen alhaisella tarjonnalla (yksi elintarvikekauppa) tai ravintoloiden ja kahviloiden merkittävämmällä osuudella kulutuksessa. Muiden menojen tulovaikutusosuus on puolestaan muita vastaavia tutkimuksia korkeampi. Etenkin majoittuneiden ja ulkomaalaisten matkailijoiden kohdalla muiden menojen vaikutus oli huomattava. Muihin menoihin sisältyy esimerkiksi ostokset ja tuliaiset.

Huoltamo- ja polttoainekulut eivät tuottaneet merkittäviä tulo- tai työllisyysvaikutuksia paikallisesti. Tämä selittyy osittain Suomenlinnan ja Helsingin lyhyillä etäisyyksillä ja kompaktilla maantieteellisellä sijainnillaan sekä paikallisliikenteen tarjonnalla.

Suomenlinnan päiväkävijöiden keskimääräinen kulutus vastaa muissa tutkimuksissa saatuja tuloksia pääkaupunkiseudulta. Taulukko 30 esittää Suomenlinnan kävijäkohtaisia kulutusmääriä. Majoittuvien matkailijoiden kulutus on puolestaan korkeampaa kuin vertailututkimuksissa. Haaga-Helian (2014) mukaan pääkaupunkiseudun päiväkävijät käyttivät keskimäärin 59 euroa ja hotellissa yöpyvät 155 euroa. Helsingin ulkomaalaiset matkailijat käyttivät puolestaan 300 euroa yöpyessään ja 59 euroa päiväkävijöinä (Visit Helsinki 2014a).

Suomenlinnan paikallistaloudellista vaikuttavuutta ja sen merkittävyyttä voidaan perustella tulo- ja työllisyyslukujen rinnalla kohteen keskeisellä sijainnilla Helsingin keskustan läheisyydessä ja lähialueen palvelutarjonnalla, kohteen kiinnostavuudella, maailmanperintöarvon merkityksellä ja kansainvälisellä tunnettuudella. Kohteen kausiluontoisuuden vaikutusta paikallistaloudellisiin vaikutuksiin voidaan pohtia tarkemmin esimerkiksi koko vuoteen kohdistuvalla tutkimusotannalla.

9.1.3 Kannattavuuslaskelma

Kannattavuuslaskelma kertoo kohteen tulovaikutusten ja ylläpitokustannusten välisen suhteen sekä kulutetun rahan palautumisen paikalliseen talouteen. Tässä laskelmassa otetaan huomioon Suomenlinnan hoitokunnan tilinpäätöksestä johdetut toimintamenoista ja investoinneista koostuvat nettomenot. Oikeusministeriön rahoitus tai vuokratulojen osuus eivät sisälly nettomenoihin. Suomenlinnan hoitokunta laskee vuosittain kävijäkohtaisen verorahojen käytön nettomenojen ja vuosittaisen kävijämäärän mukaan. Vuonna 2013 kävijää kohden käytettiin 8,25 euroa (Lahdenmäki 2014).

Minimitulovaikutusten vertaaminen kävijämäärään osoittaa kävijäkohtaisen minimivaikutuksen olevan noin 42 euroa. Minimivaikutusten suhteuttaminen nettomenoihin osoittaa kustannus-tuottosuhteen olevan viisinkertainen, eli jokaista valtion kuluttamaa euroa kohden Suomenlinnan kävijöiden rahankäyttö tuottaa vähintään noin viisi euroa takaisin alueelle.

Nettomenot € / Kävijämäärä = Kävijäkohtainen verorahojen käyttö €
6 828 416 / 828 000 = 8,25
Minimivaikutus € / Kävijämäärä = Kävijäkohtainen minimivaikutus €
34 998 654 / 828 000 = 42,3
Kävijäkohtainen minimivaikutus € / Kävijäkohtainen verorahojen käyttö € = Kävijäkohtainen kustannus-tuottosuhde
42,3 / 8,25 = 5,13
Minimitulovaikutus € / Nettomenot € = Kustannus-tuottosuhde
34 998 654 / 6 828 416 = 5,13

Suomenlinnan minimivaikutusten arvio perustuu vain 26 prosenttiin otannasta ja kattaa merkittävän osuuden tutkimukseen osallistuneista kotimaisista kävijöistä. Tutkimusanalyysi osoittaakin, että Suomenlinnan kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös monissa kohteissa vierailevien kävijöiden kulutus, sillä ryhmä sisältää merkittävän osan ulkomaalaisia matkailijoita. Ulkomaalaisten matkailumotiivien ja kulutuskäyttäytymisen tarkastelu on tärkeää, sillä tämä kävijäryhmä tuo ulkopuolista tulo- ja työllisyysvaikutusta paikalliseen talouteen. Ne kävijät, joille

linnoitus oli yksi monista kohteista, muodostavat 165,6 miljoonan euron paikallistaloudellisen vaikutuksen rahankäytöllään. Kustannusmenot palaavat alueelle tällä laskelmalla noin 24-kertaisina.

> *Paikallistaloudellinen vaikutus (yksi monista kohteista) € / Nettomenot € = Kustannus-tuottosuhde*
> *165 580 130 / 6 828 416 = 24,2*

Taulukko 31 esittää Suomenlinnan merilinnoituksen sijoittumista paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioivien tutkimuksien kontekstiin. Linnoituksen sijainti Helsingin, Suomen valtakunnallisen matkailukeskuksen yhteydessä, kohteen kulttuuriperinnöllinen arvo ja korkea vuosittainen kävijämäärä vaikuttavat paikallistaloudellisten vaikutusten suuruuteen. Suomenlinnan merilinnoituksen minimikustannus-tuottosuhde on kuitenkin hieman alhaisempi kuin vertailukohteena olevien Metsähallituksen kohteiden keskimääräinen suhde. Osaksi tähän vaikuttaa Metsähallituksen kansallispuistojen ylläpitokustannuksien olevan huomattavasti alhaisempia kuin Suomenlinnan merilinnoituksen. Metsähallituksen (2011) mukaan ylläpitokustannusten kannattavuutta tulkittaessa on muistettava toiminnallisesti erilaisten alueiden investointitarpeet, eriaikaisten kustannusten ajoittuminen, palvelutarjonta sekä kohteen luonne ja kävijöiden viipymä.

Taulukko 31. Suomenlinnan merilinnoituksen minimivaikutusten vertailu muihin vastaaviin tutkimuskohteisiin.

KOHDE	KÄVIJÄ-MÄÄRÄ	MINIMITULO-VAIKUTUS (milj. €)	MINIMITYÖLLISYYS-VAIKUTUS (htv)	MIN. KUSTANNUS-TUOTTOSUHDE
Suomenlinnan merilinnoitus	828 000 (580 900) *	34,9 (24,5)	307 (216)	5,13 ***
Pallas-Yllästunturin kansallispuisto	418 978 **	9,6	126	8,34
Nuuksion kansallispuisto	179 686	0,8	6	2,40
Metsä-hallituksen puistojen keskiarvo	55 515	1,2	15	7

*Kävijämäärä vuonna 2013. Suluissa olevat luvut ovat kesäkauden kävijämäärällä laskettuna. **Metsähallituksen kansallispuistojen kävijämäärät perustuvat vuoden 2009 kesäkävijöiden rahankäyttöön. *** Vuosittaiset vaikutukset jaettuna kustannuksilla.

9.2 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioivan tutkimuksen luotettavuus perustuu pitkälti tausta-aineistona käytetyn kävijätilastoinnin tarkkuuteen. Arvioitujen paikallistaloudellisten vaikutusten luotettavuutta ei voida kuvata tilastotieteellisellä luotettavuustasolla laskentamallin monimutkaisuuden ja osatekijöiden takia (Metla 2009). Tutkimusta suunniteltaessa pidettiin tärkeänä toteuttaa selvitys mahdollisimman standardoidusti ja ajankohtaista tausta-aineistoa hyödyntäen. Tavoitteena oli, että jatkossa vastaavanlaiselle tutkimukselle on luotettava vertailututkimus.

Otantamäärä oli jo todettu tilastollisesti luotettavaksi ja perustelluksi Suomenlinnan matkailija- ja palvelututkimuksessa. Tulevaisuudessa voisi olla perusteltua kuitenkin pohtia otannan kasvattamista kasvaneiden kävijämäärien pohjalta. Tutkimuksen pätevyyttä perustelee aineistonkerääjästä riippumaton satunnaisotanta ja niin laskentamallin kuin kyselylomakkeen toimivuus tutkimustavoitetta palvellen.

Luotettavuuteen ja pätevyyteen liittyviä parannuksia tulee tehdä mahdollisissa jatkotutkimuksissa rahankäyttötietojen, menolajien ja viipymätietojen kysymisen tarkkuuteen sekä otannan ajankohdan kattavuudessa. Kuten muutkin kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisia vaikutuksia arvioivat selvitykset ovat kohdanneet, osalle kävijöistä rahankäyttötietojen ilmoittaminen voi olla haastavaa tai niitä ei muisteta kunnolla.

Muita tutkimusalueen matkailukohteita ei nähty haittatekijöinä tutkimustulosten luotettavuuteen. Vastaajien koettiin käsittävän Suomenlinna selkeästi omaksi kohteekseen Helsingin matkailutarjonnassa. Vastaavanlaisia kohteita ei ole myöskään tarjolla tutkimuksen vaikutusalueella.

9.3 Paavo-laskentamallin soveltuvuus maailmanperintökohteeseen

Tässä tutkimuksessa tutkimusalueen rajaus muokkautui melko luonnollisesti. Tutkimus- ja lähialueeksi asetettiin Suomenlinnan maailmanperintöalue sekä sen toiminnallisuuteen merkittävästi vaikuttava Helsingin kaupunki. Metsähallitus loi tutkimuksen vaikutusalueen määrittelyperiaatteet laskentamallin mukaisesti. Tutkimuksen vaikutusalue kohdistuu Helsingin seudun alueeseen ja pääkaupunkiseudun kertoimiin sisältäen Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisen kunnat. Koska Metsähallituksen kohteiden joukossa ei ole vastaavanlaista pääkaupungin keskustassa sijaitsevaa kohdetta, voi olla perusteltua syventyä vaikutusalueen rajaukseen vielä tarkemmin jatkotutkimuksissa. Tutkimuksen kokonaisvaikutusten suuruuden ja vaikutusaluemäärityksen välistä suhdetta voisi myös olla hyödyllistä pohtia mahdollisissa jatkotutkimuksissa.

PAAVO-laskentamalli erottelee paikallisten kävijöiden kulutuksen sekä tulo- ja työllisyysvaikutuksen tutkimusalueella. Tässä tutkimuksessa kyselyn avulla saatiin selkeästi esille paikallisten osuus koko otannasta eikä tämä osoittautunut haasteeksi tutkimustulosten kannalta.

Laskennallisiin haasteisiin liittyvä nollakulutuksen huomioiminen oli yksi tämän tutkimuksen selkeistä haasteista. Nollakulutus tulee huomioida jatkotutkimuksissa ja kyselylomakkeen suunnittelussa yhä tarkemmin. Näin vältytään liiallisilta

aineiston muokkaamisilta ja aikaa vieviltä tarkastuksilta. Kohteen tärkeys saatiin hyvin esille kolmiportaisen asteikon avulla. Jatkotutkimuksissa on kuitenkin vielä mietittävä, saadaanko kymmenportaisella asteikolla lisätietoa Suomenlinnan osuudesta kävijöiden matkapäätöksessä.

ASTA-kävijätietokantajärjestelmään sisältyvä PAAVO-laskentamalli soveltui tutkimuskohteeseen, sillä kansallispuistot ja suojelualueet voidaan rinnastaa melko hyvin Suomenlinnan kaltaiseen linnoitus- ja maailmanperintökohteeseen. Tutkimuksen suunnittelussa tiedostettiin kuitenkin Metsähallituksen luontokohteiden matkailutoimintaympäristön erilaisuus Helsingin keskustan läheisyydessä sijaitsevaan kohteeseen. Joka tapauksessa Metsähallitus koki mielenkiintoiseksi soveltaa menetelmäänsä muihin kävijäkohteisiin kuin luonnonpuistoihin. Suomenlinnan hoitokunta oli keskustellut jo ennen tämän tutkimuksen aloittamista Metsähallituksen asiantuntijoiden kanssa mahdollisesta yhteistyöstä menetelmän suhteen.

Suomenlinnan merilinnoituksen sijainti, luonne, kävijäprofiilien vaihtelevuus ja kävijöiden kulutuskäyttäytymiserot aiheuttivat sen, että tuloksia tuli analysoida hieman eri näkökulmasta kuin Metsähallituksen tutkimuskohteita. Metsähallituksen kohteet ovat esimerkiksi useissa tapauksissa kävijöille tärkein käyntikohde. Vaikka minimivaikutukset antavat kohteen kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisista vaikutuksista maltilliset ja liioittelemattoman kuvan, on tämän tutkimuksen analysoinnissa kuitenkin perusteltua nostaa esille myös niiden kävijöiden kulutus, joille kohde oli yksi monien joukosta.

Tässä tutkimuksessa esiteltyä Pohjoismaista mallia ei sovellettu tutkimuksen menetelmäksi, sillä sen koettiin olevan liian raskas toteutettavaksi niin matkailija- kuin yrityshaastatteluineen ottaen huomioon työntekijäresurssit. Välillisten vaikutusten heikko painotus kyseisessä menetelmässä ei vastannut toimeksiantajan tai tutkimuksen tavoitteita. Lisäksi Pohjoismaisen mallin seurantamahdollisuuden ja vertailtavuuden heikkous vaikuttivat siihen, ettei kyseistä mallia toteutettu tässä tutkimuksessa.

9.4 Jatkotutkimukset

Tämä tutkimus antaa Suomenlinnan hoitokunnalle työvälineet jatkaa paikallistaloudellisten vaikutusten selvitystä jatkossa. Onkin toivottavaa, että tuloksia seurataan säännöllisin väliajoin. Mielenkiintoisia vertailulukuja antaisi koko vuoden ajalle kohdistuva otanta ja vuodenaikoihin perustuva vaikutusvertailu kävijöiden rahankäytöstä. Tällä voitaisiin mahdollisesti perustella mm. ympärivuotisuuden problematiikkaa niin matkailukysynnän kuin - tarjonnan puolesta.

Yksi Suomenlinnan hoitokunnan mahdollisuus on sisällyttää paikallistaloudellisten vaikutusten arvioinnin mukaan matkailija- ja palvelututkimukseen. Näiden kahden tutkimuksen yhdistäminen vaatii hieman käytännön työtä, esimerkiksi kyselyn muokkaamisessa ja tulosten raportoinnissa. Tässä on otettava huomioon mm. Metsähallituksen rooli PAAVO-laskentamallin sekä ASTA-kävijätietokannan hallinnoijana.

Paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi on osa kestävän matkailun mittaamista. Kestävän matkailun mittareiden laajempi ja syvällisempi tarkastelu voisi tuoda uusia näkökulmia paikallistaloudellisten vaikutusten arviointiin. Suomenlinnan tiivis paikallisyhteisö matkailutoimijoineen ja asukkaineen luo mielenkiintoisen viitekehyksen kestävän matkailun osa-alueiden tarkasteluun.

KIRJALLISUUS

At Fort (2013). About the project. 9.10.2014. <http://www.atfort.eu/node/6>

Cuijpers, J. (2012). *Heritage tourism – making money on heritage: planning of heritage and tourism*. 104 s. Q International Publishers.

Erkkonen, J. & Sievänen, T. (2001). Kävijätutkimusopas. *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja B* 62. 46 s. Edita, Helsinki.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 268 s. Vastapaino, Tampere.

Gomez, B. & Jones, P. J. (2010). *Research Methods in Geography . A Critical Introduction.* 459 s. Blackwell Publishing, United Kingdom.

Grahn, T. & Rosqvist, P. (2010; toim). Yhteisen luontomme hoitaja. *Vuosikertomus 2009*. Metsähallituksen luontopalvelut.

Hall, C. M. & Lew, A. (2009). *Understanding and managing tourism impacts. An integrated approach*. 388 s. Routledge, New York.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita.* 464 s. Tammi, Helsinki.

HSL (2014). Helsingin seudun liikenteen lauttaliikennetilastointisovellus. 26.9.2014. *<www.louhin.hsl.com>*

Huhtala, M., Kajala L. & Vatanen, E. (2010). Local economic impacts of national park visitors' spending in Finland: The development process of an estimation method. *Metsäntutkimuslaitoksen julkaisuja* 149. 20 s. Metsäntutkimuslaitos, Vantaa.

Häkli, J. (1999). *Meta hodos - Johdatus ihmismaantieteeseen*. 231 s. Vastapaino, Tampere.

Kajala, L. (2014). Erikoissuunnittelija, Metsähallitus. Sähköposti 16.10.2014.

Karppinen, A. & Vähäsantanen, S. (2011). Matkailutulo- ja työllisyys Satakunnassa, Porin seutukunnassa ja sen kunnissa 2009 ja 2010. *Porin yksikön julkaisusarja A* 38. 64 s. Turun Yliopiston Kauppakorkeakoulu.

Kauppa- ja teollisuusministeriö (2006). *Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset – matkailun alueellinen tilinpito*. 62 s. Edita publishing Oy, Helsinki.

Kauppila, P. (2011). *Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: menetelmänäkökulmia*. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten asiantuntijaseminaari Rovaniemi 13.12.2011.

Lahdenmäki, H. (2014). Restaurointijohtaja, Suomenlinnan hoitokunta. Sähköposti 20.10.2014.

Lopez, M., Holmberg, E. & Ritalahti, J. (2013) *Matkailun tulo- ja työllisyysselvitys Uudellamaalla 2013*. 70 s. HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu.

Matkailu (2012). Kestävä matkailu. 23.9.2014. *<http://www.matkailu.org/ennakointi/ennakointia-tukevaa-tietoa/kestava-matkailu>*

Matkailu (2014). Tilastot ja erillisselvitykset matkailun talousvaikutusten kuvaajina. 20.3.2014. *<http://www.matkailu.org/ennakointi/ennakointia-tukevaa-tietoa/matkailun-taloudeliset-vaikutukset/artikkelit-matkailun-taloudelliset-vaikutukset/430-tilastot-ja-erillisselvitykset-matkai-lun-talousvaikutusten-kuvaajina>*

McCann, P. (2001). *Urban and regional conomics.* 286 s. Oxford University press, United Kingdom.

Metla (2009). *Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset*. 16 s. Metsähallituksen ja Metsäntutkimuslaitoksen raportti.

Metsähallitus (2011). Kansallispuistot vetivät taas väkeä ja toivat tuloja. 18.10.2014. *<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/ajankohtaista/Tiedotearkisto/Tiedotteet2011/Sivut/Kansallispuistoistataastuloja.aspx>*

Metsähallitus (2013a). *Local economic impacts of national park visitation as an example of the benefits of the parks*. Metsähallituksen valmistelema esitys At Fort – projektin tilaisuudessa 21.-22.5.2013.

Metsähallitus (2013b). Metsähallitus lyhyesti. 23.4.2014. *<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Konserni/Metsahallituslyhyesti/Sivut/Metsahallituslyhyesti.aspx>*

Partanen, M. & Törmäkangas, T. (2010). *Suomenlinnan matkailija- ja palvelututkimus*. 177 s. Opinnäytetyö. HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu.

Piekkola, H., Suojanen, O. & Vainio, A. (2013). Museoiden taloudellinen vaikuttavuus. *Levón-instituutin julkaisuja* 139. 57 s. Vaasan Yliopisto.

Roikonen, N. (2014). Taloussuunnittelija, Suomenlinnan hoitokunta. Sähköposti 3.10.2014

Satokangas, P. (2011). *Matkailulla maakunta menestyy - Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset 12 lappalaisessa kunnassa vuonna 2011*. 41 s. Lapin korkeakoulukonserni.

Suomenlinna (2014a). Tehtävät. 20.9.2014. *<http://www.suomenlinna.fi/suomenlinnanhoitokunta/virasto/tehtavat/ >*

Suomenlinna (2014b). Suomenlinnan hoitokunta. 20.9.2014. *<www.suomenlinna.fi/suomenlinnanhoitokunta/>*

Suomenlinna (2014c). Organisatio. 28.9.2014. *<http://www.suomenlinna.fi/suomenlinnanhoitokunta/virasto/organisatio/>*

Suomenlinna (2014d). Budjetti. 28.9.2014. *<http://www.suomenlinna.fi/suomenlinnanhoitokunta/virasto/budjetti/ >*

Suomenlinna (2014e). Kävijälle. 28.9.2014. *<http://www.suomenlinna.fi/kavijalle/ >*

Suomenlinna (2014f). Maailmanperintö. 6.10.2014. *<http://www.suomenlinna.fi/maailmanperinto/>*

Suomenlinna (2014g). Linnoitus ja historia. 20.9.2014. *<http://www.suomenlinna.fi/linnoitus/>*

Suomenlinnan hoitokunta (2010). *Suomenlinnan hoitokunnan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2012–2015*. 7 s. Suomenlinnan hoitokunta.

Tilastokeskus (2009). Matkailutilinpito 2007. *Kansantalous 2009*. 9 s. Tilastokeskus.

Tilastokeskus (2013). Rajahaastattelututkimus. 3.10.2014 *<http://www.stat.fi/til/rajat/2012/rajat_2012_2013-05-30_tie_001_fi.html >*

Tilastokeskus (2014). Tilastollinen tiedonkeruu. 7.8.2014. *<www.tilastokeskus.fi>*

TouNet (2014a). Osahankkeet. 21.3.2014. *<http://tounethanke.wordpress.com/osahankkeet/ >*

TouNet (2014b). Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyys tutkimus julkaistaan maaliskuussa 2014. 21.3.2014. *<http://tounethanke.wordpress.com/2014/02/06/uudenmaan-matkailun-tulo-ja-tyollisyystutkimus-julkaistaan-maaliskuussa-2014/ />*

Työ ja elinkeinoministeriö (2010). *Suomen matkailustrategia 2020*. 46 s. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2013). *Matkailun alueelliset tulo- ja työllisyysselvitykset -suositus käytettävistä määritelmistä ja luokituksista*. 5 s. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2014). Matkailun merkitys Suomen kansantaloudelle. 13.6.2014. *<https://www.tem.fi/yritykset/matkailu/matkailun_merkitys_suomen_kansantaloudelle>*

Unesco (2014). Unesco World Heritage Sustainable Tourism Toolkit. 22.9.2014. *<www.unescost.cc>*

Valkeisenmäki, I. (toim) (2014). *Hoitosuunnitelma. Suomenlinna– Unescon maailmanperintökohde*. 54 s. Suomenlinnan hoitokunta, Helsinki.

Visit Helsinki (2013). TouNet-hanke käynnistyy Uudellamaalla. 21.3.2014. *<http://www.visithelsinki.fi/ammattilainen/miksi-helsinki/ajankohtaista/tounet-hanke-kaynnistynyt-uudellamaalla >*

Visit Helsinki (2014a). Helsingin matkailutilastoja. 1.8.2014. *<http://www.visithelsinki.fi/ammattilainen/miksi-helsinki/faktoja-ja-tilastoja/helsingin-matkailutilastot >*

Visit Helsinki (2014b). *Markkinaraportti heinäkuu 2014*. 7 s. Helsingin Markkinointi oy.

Vuoristo, K-V. (2003). *Matkailun maailma: Kansainvälisen matkailun maantiede*. 478 s. WSOY, Helsinki.

Vesterinen, N. & Vuoristo, K-V. (2001). *Lumen ja suven maa: Suomen matkailumaantiede*. 345 s. WSOY, Helsinki.

Öystilä, M. (2014). Kehittämiskoordinaattori, Suomenlinnan hoitokunta. Sähköposti 13.10.2014.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomakkeet (suomi, englanti, ruotsi, venäjä)

SUOMENLINNAN PAIKALLISTALOUDELLINEN VAIKUTUS

Suomenlinnan hoitokunta selvittää Suomenlinnan kävijöiden rahankäyttöä touko-elokuussa 2014. Vastaamalla lomakkeeseen annat arvokasta tietoa Suomenlinnan kehittämiseen. Vastauksia käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Haastattelemme täysi-ikäisiä, 18 vuotta täyttäneitä kävijöitä.

Vastaathan kysymyksiin henkilökohtaisesti koskien ainoastaan tämänkertaista käyntiäsi Suomenlinnassa ja sen lähialueella Helsingissä (kts. oheinen kartta). Vastaa kysymyksiin merkitsemällä rasti ympyrään (O). Joissakin kysymyksissä pyydetään kirjoittamaan vastaus.

SUOMENLINNA SVEABORG

Lisätietoja: Laura Heikkilä, laura.heikkila@suomenlinna.fi 0295 338 372

1. PERUSTIEDOT

Valitse oikea vaihtoehto

a) Sukupuoli:

Mies O
Nainen O

b) Syntymävuosi: __ __ __ __

c) Kotimaa:_____

Jos ilmoitit kotimaaksesi Suomen, ilmoita myös postinumerosi ja pysyvä asuinkuntasi:

(____ __ __ __)_____

2. KÄYNNIN PÄÄASIALLINEN TARKOITUS

Valitse oikea vaihtoehto.

Kysymyksessä 2 b valitse tärkein syy tämänkertaiseen käyntiisi Suomenlinnassa.

a) Helsingissä: Lomamatka O
Työmatka O
Muu O

b) Suomenlinnassa:

Museot/nähtävyydet O
Ulkoilu/piknik O
Teatteri/näyttely O
Kokous/työ/opiskelu O
Juhlatilaisuus O
Ravintola/kahvila O

3. VIIPYMÄ SUOMENLINNASSA JA SEN LÄHIALUEELLA HELSINGISSÄ

Valitse oikea vaihtoehto

a) Asun Helsingissä:

Kyllä O
Ei O

Jos vastasit *Kyllä* ilmoita viipymäsi vain Suomenlinnassa kohdassa 3 b. Jos vastasit *Ei*, ilmoita viipymäsi Suomenlinnassa ja Helsingissä kohdassa 3 b.

b) Kuinka kauan arvioit oleskelevasi tällä käynnilläsi

Suomenlinnassa _____h ja/tai _____ vrk

Helsingissä (yhteensä) _____h ja/tai _____vrk

4. SEURUE

Valitse oikea vaihtoehto

a) Matkustus:

Yksin O
Seurueessa O

Jos vastasit *Yksin*, siirry kysymykseen 5. Jos vastasit *Seurueessa*, siirry kysymykseen 4 b.

b) Seurue koostuu pääosin:

Perhe ja sukulaiset O
Ystävät O
Työ- tai opiskeluryhmä O
Muu,
mikä_____

c) Seurueen koko yhteensä: _____ henkilöä (Vastaaja mukaan luettuna)

d) Alaikäisten määrä seurueessa

Ilmoita alle 18-vuotiaiden määrä seurueessasi:

_____

5. SUOMENLINNAN MERKITYS MATKAVALINNASSA

Merkitse oikea vaihtoehto

a) Onko Suomenlinna tällä käynnilläsi

matkasi ainoa ja/tai tärkein kohde O
yksi matkasi suunnitelluista kohteista O
ennalta suunnittelematon kohde O

b) Suomenlinnan merkitys tällä matkallasi asteikolla 0-10

Ympyröi oikea vaihtoehto

(0 = ei lainkaan tärkeä kohde matkavalinnassa, 10 = tärkein kohde matkavalinnassa)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

KÄÄNNÄ >

6. RAHANKÄYTTÖ SUOMENLINNASSA JA SEN LÄHIALUEELLA

a) Ilmoitatko
henkilökohtaiset kulusi O
seurueen tai perheen kokonaiskulut O

b) Onko kyseessä pakettimatka?

Ei > Siirry kysymykseen 6 c.
Kyllä, kokonaiskulu _____ €

Ilmoita alla olevaan kysymykseen (6 c) tämän lisäksi muut kulusi Suomenlinnassa ja sen lähialueella.

c) Rahankäyttö menolajeittain
Ilmoita seuraavassa, paljonko tähän matkaan liittyviä kuluja sinulla on ollut ja arviolta tulee olemaan Suomenlinnassa ja sen lähialueella muualla Helsingissä (kts. kartta). Kirjaa vastaukseksi 0 (nolla), jos matkasi aikana tiettyyn menolajiin ei ole kohdistunut kuluja.

Majoittuminen	_____€
Kahvila- ja ravintolamenot	_____€
Ohjelma- ja virkistyspalvelut (sis. pääsyliput museoihin, näyttelyihin, opastetut kierrokset)	_____€
Ravintola- ja vähittäiskauppaostokset	_____€
Paikallisliikennekulut (HSL:n liikenne ja lautta, vesibussi, taksi)	_____€
Huoltamo- ja polttoainekulut	_____€
Muut menot	_____€

Kiitos osallistumisestasi!

Mikäli haluat esittää kommenttejasi kyselystä tai antaa muuta palautetta, niin kirjoita niitä tähän:
_____

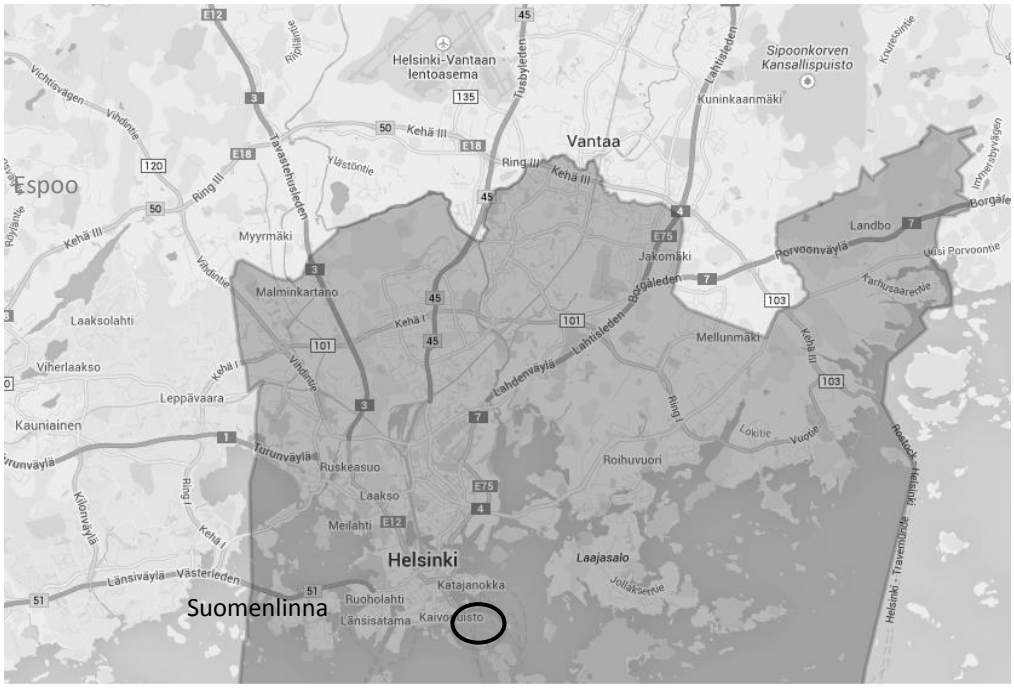

Suomenlinna ja sen lähialue Helsinki (Google maps).

SUOMENLINNA'S LOCAL ECONOMIC IMPACT

The Governing Body of Suomenlinna will survey the expenditure of the visitors to Suomenlinna during May–August 2014. By filling in the questionnaire, you will provide valuable information that helps us improve Suomenlinna. Answers are treated with absolute confidentiality. We will only survey adult visitors of 18 years of age or older.

Please respond personally and regarding this particular visit to Suomenlinna and its nearby region of Helsinki (see the map attached). Respond by crossing the appropriate circle (O). Some questions require a written answer.

SUOMENLINNA SVEABORG

Additional information: Laura Heikkilä, laura.heikkila@suomenlinna.fi, 0295 338 372

1. BASIC INFORMATION

Select the right option

a) Gender:

Male O
Female O

b) Year of birth: __ __ __ __

c) Home country:_____

If you are from Finland, please also add your postal code and municipality.

(__ __ __ __ __)_____

2. MAIN PURPOSE OF VISIT

Select the right option

In question 2 b, please select the main reason for this visit to Suomenlinna.

a) To Helsinki: Leisure O
Work O
Other O

b) To Suomenlinna:

Museums/attractions O
Outdoor activities/picnic O
Theatre/exhibition O
Meeting/work/studies O
Festive occasion O
Restaurant/cafe O

3. YOUR STAY AT SUOMENLINNA AND ITS NEARBY REGION OF HELSINKI

Select the right option

a) I live in Helsinki:

Yes O
No O

If you answered *Yes*, please state the length of your stay only to Suomenlinna in section 3 b. If you answered *No*, please state the length of your stay at Suomenlinna and Helsinki in section 3 b.

b) How long do you expect your visit to last

Suomenlinna _____h and/or _____ day(s)
Helsinki (in total) _____ h and/or _____ day(s)

4. GROUP

Select the right option

a) I am travelling:

Alone O
With a group O

If you answered *Alone*, go to question 5. If you answered *With a group*, go to question 4 b.

b) The group mainly consists of:

Family and relatives O
Friends O
Work or study colleagues O
Other, what_____

c) Group size: _____ persons (Respondent included)

d) Number of minors in the group

State the number of people under 18 years of age in your group: ___

5. THE IMPORTANCE OF SUOMENLINNA WHEN SELECTING THE DESTINATION FOR THIS JOURNEY

Select the right option

a) On this visit, is Suomenlinna

your only and/or most important destination O
one of the planned destinations
on your journey O
an unplanned destination O

TURN >

b) The importance of Suomenlinna on this journey on a scale of 1–10
Circle the right option
(1 = not at all important,
10 = the most important)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. EXPENDITURE AT SUOMENLINNA AND ITS NEARBY REGION IN HELSINKI

a) Are you reporting
your personal expenditure O
the total expenditure of
your family or group O

b) Are you on a package tour?
No > Go to question 6 c.
Yes, total amount €_____

Report in question 6 c your other expenditure at Suomenlinna and its nearby region.

c) EXPENDITURE BY CATEGORY
State below an estimate of the <u>costs related to this journey</u> you have had so far and will be having at Suomenlinna and its nearby region of Helsinki (see the map). Please add 0 (zero), if there are no costs in the category.

Accommodation	_____€
Cafes and restaurants	_____€
Events and other recreation (including entry fees to museums, exhibitions, tours)	_____€
Food and grocery	_____€
Local traffic (HSL traffic and ferry, water bus, taxi)	_____€
Gas station and fuel	_____€
Other	_____€

Thank you for your participation!

Please write here any comments regarding this survey or other feedback you might have:
_____

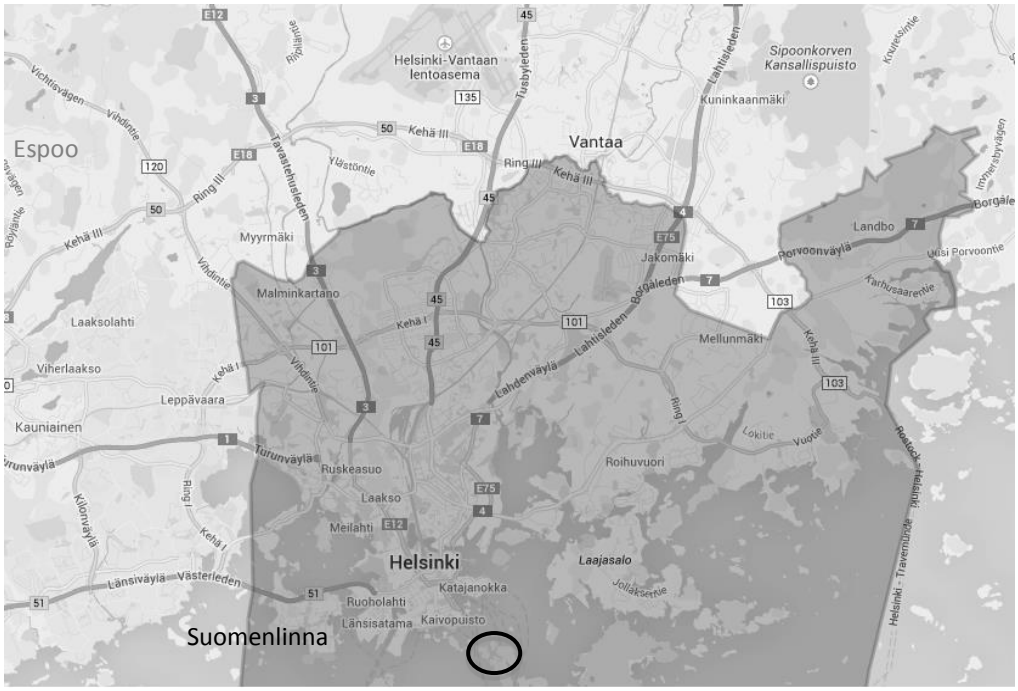

Suomenlinna and nearby region of Helsinki (Google Maps)

SVEABORGS LOKALA EKONOMISKA PÅVERKAN

Förvaltningsnämnden för Sveaborg utreder hur besökare använder pengar i Sveaborg i maj–augusti 2014. Genom att besvara formuläret bidrar du med värdefull information för utvecklingen av Sveaborg. Svaren behandlas konfidentiellt. Vi intervjuar fullvuxna, över 18 år gamla besökare.

Vänligen besvara frågorna personligen och endast utifrån detta besök i Sveaborg och dess närområden i Helsingfors (se kartan). Besvara frågorna genom att kryssa för cirkeln (O). För vissa frågor ber vi dig skriva ett svar.

SUOMENLINNA SVEABORG

Mer information: Laura Heikkilä, laura.heikkila@suomenlinna.fi 0295 338 372

1. GRUNDLÄGGANDE UPPGIFTER

Välj rätt alternativ

a) Kön:

Man	O
Kvinna	O

b) Födelseår: __ __ __ __

c) Hemland:_____

Om du uppgav Finland som ditt hemland, vänligen uppge även ditt postnummer och stadigvarande bostadsort:

(__ __ __ __ __)_____

2. BESÖKETS HUVUDSAKLIGA SYFTE

Välj rätt alternativ.

I fråga 2 b ska du välja den viktigaste orsaken till ditt besök i Sveaborg denna gång.

a) Helsingfors:

Semesterresa	O
Arbetsresa	O
Annat	O

b) Sveaborg:

Museer/sevärdheter	O
Friluftsliv/picknick	O
Teater/utställning	O
Möte/arbete/studier	O
Festlighet	O
Restaurang/café	O

3. LÄNGD PÅ VISTELSE I SVEABORG OCH NÄROMRÅDEN I HELSINGFORS

Välj rätt alternativ

a) Jag bor i Helsingfors:

Ja	O
Nej	O

Om du svarade *Ja*, uppge längden på ditt besök endast i Sveaborg i punkt 3 b. Om du svarade *Nej*, uppge längden på ditt besök i Sveaborg och Helsingfors i punkt 3 b.

b) Hur länge uppskattar du att du kommer att vistas under detta besök

i Sveaborg _____ t och/eller _____ dygn

i Helsingfors (totalt) _____ t och/eller _____ dygn

4. RESESÄLLSKAP

Välj rätt alternativ

a) Jag reser:

Ensam	O
Med sällskap	O

Om du svarade *Ensam*, gå till fråga 5. Om du svarade *Med sällskap*, gå till fråga 4 b.

b) Sällskapet består främst av:

Familj och släkt	O
Vänner	O
Kollegor eller studiekamrater	O

Annat,vad

_____

c) Sällskapets totala storlek: _____ personer (inklusive Svararen)

d) Antal minderåriga i sällskapet

Uppge antalet barn under 18 år i sällskapet:

_____

5. SVEABORGS BETYDELSE I VALET AV RESA

Ange rätt alternativ

a) Är Sveaborg vid detta besök

det enda och/eller viktigaste målet för din resa	O
ett av de planerade målen för din resa	O
ett oplanerat resmål	O

b) Betydelsen av Sveaborg för denna resa på skalan 1–10

Ringa in rätt alternativ

(1 = inte alls viktigt i valet av resa, 10 = det viktigaste målet i valet av resa)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

VAR GOD VÄND >

6. ANVÄNDNING AV PENGAR I SVEABORG OCH NÄROMRÅDEN

a) Uppger du
dina personliga utgifter O
sällskapets eller familjens totala utgift O

b) Är det frågan om en paketresa?

Nej > Gå till fråga 6 c.
Ja, totalkostnad _____ €

Uppge i följande fråga (6 c) övriga utgifter i Sveaborg och dess närområden.

c) Användning av pengar per utgiftsslag

Nedan ber vi dig uppge vilka kostnader i anslutning till denna resa du har haft och du uppskattningsvis kommer att ha i Sveaborg och dess närområden i Helsingfors (se karta). Uppge 0 (noll) om du inte har några kostnader för ett visst utgiftsslag under resan.

Logi	_____€
Utgifter i restauranger och caféer	_____€
Program- och rekreationstjänster (inkl. inträdesbiljetter till museer, utställningar, guidade rundturer)	_____€
Inköp i restauranger och affärer	_____€
Kostnader för lokal trafik (HRT:s trafik och färja, vattenbuss, taxi)	_____€
Bränslekostnader och kostnader på servicestationer	_____€
Övriga utgifter	_____€

Tack för ditt deltagande!

Om du vill ge kommentarer på enkäten eller ge annan feedback, kan du skriva det här:
_____

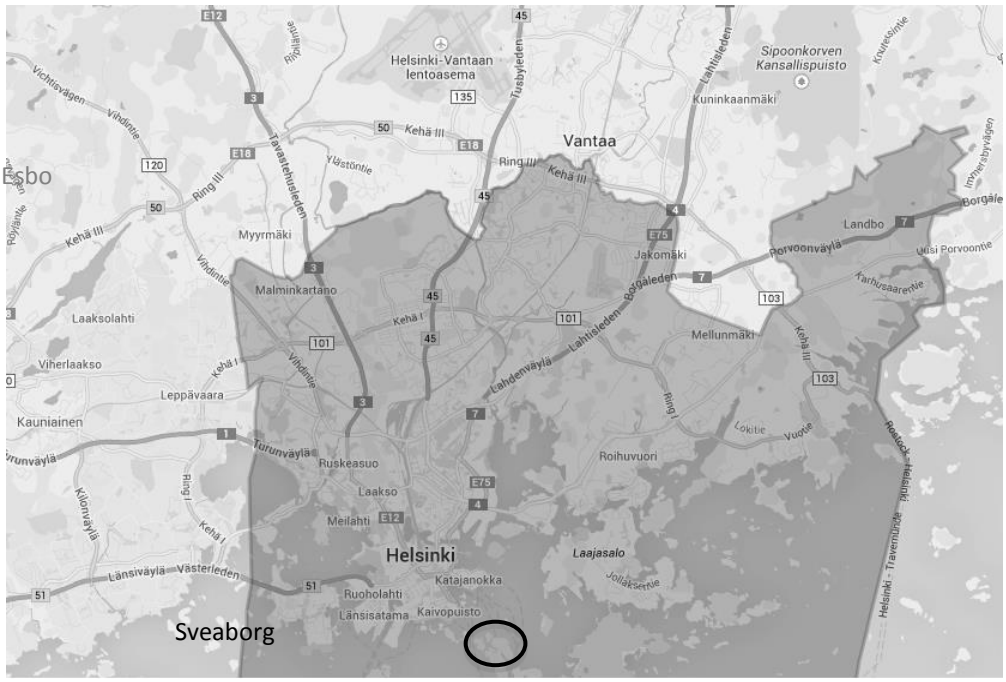

Sveaborg och närområden i Helsingfors (Google maps).

ВЛИЯНИЕ СУОМЕНЛИННЫ НА МЕСТНУЮ ЭКОНОМИКУ

Распорядительная комиссия Суоменлинны проводит опрос касательно денежных трат посетителей Суоменлинны в период с мая по август 2014 года. Отвечая на вопросы анкеты, Вы вносите ценный вклад в развитие Суоменлинны. Ответы будут рассмотрены с соблюдением строгой конфиденциальности. В опросе могут принимать участие только совершеннолетние (достигшие 18-летнего возраста) посетители.

SUOMENLINNA SVEABORG

При ответе на вопросы просим руководствоваться Вашим личным мнением и учитывать только нынешнее посещение Суоменлинны и окрестностей в Хельсинки (см. прилагаемую карту). Для ответа на вопрос отметьте соответствующий кружок крестиком (О). Некоторые вопросы предполагают письменный ответ.

Дополнительная информация: Лаура Хейккиля, laura.heikkila@suomenlinna.fi +358 (0) 295 338 372

1. СПРАВОЧНЫЕ ДАННЫЕ

Выберите подходящий вариант

а) Ваш пол:

Мужской О
Женский О

б) Год рождения: __ __ __ __

в)Страна проживания:_____

Если в качестве страны проживания Вы указали Финляндию, укажите также свой почтовый индекс и населенный пункт, в котором живете постоянно:

(__ __ __ __ __)_____

2. ОСНОВНАЯ ЦЕЛЬ ПОСЕЩЕНИЯ

Выберите подходящий вариант.

При ответе на вопрос 2 б следует выбрать главную причину Вашего нынешнего посещения Суоменлинны.

а) Хельсинки:

отпуск О
командировка О
другое О

б) Суоменлинны:

музеи/достопримечательности О
прогулка/пикник О
посещение театра/выставки О
совещание/работа/учёба О
праздничное мероприятие О
посещение ресторана/кафе О

3. ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ВАШЕГО ПРЕБЫВАНИЯ В СУОМЕНЛИННЕ ИЛИ ОКРЕСТНОСТЯХ (ХЕЛЬСИНКИ)

Выберите подходящий вариант

а) Я живу в Хельсинки:

да О
нет О

Если Вы ответили «*да*», укажите в пункте 3 б, как долго Вы находитесь только в Суоменлинне. Если Вы ответили «*нет*», укажите в пункте 3 б, как долго Вы находитесь в Суоменлинне и Хельсинки.

б) Вы планируете пробыть в этот раз...

в Суоменлинне_____ч и/или_____ суток в Хельсинки (всего) _____ ч и/или _____ суток

4. С КЕМ ВЫ ПРИЕХАЛИ?

Выберите подходящий вариант

а) Путешествую:

один/одна О
с компанией О

Если Вы ответили «один/одна», переходите к вопросу номер 5. Если Вы ответили «с компанией», переходите к вопросу номер 4 б.

б) Компания состоит в основном и

семьи и родственников О
друзей О
коллег по работе или учёбе О
Другой вариант_____

в) Компания состоит из_____человек (включая Вас)

г) Количество несовершеннолетних детей в компании

Укажите, сколько с Вами детей младше 18 лет

_____

5. ЗНАЧЕНИЕ СУОМЕНЛИННЫ ПРИ ПЛАНИРОВАНИИ ПОЕЗДКИ

Выберите подходящий вариант.

а) Суоменлинна в этот раз — это

единственный и/или самый важный объект посещения О
одно из мест, которые Вы планировали посетить О
объект, посещение которого не планировалось заранее О

б) Оцените значение Суоменлинны по шкале 1-10 в Вашей нынешней поездке.

Обведите подходящий вариант.

(1 = совершенно не важный объект посещения, 10 = самый важный объект посещения)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ПЕРЕВЕРНУТЬ СТРАНИЦУ>

6. СТАТЬИ ВАШИХ РАСХОДОВ ВО ВРЕМЯ ПОСЕЩЕНИЯ СУОМЕНЛИННЫ И ОКРЕСТНОСТЕЙ

а) Укажите
свои расходы
O
общие расходы компании друзей или семьи
O

б) Вы приехали по туристической путевке?

Нет > Переходите к вопросу 6 в.
Да, общая стоимость _____ €

При ответе на вопрос 6 в (ниже) укажите помимо этих расходов свои другие расходы в Суоменлинне и окрестностях.

в) Статьи расходов
Далее, пожалуйста, укажите <u>сумму Ваших расходов (в том числе планируемых) за время нынешнего пребывания</u> в Суоменлинне и окрестностях в Хельсинки (см. карту). Если у вас не было (в т. ч. не планируется) расходов по какой-либо из статей, то поставьте напротив неё «0» (ноль).

Размещение	_____€
Траты в кафе и ресторанах	_____€
Программные и развлекательные мероприятия (например, билеты в музеи, на выставки, экскурсии)	_____€
Покупки продуктов и мелких товаров	_____€
Транспортные расходы (местный общественный транспорт и паром, водный автобус, такси)	_____€
Расходы на бензин и автосервис	_____€
Другие траты	_____€

Благодарим за участие в опросе!

Комментарии и отзывы об опросе можно оставить здесь:
_____

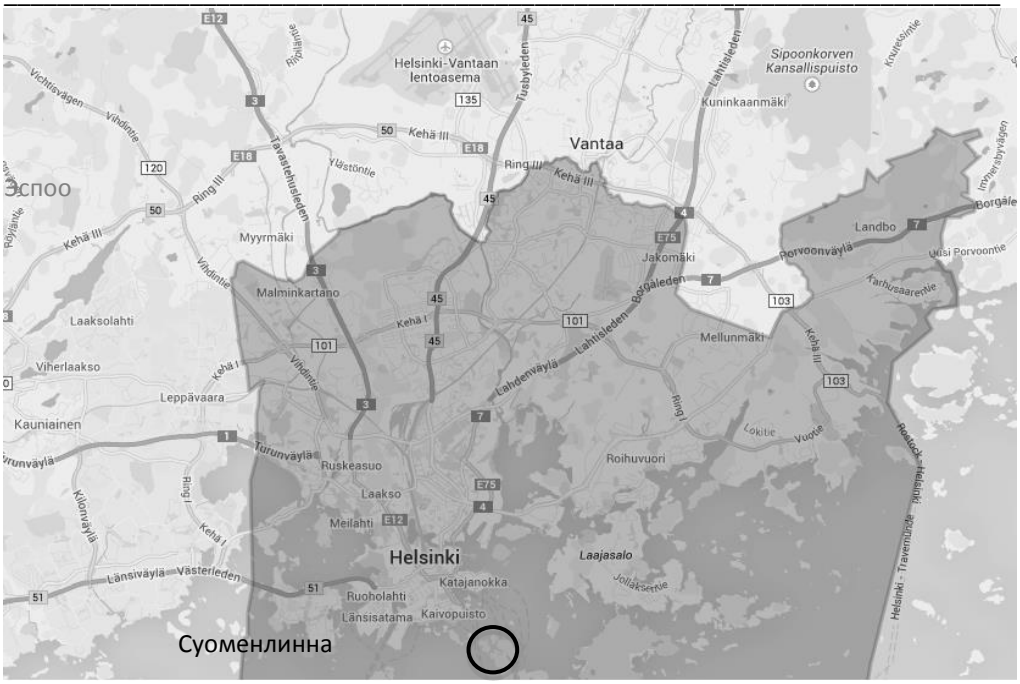

Суоменлинна и окрестности (Хельсинки) (карта Google).

Liite 2. Aineistonkeruupaikat

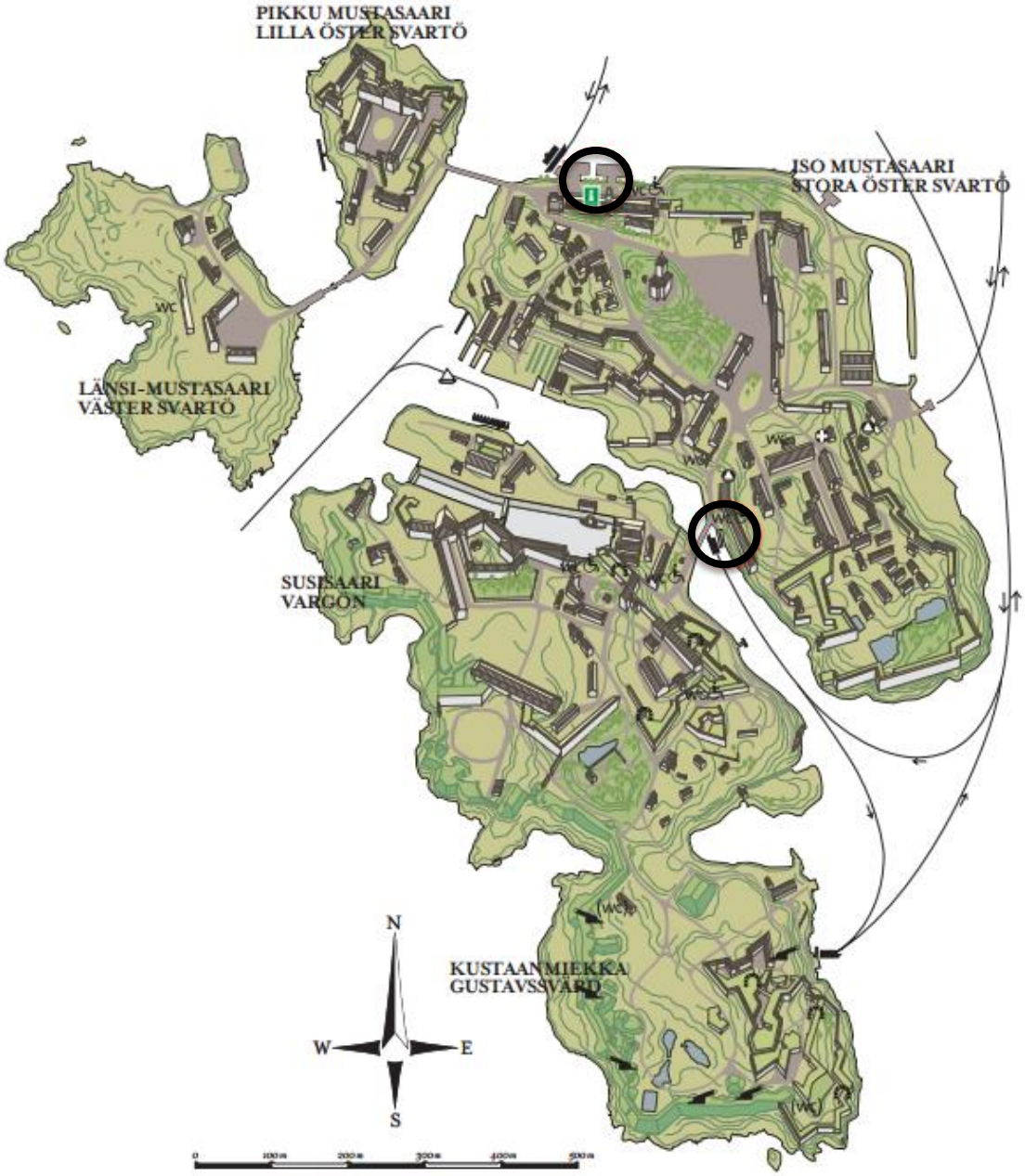

Liite 3. Tutkimukseen osallistuneiden kotimaat

Kotimaa	kpl	%
Suomi	273	39
Yhdysvallat	49	7
Saksa	47	7
Iso-Britannia	37	5
ei tiedossa	27	4
Venäjä	22	3
Australia	21	3
Ruotsi	18	3
Ranska	16	2
Kanada	15	2
Brasilia	14	2
Italia	13	2
Espanja	12	2
Kiina	11	2
Alankomaat	10	1
Japani	9	1
Tšekki	9	1
Tanska	8	1
Intia	7	1
muu kuin Suomi, ei määritelty tarkemmin	7	1
Viro	6	1
Itävalta	5	1
Meksiko	5	1
Portugali	4	1
Romania	4	1
Belgia	4	1
Ukraina	4	1
Sveitsi	4	1

Slovakia	4	1
Slovenia	4	1
Puola	3	0
Turkki	3	0
Taiwan	3	0
Irlanti	3	0
Liettua	2	0
Malesia	2	0
Malta	2	0
Singapore	2	0
Uusi-Seelanti	2	0
Norja	2	0
Filippiinit	2	0
Valko-Venäjä	2	0
Vietnam	2	0
Tunisia	1	0
Venezuela	1	0
Kreikka	1	0
Unkari	1	0
Kypros	1	0
Marokko	1	0
Israel	1	0
Kenia	1	0
Yhteensä	**707**	**100**